

„Mai fiind ca nefiind”

SIMBIOZE

Revistă blogosferică lunară de ariergardă spirituală,
fără frontiere,
editată sub egida ONG Virtual ImpEx

Numărul 1-2 (ian.-feb. 2026)

REDACȚIA:

Seniori editori:

Nicolae Georgescu
Constantin Ionescu Târgoviste
Constantin Lupeanu
Nicolae Mareș

Redactor șef:

Marian Ilie

Redactor șef adjunct:

Genovel-Florentin Frațilă

Secretar de redacție:

Viorel Dodan

Colegiul redacțional:

Gabriela Banu
Mihai Batog Bujeniță
Irina-Ana Drobot
Mircea Lungu
Raluca Maftei
Victoria Milescu
Mirela Dumitru-Savin

Corespondenți:

Constanța Abălașei Donosă
Tuğrul Keskin (Turcia)
Claudia Napoli (SUA)
Maria Niculescu
George Piteș
Cai Qing (China)

Adresa redacției:

Sat Pitaru, com. Potlogi,
jud. Dâmbovița.

ISSN:

Email: revista.simbioze@gmail.com

Întreaga răspundere pentru conținutul articolelor revine autorilor.
Reproducerea oricărui articol se face numai
cu acordul autorului și precizarea sursei

Marian ILIE

La ce bun o nouă revistă?

Ipac, dăm bună vestire. Din îndelungata și fructuoasă corespondență cu confracții scriitori, în calitatea mea de ispravnic la poșta redacțiilor unui număr semnificativ de reviste de literatură și cultură în limba română, am tras concluzia – și sper să fiți de acord – că se scrie atât de mult încât nici celor mai aplecați spre lectură dintre scriitori și cititori nu le este îndeajuns timpul fizic să buchisească tot ce le parvine pe diversele căi de comunicare utilizabile în zilele noastre.

Da, se scrie mult, dar nu este musai de citit tot ce se scrie, pentru că nu întotdeauna calitatea și cantitatea fac, la noi, casă bună, nici măcar în paginile aceleiași publicații. Oricum, nu cred să existe revistă asupra căreia să nu merite măcar să arunci o privire, important fiind să-ți parvină. Pe de altă parte, sunt mulți confracți care scriu cu obstinație dar nu găsesc spațiu editorial să expună tot ce scriu, nici măcar atunci când scrierile lor chiar merită să ajungă la cititori. De aceea gestul meu de a „isprăvnici” circulația revistelor în format online a fost salutat cu satisfacție de marea majoritate a confracților cu care corespundez – și nu sunt puțini.

Așa se face că, mizând pe experiența mea cu „pana corbului lui Poe” și pe impactul la cititor al avizelor-comentarii cu care îmi „asezonez” corespondența, unul din respectabilii seniori ai literelor noastre mi-a propus să iau eu însumi în mână frâiele unei reviste noi și să o încredințăm îngăduitorului nostru serviciu de poștă virtuală, spre delectarea iubitorilor și căutătorilor de frumos, în atmosfera atât de încordată a ordinii din lume, care ba se înnoiește, ba se dezordonează – că tare dezorientați am ajuns, după potopul de drepturi și libertăți ce ne-a împresurat.

Am destul de lucru, am tocit multe rânduri de taste, dar nu puteam să tratez cu refuz o astfel de provocare. Am început imediat consultările cu prietenii scriitori care speram să mi se alăture în tentanta aventură, propunându-le să scoatem o revistă lunară de literatură și cultură în care să îmbinăm experiența și acumulările generațiilor înaintașe cu aplombul celor de azi și de mâine, să promovăm cu asiduitate schimburile cu alte literaturi și culturi ale lumii, să încercăm a demantela legăturile osmotice dintre diversele domenii ale vieții spirituale. Am găsit ecou favorabil, așa cum mă așteptam, astfel încât s-a conturat un colegiu redacțional cu care acum pornim la drum.

Reprezentăm trei generații, între care nu doar pasiunea pentru scris, ci și profesiunile noastre și chiar legăturile de sânge au deschis punți solide de comunicare și osmoza de idei și simțăminte.

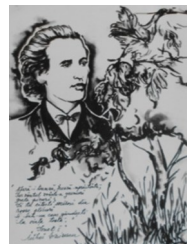
Deocamdată ne întâlnim cu cititorii doar online, propunându-ne să exploatăm pe cât se poate posibilitățile oferite de mediul virtual. Mai departe, vom vedea...

PILULA DE RASUPLÂNS

Un cald salut

Un cald salut, cazon, scriitorime
Precum vedeți, îl adresez în rime –
Un meșteșug de care, dragii nenii
M-am fost privat – voit – două decenii
Corectitudinea ce o numim cenzură
Forțându-mă să-mi pun lacăt la gură
„La gură” poate că e prea mult zis
Dar în mod cert, la mașina de scris...
Habar n-ai tu, mări nouă Europă
De-acea înjositoare QWERTZUIOPĂ
Cînd, obligat fiind de „protocol”
Mergeai cu tastatura la control
Cătându-se, cu astfel de motive
Cei ce scriau mesaje subversive!
Acum controlul are altă formă
Ti se blochează accesul la platformă
Sau, cum se mai întâmplă câteodată
Platforma însăși poate fi blocată...

Soluția e... ce mai tura-vura
Ca și-nainte: autocenzura;
Cînd ești în grup și e democrație
Postezi ori scrii tot ce îți place ție
Dar respectând canoanele grupării
Să nu-i alungi din mreje cititorii
Ci spre a-ți fi creația citită
Nu-i necesar să fii grup de elită
E musai însă să fii grup compact
Și să ai rezonanță la impact
Iar ca să guverneze disciplina
Dăm jos milităria – bat-o vina! –
Din podul casei noastre de creații...
O spun deschis, s-o știe toți confracții!

Nicolae GEORGESCU

Columna lui Traian RĂDĂCINI DE MARMURĂ

DOI REGI ȘI DOI ÎMPĂRAȚI ai Franței au vrut să aibă, în Paris, copii ale Columnei lui Traian. Regii sunt Francisc I (1515-1547) și Ludovic al XIV-lea (1643-1715), iar mulajele făcute la comanda lor după metopele Columnei se mai găsesc încă în muzeul Louvres. Napoléon Bonaparte, la rândul său, dorea să demonteze și să transporte Columna la Paris, stabilise chiar ruta de urmat pe mare, dar consilierii apropiați l-au convins să abandoneze acest proiect fiind prea costisitor; nepotul său, Napoleon al III-lea, a făcut copii în bronz după aceleași metope, prin metoda galvanică abia inventată, și multe dintre ele se păstrează de asemenea în muzee, în așteptarea imposibilei montări pe un soclu. O altă copie integrală a columnei se găsește în Anglia, la muzeul Victoria din inițiativă reginei Victoria. Ideea unei copii a Columnei la București i-a interesat și pe intelectualii români, iar, prima încercare de reconstituire a Columnei la București îi aparține lui Mihail Kogălniceanu.

În schimb, cel care reușește să aducă mulajele scenelor de pe Columnă la București este arheologul Emil Panaitescu, în 1938. Aceste mulaje sunt în gips și stau bine adăpostite în Muzeul Național de Istorie. Trebuie spus că aceste metope ale Columnei de la Roma se dau, din timp în timp, jos de pe fusul monumentului pentru a fi restaurate. Ele au fost lucrate, fiecare în parte, la sol și apoi fixate în bride metalice de amintitul fus al monumentului, care în interior are o scară spiralată ce urcă până în vârf, acolo unde inițial era statuia lui Traian înlocuită, în Evul Mediu, cu statuia Sfântului Petru.

Există, însă, și o linie a desenelor după aceste metope, ce începe cu Mutianus, un discipol al pictorului Rafael Sanzio. El a pus schele în jurul monumentului și a desenat scenă cu scenă întreaga epopee a războaielor daco-romane, prin procedeul numit „antigrafie”: lua hârtie umectată, sugativă cum îi zicem astfel, o aplica fest pe basorelieful, o prelua și cobora cu ea la masa de atelier trecând în desen și reducând la scara convenabilă mulajele rezultate. A lucrat din indignare, ca să-și denunțe maestrul, pe Rafael, care prelua mulaje de pe statuile din Roma, și de pe alte altoreliefuluri, și îmbrăca chipurile de zei sau eroi sau simpli cetățeni ai Romei antice – în haine de romani contemporani cu sine, ca să le arate că sunt descendenți din vechii romani, după chip și asemănare.

Mutianus oferă contemporanilor colecția de imagini de pe Columna lui Traian, ca să denunțe „plagiatul” lui Rafael arătând că vechii romani sunt aceștia, nu cei îmbrăcați contemporan. De altfel, Rafael ajunge, prin metoda sa, și la paradox atunci când pictează chipul zeiței antice Venus după statuile din Roma – și-o îmbracă în hainele Fecioarei Maria...

Din revolta lui Mutianus iese primul album al Columnei lui Traian, iar pictorul îi înmânează planșele episcopului Ciaconus Hispanus să le comenteze. Înaltul prelat, un om luminat al timpului său, știe că nu ne-au rămas izvoare narative despre războaiele daco-romane, dar nu refuză, totuși, comentariul – și se mulțumește să scrie despre ce vede: cutare veșmânt al preoților care ofereau sacrificii în armata romană seamănă cu veșmintele „de azi” ale cutărui ordin religios, bourul acesta pe care-l sacrifică ei trăiește, încă, în Dacia, așa cum îl asigură pe el Episcopul Nicolaus Olahus într-o epistolă (episodul va fi dezvoltat și de către Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae*), etc. Aceste comentarii ale lui Ciaconus Hispanus însoțesc perpetuu metopele lui Mutianus, și sunt, din păcate, puțin cunoscute astăzi istoricilor noștri. Cele 130 de planșe ale pictorului au fost redesenat de Pietro Santi Bartoli, anticarul papei și al reginei Cristina a Suediei, cu retușări, desigur, apoi de Rafael Fabretti, de Piranesi...

Mai interesant decât să facem istoricul acestor albume ar fi să amintim că multe dintre ele au ajuns la bibliotecile mari din România: Badea Cârțan a transportat unul, în traista sa de cioban, de la Roma la Sibiu și se află în Biblioteca Astrei, altul, aparținând lui August Treboniu Laurian, se află la Biblioteca Academiei Române din București. Gheorghe Șincai comentează des imaginile acestui album refăcând, după ele, istoria războaielor daco-romane, iar etnologii n-au trecut cu vederea că ultimele metope ale Columnei, undeva sus de tot, la picioarele statuii lui Traian, reprezintă o turmă de oi, mai exact spus o oaie mergând în frunte, spre plaiuri libere, urmată de femei și copii de daci căutându-și băjenia... Iată destinul mioritic al neamului...

Începutul acestui film al Columnei este, de asemenea, preluat public, dar lumea nu știe cum și de ce. Avem, iată, zeul Danubius ieșind din valuri mândru că i se acoperă fața de către podul de vase peste care trece oastea lui Traian. Îl lăsăm pe Eminescu („La un semn un țarm de altul legând vas de vas se leagă...”, „Nici ca Dunărea să-nece spumegând a tale oști...”) – dar imaginea zeului se află sculptată în bronz pe soclul statuii lui Alexandru Lahovari din piața ce-i poartă numele. Alături, o femeie în port național îi aduce laurii mulțumirii.

Acest Alexandru Lahovari a câștigat, la Paris, ca avocat (era un mare orator) marele proces a României în chestiunea Dunării, și fapta îi este răsplătită în eternitate de către zeul fluviului...

Acestea fiind spuse, întrebarea care ne frământă pe noi nu este ce albume (fotografice, de pildă) am putea să mai facem după metope, cu ce copii în gips sau alt material să mai ornăm vreun muzeu.

Noi vrem *Columna lui Traian-ea-însăși* să împodobească o piață a Bucureștiului, de pildă Piața Romană, sau Piața Charles de Gaulle făcând linie cu Arcul de Triumf.

Când discutam aceste lucruri cu pictorul Mihai Bandac, cel care a înființat *Fundația Dacii Liberi și Nemuritori* și a inițiat splendida expoziție cu titlul „*Rădăcini de marmură*”, noi gândeam că și Timișoara ar putea primi o replică a Columnei, și Satu Mare, Iașul ori Constanța: marginile țării mai ales, dar și Chișinăul...

Desigur, bronzul imaginat de Napoleon III ar fi cel mai potrivit ca material de construcție. De altfel, este o discuție pe care o dorim prezentă aici, în paginile acestei reviste, fiecare aducând argumente, făcând sugestii...

Poate sculptorii noștri se vor fi revendicând din Apolodor din Damasc și vor fi dorind chiar să-l reproducă în marmură...

Priviți, până una-alta, imaginile celui mai important monument de artă și de război din Roma Antică ajuns până la noi și invitându-ne să-l atingem, să-l mângâiem...

PILULA DE RÂSUPLÂNS

Între Columnă și Coloană

*Ast' noapte am avut un vis ciudat
Visam - și chiar trăiam, ca fermecat
În mintea mea din spiță de cioban -
C-am retranslat Columna lui Traian
Încolonând-o sus, în Dealul Spirii
Chiar lângă Catedrala Mântuirii
Și Marele Palat – emblemă moartă
De când plecarăm cu sărut la Poartă
Și, în coloane, masele-n tăcere
Trecură din Prohod în Înviere
Care-nviere nu s-a împlinit
Că multe au rămas de-nfăptuit...*

*Priveam Columna și mă bătea vântul
Iară din varf, de-acolo, Petru Sfântul
Striga către Palat: Hei, dragii mei
În locul meu să-l puneți pe Andrei
Că el v-a creștinat și-mi pare rău
Că nu și-a dus la capăt lucrul său
- Martirizat pe țarmuri de Egee
Fu astfel scos din lungă epopee
Ce v-a purtat sămânța prin istorii
Și v-a marcat cu urmele trădării
Apud Coloana asta triumfală
În replică, la voi, în capitală
Într-un triptic - cinstind martirii duși -
Precum cel de la Gorj, al lui Brâncuși...*

Marian ILIE

Nicolae GEORGESCU

„Limba română e patria mea”

...Despre crezul acesta nichitian am mai scris (vezi seria mea intitulată „Ce e patria română”, în Bucovina Literară, 2003, iulie-octombrie), și cred că sunt dator să reiau ideea. În vâltoarea anului 1848 s-a iscat, la Blaj, printre numeroasele și importante teme de discuție națională ale momentului, și aceasta a relației dintre patria română și limba română. Pretextul a fost o poezie a lui Ioan Cavaler de Pușcariu (1826-1911), intitulată „Ce e patria română”, și pe care o redau fragmentar: *Ce e Patria Română? / Au e România până / Unde Nistru cu Carpații / Dau mâna cu frații? // Ba nu, nu, măi frățioare, / Pentru că românul are / patrie mai mare.*

Primul vers se repetă, și urmează *Au Moldova cea bătrână / cu fiicele ei vecine / De sub mâni străine?* Vine iarăși negația, iarăși întrebarea cu răspunsul: „*Au Ardealul, o fântână / Care varsă minerale / Din brațele sale?* Nici asta nu e de ajuns, și se continuă: *Au pe unde Tisa mână / Marmurul său preste Murăș / De la Maramurăș?* Seria următoare: *Au e țara unde-amână / Frații ce-i avem / De-ncolo de Em?*” Altă serie: „*Spune-mi, patria n-ascunde! / Doar Italia, de unde / Părăsind Capitolinul / Ni se trage cinul?* – și finalul: *Ba nu-i, alta-i frățioare / Patria română care / O numesc eu mare, // Până unde mai răsună / Limba dulce și străbună / Limba care să trăiască / Limba românească / Până-acolo-i frățioare / Patria română care / O numesc eu mare.*

Poezia n-a avut ecoul scontat; probabil este un loc comun de epocă, și literaturile altor popoare făcând asemenea relații (zic „probabil”, deși n-am găsit încă modelul german sau francez al lui Ioan Pușcariu – dar prietenul Ion Filipciuc mă asigură că acest model există). Textul este reluat, însă, în *Lepturariul* lui Aron Pumnul din 1864 (Tom 4, Partea a II-a, p. 272-274) – iar mai târziu, spre 1880, autorul însuși îl trimite Academiei Române spre știință și arhivare. (Prin statutele sale, Societatea Academică Română și-a propus încă de la începuturi să aibă printre membri ei intelectuali români din toate provinciile locuite de români). Oricum ar fi, îmi vine greu să înțeleg de ce un asemenea text n-a intrat în metabolismul culturii române: el enunță conceptul de România Mare, prin care-i înțelege și pe românii din dreapta Dunării, și numește râurile-limită din

„Doină” de M. Eminescu (poetul cunoștea bine *Lepturariul* lui Pumnul, dar nu-l citează nicăieri pe Ioan Pușcariu). Într-o formă asemănătoare, dar tot fără implicarea acestui text, ideea este redescoperită de I. I. Torouțiu în anii 40 ai secolului al XX-lea, când vorbește despre „imperialismul limbii române”, cerând un „imperialism cultural” pe măsură: anume, zice I. E. Torouțiu, regionalismele din limbă nu trebuie în nici un caz izgonite / regularizate, ele marchează / punctează maximul de extensivitate a ei în spațiul geografic, sunt urme de românism, umbre ale patriei în alte spații. Acest tip de imperialism, accentuează Torouțiu, nu este unul cuceritor, nu lezează pe alții, constată doar prezențe, atestă realități trecute și puncte de atracție virtuală a vorbitorilor de limba română.

Este, în fond, o idee pașoptistă care a fost reluată peste un secol – și apoi formalizată, peste alte câteva decenii, în versul memorabil al lui Nichita Stănescu „Limba română e patria mea”.

Această idee n-a fost transmisă, deși se află „arhivată” la Academia Română, ci a ieșit la suprafața gândului românesc precum izvorul astupat ce nu poate să sece.

Desigur, „Ziua limbii române” (la Chișinău și la București) este tot un efect spontan al acestui simț, al acestui crez și, în fond, al acestui gând solid dar latent românesc ce se redescoperă, iată, din timp în timp – de parcă ai zice că e ceva metafizic, un fel de zeu pus în tăietura limbii de felul celor din *Elegia a II-a* a lui Nichita, aici mai jos redată.

Elegia a doua. Getica lui Vasile Pârvan

*În fiecare scorbură era așezat un zeu.
Dacă se crăpa o piatră, repede era adus
și pus acolo un zeu.*

*Era de ajuns să se rupă un pod,
ca să se așeze în locul gol un zeu,
ori, pe șosele, s-apară în asphalt, o groapă,
ca să se așeze în ea un zeu.*

*O, nu te tăia la mână sau la picior,
din greșeală sau din adins.
De îndată vor pune în rană un zeu,
ca peste tot, ca pretutindeni,
vor așeza acolo un zeu
ca să ne-nchinăm lui, pentru că el
apără tot ceea ce se desparte de sine.*

*Ai grijă, luptătorule, nu-ți pierde ochiul,
pentru că vor aduce și-ți vor așeza în orbită
un zeu
și el va sta acolo, împietrit, iar noi
ne vom mișca sufletele slăvindu-l...
Și chiar și tu îți vei urni sufletul
slăvindu-l ca pe străini.*

Nichita Stănescu

Cine este Marian Ilie?

Cu mulți ani în urmă, am auzit vorbindu-se în cercuri literare de poetul Marian Ilie, apoi i-am citit poezii în revistele literare și, minune a internetului, am început să corespondăm.

Distinsul poet începuse să-mi expedieze atașate la simple emailuri, reviste de literatură din toată țara. O bogăție de informații culturale și în timp mi-am dat seama că acesta este sufletul său, dăruire fără să urmărească recompense, binele oferit cu pasiune adesea molipsitoare, cu scopul nepronunțat, dar evident, de a promova cultura și extinde prietenia. Ne-am întâlnit la un eveniment cultural în Curtea de Argeș, capitala domnească a țării cu secole înaintea așezării lui Negru Vodă, prin anul 1290, coborât din Făgăraș cu oaste și suită mândră, inclusiv cu un detașament de Cavaleri Templieri.

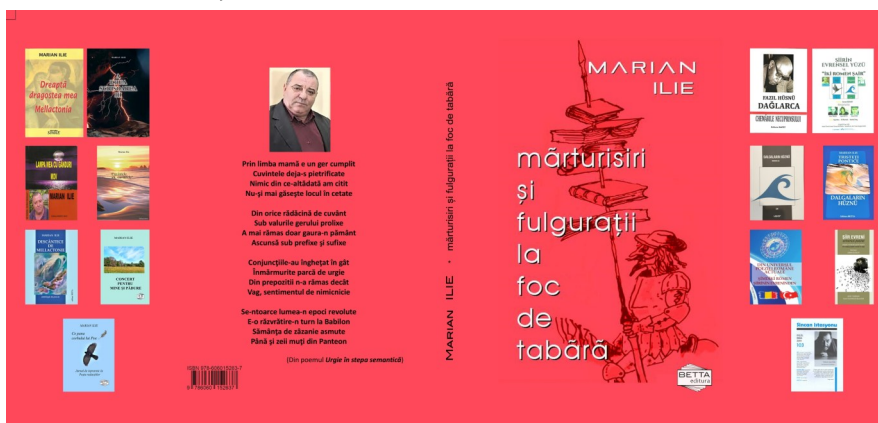
Poetul Marian Ilie mi-a dăruit două cărți de poezie. Demult nu mai citisem poezie patriotică, de atâta vreme nu mai întâlnisem țâșnind din versuri adevărata dragoste de patrie.

Dacă am lua numai cartea *Pandemicale și eurotriste*, Marian Ilie este unul dintre puținii poeți originali ai momentului literar actual.

Poezia sa socială, prin care cerne lumea de astăzi îl profilează pe linia Octavian Goga, Vasile Militaru, Adrian Păunescu, scrierile sale au vână extrasă de la geto-daci, cu care se identifică. Cartea aceasta și ansamblul creației sale ar trebui să primească premiul Academiei, iar acest for să-l invite a deveni membru de drept.

Poezia lui Marian Ilie este ca un decoct din ierburi de leac pentru milioane de inimi rănite.

O poezie adevărată, emanată din sentimente adânc înrădăcinate de dragoste pentru țară, dragoste care conduce spre tărâmul libertății, al națiunii suverane.

Poeemele poartă haine de sărbătoare, ele sunt gând și meditație, curg năvalnic cu izvorul simțămintelor curate, clocotitoare, de aceea, în ansamblu, se înalță parcă ținându-se de mână cu mișcări misterioase, în măsură să ne trezească cu limpezimea și strălucirea lor.

Marian Ilie a descoperit transcendența și își va găsi loc de onoare în constelația poezilor temerari, a patrioților care suferă pentru patria rănită grav, pe care o cântă când cu deznădejde, când cu patimă, în poeme cetățenești cum rar se mai scriu astăzi.

Ce caută, ce propune poetul?

Poezia sa este o armă de atac și de apărare, lirismul său dispune de o vizibilă coordonată politică, este un spectacol vizionar, exprimat în estetici pure.

El nu condamnă tehnologizarea excesivă în tempo frenetic din zilele noastre, nici politica în general, ci numai politica murdară, vânzarea de țară, supunerea oarbă.

În postura de profet, poezia sa este o prevestire a stării pe care a atins-o România azi, un strigăt la trezire.

Deșteptați-vă! ne cheamă.

El îmbină lirismul cu expunerea sapiențială, în limba noastră cea de toate zilele, fără încifrări, exclude scenariile la modă.

Ironia și umorul reținut anunță omul din spatele creației, cărturar autentic, care strecoară la nevoie trimiteri pe meridiane mitologice din Guli-anca, sfera natală, și a civilizației umane din toate timpurile.

*Mai e puțin și lumea se va frânge
În urmă-ne nu va mai fi nimic
Decât, pe cruce, dârele de sânge
Dă, Doamne, să mă-nșel! Să mă dezic...*

Din Valea Brazilor,
2026, Ianuarie

Nicolae MĂREȘ

CORNELIU MĂNESCU UN MINISTRU DE EXCEPȚIE

„Alegerea ministrului Corneliu Mănescu în calitate de președinte al celei de a XXII-a Sesiuni a ONU reprezintă pentru țara noastră reintegrarea ei pe scena internațională, unde a jucat în trecut roluri atât de importante. Ea este o demonstrație a vitalității și energiei poporului român, care încă o dată, în cursul istoriei sale agitate, a știut să se debaraseze de forțele negative care îi împiedicau libera dezvoltare. Independent de regimul politic sub care trăiește, atunci când redevine el însuși – ca să întrebuițăm o formulă preferată a generalului de Gaulle – poporul român își pregătește caracterele sale fundamentale de echilibru, moderație și aspirație la pace. /.../ Alegerea domnului Mănescu constituie ratificarea, recunoșterea politicii externe curajoase a României, a eforturilor pentru afirmarea independenței sale față de Moscova, a poziției constructive adoptate în diferite probleme internaționale”. /Postul de radio ”Europa liberă”/.

Cartea anului 2017 în domeniul diplomatic[1]

Așa cum ne-a obișnuit de ani buni, în 2017 Fundația Europeană Nicolae Titulescu, a tipărit și lansat volumul al nouălea din seria coordonată de ambasadorul Nicolae Ecobescu: „Supraviețuire și afirmare prin diplomatie în anii războiului rece”

Prin cele 222 de documente inedite înserate în impunătorul volum, precedat de un remarcabil studiu introductiv al editorilor: ambasadorii Nicolae Ecobescu și Paraschiva Bădescu, s-a realizat o operă ce se constituie într-o apariție eveniment, opus pe care îl putem denumi, fără teama de a greși: *Cartea anului 2017*. Lucrarea /541 p./ se adresează unui public țință divers: cercetători ai relațiilor internaționale, istorici, diplomați, studenți, oameni de cultură, publiciști etc.

Cu siguranță ea n-ar trebui să lipsească nici din rafturile bibliotecilor acestora, a celor publice cât și din marile biblioteci internaționale. N-ar strica să fie studiată și de personalul misiunilor diplomatice de la București, de la atașat la ambasador, dar și de „consilierii” din țară și din oficiul diplomatic al acestora. Cu siguranță cei de bună credință ar putea reține/constata – dacă s-ar dori – modul demn în care România s-a manifestat cu 50 de ani în urmă pe arena internațională.

Lectura cărții trebuie să îi facă pe cei amintiți să se abțină cât mai grabnic în a mai da lecții autorităților românești asupra modului în care ar trebui să se manifeste, încălcând grosolan normele de comportament internaționale prevăzute în Convenția de la Viena din 1961, carte de căpătâi a oricărui diplomat.

Dacă cei vizați ar citi cu o mai mare atenție lucrarea la care ne referim ar remarca cu ușurință că nici sovieticii în timpul cât funcționa Tratatul de la Varșovia nu își permiteau un asemenea comportament. Acestea au fost primele gânduri desprinse din lectură cu trimitere la ceea ce constatăm azi.

Propunându-și să ilustreze manifestarea diplomației multilaterale românești de la jumătatea anilor 60 ai secolului trecut și în primul rând prestația ministrului român al afacerilor externe din anii 1967-1968 în calitate de președinte a celui mai reprezentativ for internațional suntem introduși în laboratorul diplomatic internațional și românesc din acei ani, caracteristici războiului rece, întâlnim manifestarea concretă a actorilor care au pus în pagină directivele și mandatul primit: redactat în minister, dar aprobat de ”forurile superioare”; acestea aveau la bază normele și principiile de drept internațional, a respectării neabătute a suveranității, independenței, neamestecului în treburile interne, egalității, avantajului reciproc etc.

Editorii surprind manifestarea respectivă în cele ”cinci paradigme primordiale”: *paradigma păcii generale, a conviețuirii pașnice și a colaborării, a egalității suverane, a întăririi legalității internaționale și a bunei vecinătăți*.

În fapt, sunt cele care au întruchipat piatra unghiulară care a stat la baza politicii externe românești timp de trei decenii.

Cu această abordare a venit în 1967 la ONU Corneliu Mănescu, ca reprezentant al blocului socialist de atunci, abordare care își trăgea seva din principiile și manifestările titulesciene promovate de acesta în anii 30 ai secolului al XX-lea la Liga Națiunilor.

Despre ostilitățile diplomatice ale anilor 60-70

Noul opus din seria amintită: ”Supraviețuire și afirmare prin diplomatie în anii războiului rece” pune în evidență și faptul că această abordare n-ar fi fost posibilă dacă România nu s-ar fi eliberat, în prealabil, tot pe cale diplomatică, din chingile Moscovei, mai întâi prin retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul românesc /1958-1960/, iar ulterior prin adoptarea cunoscutei **Declarații de independență din 1964**. Meritul editorilor este acela că pun pentru prima dată în lumină pe baza unor documente insolite modul de lucru și abordarea de zi cu zi,

din ianuarie 1965 până în iunie 1968 /interviul ministrului Mănescu acordat revistei Lumea/, cum s-au desfășurat "ostilitățile". Da, citiți bine: *ostilitățile*.

Cu ușurință se descifrează comportamentul voluntarist/dictatorial al Moscovei de a încredința înalta funcție de președinte al Sesiunii ONU unui diplomat maghiar fără performanțe în materie, acesta din interesul de a marca fără sincope 10 ani de la evenimentele din Ungaria înăbușite cu forța armată de sovietici în 1956. Sigur URSS era conștientă că actorul propus nu avea nici un atu profesional pentru a deține postul respectiv. Acesta nu fusese decât un umil director de protocol în MAE maghiar cu o activitate detestată de diplomații occidentali la Budapesta în anii respectivi, acum reprezentanți la ONU.

Din documentele românești publicate pentru prima dată rezultă modul cum s-a ieșit din impasul nefericit. Diplomații români de la New-York, bine îndrumați de centrala MAE, manifestând o mare prudență pentru a nu deranja susceptibilitățile "țărilor frățești", respectiv pentru a nu adânci idiosincrazia acestora față de politica externă românească, mult diferită de cea a „lagărului socialist”, mai ales după Declarația de independență amintită, cât și a poziției principale față de evenimentele din Orientul Mijlociu, prin stabilirea de relații diplomatice cu Republica Federală a Germaniei etc. Timp de doi ani, prin negocieri, pas cu pas s-a reușit ca România să întrunească acordul aproape unanim al statelor votante să fie dejucat planul sovietic.

Lecție actuală de demnitate diplomatică

Diplomația românească de azi are în față o lecție de demnitate diplomatică practică de predecesori cu abilitate și profesionalism demne de înviat, eventual de calchiat în zilele noastre.

Avem de-a face cu un demers făcut cu tact, ani în sir, de mari „actori” în politică externă: Maurer, Mănescu, Malița, Macovescu, Diaconescu, Ecobescu, Constantinescu, Celac etc.

Cei care cunosc realitățile din laboratorul ad-hoc constituit în centrală și la oficiu știu rolul jucat de diplomații din urmă în redactarea și transpunerea textelor care au circulat prin cancelariile vremurilor. S-a acționat cu mare abilitate și tact, inclusiv în relația cu Ungaria, încât însuși ministrul de externe maghiar, Peter Janos, a fost cel care a ajuns la concluzia că țara sa n-are nici cea mai mică șansă de-a ocupa râvnitul post sugerat și susținut inițial de Moscova.

În faza finală un rol deloc neglijabil l-a jucat ambasadorul român la ONU, Gheorghe Diaconescu. El a fost cel care l-a convins pe omologul său sovietic, Fedorenko, cu privire la necesitatea ocupării postu-

lui de președinte al celei de a XXII-a sesiuni a Adunării Generale a reprezentantului român.

Atât diplomații din centrala MAE cât și cei de la post au acționat la unison, în mod unitar și coerent în susținerea candidaturii ministrului Corneliu Mănescu.

Așa s-a ajuns ca el să întrunească la alegerea din 19 septembrie 1967 - 112 voturi din numărul de 120 de state participante, cinci buletine fiind anulate și un vot acordat ambasadorului Tanzaniei, mai mult ca sigur de el însuși.

Pentru a fi respectat trebuie să respecti

În cuvântarea rostită de noul președinte / doc. 83/ în care românii găseau ceea ce în mod „intim” simțeau, pentru prima dată exprimându-se concepte actuale, idei ce aminteau de pledoariile titulesciene, de îndemnurile la acțiuni creatoare la care diplomatul nepereche Nicolae Titulescu a chemat națiunile europene în intervențiile sale de la Tribuna Ligii Națiunilor, a cărei dublă președinție a deținut-o în anii 30, la Geneva.

Astfel, se evidențiază, după lungi și amarnice frustrări, o frază cu un conținut care venea de departe, din istorie: "Poporul român, căruia îi aparțin, a dobândit în cursul multor secole de încercări aspre, virtuțile păstrării ființei naționale, a apărării unității și independenței, a unei dezvoltări de sine stătătoare. El a cunoscut suferințele războaielor, ca și binefacerile păcii, amărăciunile subjugării sau dependenței, precum și bucuria de a fi stăpân în casa sa. Dar unul din învățămintele cele mai de preț pe care el și le-a însușit este acela că pentru a fi respectat trebuie să respecti și că drumul cel mai sigur spre a vedea aplicate regulile de conduită internațională trece prin observarea strictă a acestor reguli de către fiecare, unul față de altul...

Cercetarea cauzei tuturor crizelor internaționale, care periclitează grav pacea lumii conduce în ultimă instanță la concluzia că în fiecare caz în parte a fost încălcat dreptul inalienabil al popoarelor de a-și hotărî singure soarta.

Nu există nimic mai costisitor și în același timp atât de ineficace, decât încercarea de a impune soluții din afară prin coercițiune, peste voința celor interesați". Repet. Se rostea fraza de mai sus în plin război rece, în plin proces de decolonizare, când „frățietatea” socialistă se dovedea a fi efemeră pentru cei care aveau ochi să vadă și minte să înțeleagă.

În curând o vor demonstra celelalte țări ale „lagărului”, prin acțiunea lor concertată, atacând Praga, în august 1968. Și a mai adăugat Corneliu Mănescu: „Fără a dori să anticipez un răspuns pe care nu îl putem da înaintea săptămânilor încordate de lucru care ne

așteaptă, cred că ceea ce rezultă din ansamblul relațiilor dintre state, precum și din respectarea lor în activitatea Organizațiilor Națiunilor Unite, este necesitatea intensificării eforturilor tuturor țărilor spre rezolvarea problemelor lumii contemporane.

Aici aportul fiecăruia poate fi de preț. Soluții durabile sunt cele care țin seama de interesele popoarelor, ale statelor în cauză, de principiile relațiilor internaționale, sunt rezolvările fără presiuni și amestec străin”. [2]

Nu trebuie făcut un efort prea mare pentru a sesiza între spusele lui Corneliu Mănescu și principiile și cauzele pentru care militase predecesorul său, Nicolae Titulescu, la Liga Națiunilor.

Autorii pun în valoare cu acribie ecurile avute în mai toate capitalele lumii manifestarea șefului român al externelor, al României. Elocventă în acest sens a fost aprecierea venită din partea președintelui SUA, Johnson:

„Permiteți-mi să vă adresez, Domnule Președinte, respectele mele cordiale. Prin felul cum ați condus lucrările acestei sesiuni, Dumneavoastră ați câștigat noi onoruri pentru țara dumneavoastră și pentru dumneavoastră personal.”

Experiența diplomatică dobândită timp de mai mulți ani l-a determinat pe Corneliu Mănescu să mențină cele mai bune relații cu președintele organizației, U Thant, și mai ales să țină o legătură permanentă cu cei 17 vicepreședinți ai Adunării Generale și cu președinții celor 7 comisii; aceștia au fost permanent solicitați să asigure activitatea ritmică a comisiilor și, prin aceasta, a Adunării Generale.

Corneliu Mănescu a dat posibilitatea tuturor vicepreședinților să prezideze adunările generale, asigurând, în mod atent și echitabil, rotația lor pe scaunul prezidențial, ceea ce a produs satisfacția lor manifestă.

În același timp, președintele român a trebuit să depășească rezistența Secretariatului ONU, ale cărui cadre, conform practicii anterioare, erau obișnuite să prezinte președintelui soluțiile lor, care s-au dovedit în multe cazuri greșite, și care puteau să ducă, dacă ar fi fost aplicate de Președintele român, fie la rezolvări necorespunzătoare, fie la incidente.

Modul în care a procedat Corneliu Mănescu i-a întărit mai mult decât predecesorilor săi prestigiul în rândul aparatului ONU. Marile agenții și presa internațională au fost unanime în a elogia rolul jucat de președintele sesiunii.

Mai puțin la Moscova, unde *Pravda* și *Izvestia* au scris 10 rânduri despre alegerea sa; prea mult nu s-a scris nici la Praga, Sofia sau Varșovia, cu diferența că în Polonia, în *Buletinul special* care se tipărea și difuza autorităților, cuvântarea lui Mănescu s-a publicat integral.

Probabil s-au gândit polonezii că va veni timpul să apeleze la ea.

Sesiunea s-a dovedit a fi extrem de dificilă, războiul americano-vietnamez nu se încheiase, având sarcina de a asigura o atmosferă de lucru, după eșecul și dezamăgirea din cursul acelei veri, fiind duse la capăt mai toate acțiunile scontate.

După prima parte a lucrărilor delegația română era coautoare la 10 rezoluții și la trei amendamente (mai mult decât la oricare din sesiunile precedente). Diplomații români au avut 37 de intervenții, bucurându-se de aprecierile participanților.

Nu se poate să nu remarcăm modul în care trimisul postului de radio ”Europa liberă” a caracterizat prezența diplomației românești, a ministrului Corneliu Mănescu la Sesiunea a XXII-a a ONU.

„Pentru România, alegerea domnului Mănescu este un eveniment istoric. Această alegere reprezintă pentru țara noastră reintegrarea ei pe scena internațională, unde a jucat în trecut roluri atât de importante.

Ea este o demonstrație a vitalității și energiei poporului român, care încă o dată, în cursul istoriei sale agitate, a știut să se debaraseze de forțele negative care îi împiedicau libera dezvoltare.

Independent de regimul politic sub care trăiește, atunci când redevine el însuși – ca să întrebăm o formulă preferată a generalului de Gaulle – poporul român își pregătește caracterul său fundamental de echilibru, moderație și aspirație la pace.

Alegerea domnului Mănescu constituie ratificarea, recunoașterea politicii externe curajoase a României, a eforturilor pentru afirmarea independenței sale față de Moscova, a poziției constructive adoptate în diferite probleme internaționale ”. [3]

https://ro.wikipedia.org/wiki/Corneliu_Mănescu

LUME, LUME...

Discursul Secretarului General al NATO la Reuniunea Comisiei de Afaceri Externe a Parlamentului European și Comisiei de Securitate și Aparare

Bruxelles, 26 ianuarie 2026

Comentariu de Billy Costigan de la ziarul Liberty Unlocked (SUA)

Secretarul General al NATO, Mark Rutte, a fost întotdeauna cumva o excepție printre liderii europeni și tocmai de aceea ultimele sale comentarii au avut atâta forță. În timp ce o mare parte a Europei își continuă ritualul de a se bate cu pumnii în piept despre „autonomia strategică” și indignarea față de stilul performativ direct al președintelui Donald Trump - cel mai recent în legătură cu Groenlanda - Rutte a optat pentru ceva mai rar în politica europeană modernă: onestitatea.

Rutte, fost prim-ministru al Olandei, care a menținut o relație funcțională remarcabilă cu Trump din 2016, a spus partea discretă cu voce tare săptămâna aceasta.

Europa, a avertizat el, „visează” dacă

crede că se poate apăra fără Statele Unite. Spus pe șleau. Fără calificări. Doar afirmă realitatea.

Și apoi a subliniat și mai mult ideea: nici măcar dublarea obiectivelor actuale de cheltuieli pentru apărare ale Europei nu ar fi suficientă pentru a înlocui rolul Americii de principal garant al securității continentului.

Această recunoaștere trece direct peste decenii de postură europeană. Ani de zile, liderii UE - în special cei de la Paris - au ținut prelegeri Washingtonului despre independență, autonomie și presupusa maturitate a unei Europe gata să se descurce pe cont propriu.

Între timp, contribuabilii americani continuă să acopere o parte extrem de disproporționată din

povara apărării NATO, fiind în același timp certați pentru deferență insuficientă. Rutte nu terminase discursul.

Dacă Europa vrea cu adevărat „să meargă singură”, a spus el, atunci uitați de 5% din PIB pentru apărare. Încercați 10%. Apoi adaugați costul dezvoltării unui factor de descurajare nuclear independent - miliarde și miliarde de euro - și acceptați realitatea că abandonarea umbrelei nucleare a SUA ar însemna pierderea garantului suprem al libertății europene. Replica sa a fost nemilos de precisă: „Așadar, hei, mult succes!”

Acest lucru se întâmplă în contextul în care NATO se confruntă cu tensiuni interne reînnoite în urma comentariilor provocatoare ale lui Trump despre Groenlanda, un teritoriu semi-autonom al Danemarcei și un aliat al NATO.

Franța a profitat de ocazie pentru a-și reînvia visul de lungă durată al „autonomiei strategice” europene, argumentând că continentul trebuie să se pregătească pentru un viitor în care prioritățile SUA se află în altă parte.

Răspunsul lui Rutte echivalează cu o strofă cu apă rece pe marginea acestei fantezii.

Contextul istoric contează.

Statele Unite au salvat, la propriu,

Europa de ea însăși de două ori în secolul XX.

Acest fapt este adesea tratat ca fiind nepoliticos de menționat în cercurile diplomatice moderne dar rămâne adevărat.

Iar amenințările de astăzi - din partea unei Chine expansioniste, a unei Rusii destabilizatoare sub Vladimir Putin și a terorismului global persistent - fac ca autoamăgirea europeană să fie și mai periculoasă.

Retorica autonomiei franceze poate fi bine pusă în scenele elitei, dar se prăbușește sub aritmetica elementară și realitatea militară.

Europei îi lipsesc cheltuielile, coordonarea, descurajarea nucleară și voința politică de a înlocui puterea americană.

Rutte înțelege acest lucru, motiv pentru care a spus ceea ce alții cred doar în privat.

<https://libertyunlocked.com/nato-secretary-general-releases-statement/>

Un episod din discutii:

Dan Barna, europarlamentar - Mulțumesc, mulțumesc, Mark. Mulțumesc, mă bucur să te văd aici. În urma summitului din 6 ianuarie pe care l-ai menționat în discursul tău, cum evaluează NATO credibilitatea reală a garanțiilor de securitate care se bazează în principal pe proiecții de forțe europene fără angajamentul direct al Statelor Unite?

Mai exact, transferul sarcinii aplicării către o coaliție din cadrul Alianței riscă crearea unui NATO cu două niveluri care încurajează Rusia să testeze aceste noi granițe? Aceasta este prima întrebare.

A doua este ceva pe buzele tuturor. Auzim despre viitorul NATO și rolul său în mediul academic, în mass-media și, bineînțeles, în politică.

Am crescut în România când NATO era doar un vis și apoi a devenit realitate, iar acum văd cum îndoilele și temerile umbresc această realitate.

Așadar, permite-mi să fiu foarte direct - ești ultimul secretar general al NATO?

Mark Rutte, secretar general al NATO -

Nu se știe niciodată. Și trebuie să existe unanimitate în privința unui succesor, dar nu am primit niciodată un contract sau ceva de genul, așa că nu am nicio idee de cât timp sunt numit.

Dar m-am bucurat pe deplin de rol și de slujbă și simt că este cu adevărat important și există mult sprijin, nu pentru mine personal, ceea ce nu este important, ci pentru efortul colectiv al NATO. Și sunt atât de fericit - ești din România și ceea ce tocmai ai menționat - și cred că este absolut adevărat că NATO este crucial.

Putem doar, adică, m-am născut în 1967 și am fost crescut cu ideea că Nicolae Ceaușescu va conduce România pentru totdeauna.

Acum, România este în UE, România este în NATO. Acestea sunt unele dintre marile evenimente ale istoriei, să nu uităm niciodată prin ce am trecut împreună și cât de important este acest lucru.

<https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2026/01/13/keynote-address-by-nato-secretary-general-mark-rutte-at-the-renew-europe-global-europe-forum-2026-followed-by-qa>

Selecție și traducere de Marian Ilie

PILULA DE RÂSUPLÂNS

Pe străinele redute

*Bietul militar român
Să fie carne de tun
de rachetă, tanc sau dronă?
Vai de soarta lui cazonă
că-i condus de dealdenoi
ce vor să-l bage-n război
cu oastea muscalului
dar nu pentru țara lui
ci pentr-o cauză tristă –
nebulia globalistă...*

*Acum așteaptă comanda
să se ducă-n Groenlanda
s-apere pe eschimoși
de yankeii furioși
care să lase nu vor
chilpirul rușilor
ca ăștia (bătu-i-ar vina!)
să și-l împartă cu China!*

*Deh, ca parteneri în NATO
cred c-am cam îmbulinat-o
– să luptăm ca niște zmei
și cu ruși și cu yankei
pe străinele redute
pentru cauze pierdute
când sărmana Românie
a dat ceas, a dat moșie
tot ce i-au cerut a dat
chiar cu vârf și îndesat!*

Marian ILIE

Constantin LUPEANU

DIPLOMAȚIA ȘI UNIVERSALITATEA LITERATURII

*Interviu cu scriitorul traducător sinolog
Constantin Lupeanu*

Menționat în principalele enciclopedii chineze drept “unul dintre cei mai prolifici sinologi ai lumii”, ales în urmă cu un an membru al Consiliului Consultativ al Asociației Internaționale Confucianiste, domnul **Constantin Lupeanu** este membru al Uniunii Scriitorilor din România din anul 1978, cu prima carte publicată la Editura Junimea din Iași în 1973.

A tradus și a publicat în România, împreună cu soția, poeta Mira Lupeanu, și cu fiul său Dr. Adrian Daniel Lupeanu, peste trei duzini de cărți din literatura chineză, de la Lao Zi și Confucius, la scriitorii de azi.

Cu o îndelungată carieră în diplomatie, inclusiv ca ambasador în China și alte țări sud-est asiatice, s-a preocupat în paralel și de traducerea și publicarea în țările respective a unor opere reprezentative din literatura română. S-a distins însă și prin creația proprie – opt romane, șase volume de eseuri și trei piese de teatru. O muncă titanică, așa zice – din păcate, mai puțin decât s-ar cuveni cunoscută publicului larg. Experiența comună în diplomatie și pasiunea pentru literatură ne-au apropiat, în ultimii ani, așa că nu a fost o problemă să-i solicit un interviu. Așadar:

Excelență, cu bucuria de a ne reîntâlni, vă propun să intrăm direct în miezul problemei, cu rugămintea să ne împărtășiți detaliile revelatoare privind prezența domniei voastre în mediul literar. Vorba eminescologului Nicolae Georgescu, argeșean de obârșie și el, „cum de vine de se leagă”, în ceea ce vă privește, diplomația de literatură?

Am studiat la Universitatea București între anii 1961 - 1966. La absolvire am fost repartizat la Ministerul Afacerilor Externe.

Se pregătea echilibrul în cadrul comunității socialiste și era nevoie de oameni bine pregătiți. Mă curtasem și Agerpres-ul. Am făcut armata la pifani, adică infanteriști, cea mai de pe urmă specializare. Spre sfârșitul lunii ianuarie 1967 m-am întors acasă cu gradul de sublocotenent în rezervă. În ultima zi a lunii ianuarie am început munca în minister.

În facultate eu începusem să traduc poezie clasică. În ultimul an l-am înregistrat pe profesorul chinez Ma Tianxiang recitând vreo două sute de poezii vechi, pe care intenționeam să le traduc.

În primăvara anului 1972 au început să se editeze cărți. Am ales romanul autobiografic „Cau Yupao”, de 224 pagini, despre viața la țară a unui copil, sub ocupație japoneză.

Am purces pe lungul meu drum al traducerilor, cartea apărând pe piață în anul următor. A fost un succes, iar editurile îmi cereau an de an traduceri. M-am neglijat o vreme ca scriitor.

Când am intrat în Uniunea Scriitorilor din România, publicasem trei sau patru cărți, toate traduceri. Am făcut cerere la Asociația Scriitorilor din București, condusă cu distincție de romancierul Corneliu Leu. Aveam nevoie de două recomandări și mi le-au dat, cu prietenie, Romulus Vulpescu și Alexandru Balaci.

La ședința de analiză, s-a opus Ștefan Bănuțescu. În fața susținerii celorlalți scriitori prezenți, inclusiv Leu și Vulpescu (ei mi-au relatat povestea, mai târziu), Bănuțescu, care în anii aceia era în vogă, a acceptat să fiu primit membru stagiar. Nu l-am întâlnit niciodată pe acest Bănuțescu, deși eu îi citisem volumul de nuvele „Iarna bărbaților”, 1965, care nu era departe de „Cau Yupao”.

Nici pe cea de-a doua soție a lui Bănuțescu, colega mea de la Secția de limbă chineză, Mihaela Guga, n-am mai văzut-o de la absolvire. Nici nu am fost supărat pe ei. Indiferent de motivație, am considerat, ceea ce socotesc și acum, că fiecare om are dreptul la propriul său punct de vedere.

Oricum, pe atunci nu erau atât de mulți autori, cu atât de multe cărți editate, ca în zilele noastre. Aceasta era procedura intrării în uniune. Simplă. Îți trebuia activitate, să dovedești că ești scriitor. Nu se cereau cronici literare la cărțile tale.

Eu am avut câte trei cronici la „Cau Yupao” și la povestiri de Lu Xun și nu mai puțin de unsprezece la romanul clasic al lui Wu Jingzi „Întâmplări din lumea cărțurilor”, culminând cu o pagină întreagă în România Literară semnată de cărturarul român enciclopedist Virgil Cândea.

Această performanță am mai înregistrat-o în 2019 – unsprezece cronici în marile reviste literare la cartea mea „Toți Oamenii Sunt Frați”.

Din 1977, președintele scriitorilor era George Macovescu.

A fost unul dintre liderii buni. El, D.R. Popescu și Eugen Uricaru.

Fiu de învățători a fost un om cult, rafinat, manierat, a inaugurat seria cu felicitarea tuturor scriitorilor, la împlinirea unor vârste rotunde. El era cel care înmâna carnetele de membru, la primirea în uniune.

Pe mine mă știa din minister, îi tradusesem de câteva ori, fusese ministru între 1972 – 1978 și alți mai bine de zece ani adjunct de ministru. În facultate, avusesem cu el cursul de Teoria literaturii. Când m-a văzut, m-a întâmpinat zâmbind:

- Ați venit și aici după mine!
- Vă urmez exemplul, tovarășe ministru, i-am răspuns.

La bătrânețe, a publicat, ca și Mihail Sadoveanu, o foarte bună carte de poezie de dragoste.

Cred că am rămas stagiar până în 1989, fiindcă societatea românească înghețase, în căutare de finanțe, pentru acea acțiune îndrăzneată a liderului Nicolae Ceaușescu, de a lichida datoria externă a țării. Oricum, atunci nu s-a procedat precum în tandemul Boc – Băsescu, când ni s-au tăiat salariile și pensiile!

Interesante detalii! Pot, acum, să vă propun o întoarcere în timp, la obârșii, tot în ideea de a afla “cum de vine de se leagă?”

M-am născut în comuna Murgași, județul Dolj. Tatăl, Filip Lupeanu, negustor la a patra generație, mama, Natalia, casnică. Oltenii, evreii românilor prin iscusință, îndrăzneală și înțelepciune, se făceau negustori. Începeau să vândă legume și fructe cu cobilița, iar când prindeau cheag vindeau în piețe sau își aveau prăvălia proprie, ca tatăl meu.

Din moși strămoși, ei nu-și părăseau obârșiile. Se însurau în sat, aveau copii, cumpărau pământ, iar ei făceau naveta, ca ciobanii între stână și sat. Mergeau acasă în sat de câteva ori pe an, de sărbători, iarna stăteau mai mult. Oltenii câștigau bani în București și din Craiova în aproape toate orașele mari, până la Iași.

Cum zicea Ion Creangă:

Ce răsună? Ce s-aude?

Ce glas dulce românesc?

Ce flăcăi ca bradul verde

Ochii noștri îi uimesc?

Sunt olteni, scăparea noastră,

Bucurați-vă, ieșeni.

Voi cu inima creștină,

Cumpărați de la olteni.

La începerea colectivizării, părinții au lăsat casa, pământul și întreaga familie s-a mutat la tatăl meu, bucureștean cu acte din anul 1922. Locuia în cartierul negustoresc din zona Căii Moșilor, spre capătul dinspre Obor, descrisă pătrunzător de Nicolae Gheran, vecinul meu, în „Arta de a fi păgubaș”.

Satul Murgași este atestat documentar din anul 1529. Din 1968 este reședință de comună cu opt sate. Dar tradiția și la mine în familie este că în vremuri de demult, un căpitan de oști, Gorgan, a venit cu un trib arim și s-a așezat deasupra apei, pe un deal cu nuci.

Datele mele biografice sunt mai cunoscute,

dacă ne raportăm la număr de indivizi, decât cărțile mele de literatură originală. Traducerile, da, am avut carte tipărită în o sută de mii de exemplare. Prima carte publicată în propria mea editură, Qilinul din Jad, fondată în 1990, o viață romanțată – „Concubina Imperială” – a fost de bun augur: am vândut zece mii de exemplare.

Vai, sunt cifre la care acum nici nu putem visa! Cred însă că nu doar împrejurările, favorabile fenomenului literar în acei ani, explică succesul...

Sunt prin excelență un autodidact, caracterizat prin spirit analitic, abilitați de comunicare, fire sociabilă, extrovertită, lejeritate în a vorbi în public, capacitate de a lucra în echipă și într-un mediu multicultural, toate aceste capacități au fost dezvoltate, antrenate și îmbunătățite continuu în timpul activității în exterior ca tânăr diplomat și interpret, iar ulterior ca Ambasador și Director al institutului cultural. Mă adaptez ușor, oriunde, sunt o persoană optimistă, dinamică, prietenoasă, cu aptitudini de leadership, capacități decizionale, capacitate de a lucra în condiții de stres sau sub presiunea unui termen limită, cu simțul responsabilității, aspirație și dorință de perfecționare.

Desigur, și bagajul de cunoștințe acumulate...

Studiile? Universitare, dar dacă vreun om tânăr citește dialogul nostru, îl rog să înțeleagă că nu școala te face om, ci mama, în cei șapte ani de-acasă (este greșit să mergi în clasa întâi la șase ani) și râvna proprie de cunoaștere, care se împlinește nu pe internet și rețelele de socializare, ci prin studiu. Cultura fiecăruia este egală cu numărul cărților citite. Toată viața, nu numai în anii tinereții. Numai așa ajungi „om procopsit la învățătură”, după formula lui Mihail Sadoveanu.

Asadar, învățătura și lectura v-au dat aripi. De unde însă pasiunea pentru limbile străine și literatură?

Domnia Voastră știe prea bine că ursitoarele ne definesc în noaptea când ne vizitează și fiecare om are în viață anumite înclinații. Unii nu știu bine nici să schimbe un bec, să repare un întrerupător. Alții sunt ingineri gen Tesla, Coandă și alte ilustre minți de inventatori.

Principala mea pasiune este cititul. De mic am fost atras de literatură. De la cinci ani, am început să recit poezii, fără să mă învețe nimeni.

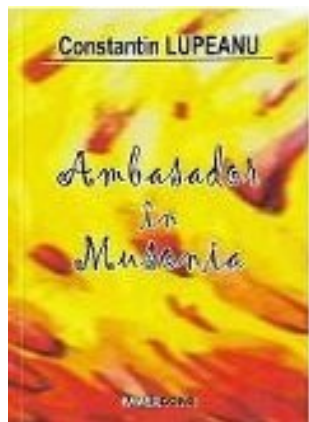
Sora mea mai mare cu patru ani, ajunsă profesoară de română, elevă fiind, memora poeziile și le citea cu voce tare, o dată de două ori, probabil de mai multe ori. Eu înregistram ca o bandă de magnetofon.

Limbi străine am învățat în liceu, în facultate: rusă,

franceză, engleză, chineză. Cel mai bine vorbesc românește.

Ce amintiri din anii de studii considerați că sunt relevante pentru devenirea domniei voastre?

Liceul l-am urmat la Craiova, celebrul Liceu Carol. Pe internet, găsiți numele meu printre absolvenții liceului.

De ce Carol, vă întreb. De ce nu Litovoi sau Negru Vodă? Universitatea am urmat-o în condiții plăcute. Ai mei locuiau aproape. De multe ori făceam drumul pe jos. Am avut noroc de profesori de elită: Toni Radian la limba chineză, apoi: George Călinescu, Tudor Vianu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Nicolae Rotaru, George Macovescu, Ion Frunzetti, Henri Dona și alții. Am avut seminarii cu asistenții Manolescu la literatură română și Sorin Alexandrescu, nepotul lui Eliade, la literatură universală. Îndrăgostit eram de Biblioteca mare de la etajul I, intram în ea sfios, ca într-o catedrală. De ce m-am înscris la chineză? Citisem culegerea de poezie tradusă din limba germană de poetul Al Stamatia, „Din flautul de jad”, 1939. Am fost cucerit de curățenia suavă a poeziei din Extremul Orient și mi-am zis, ca Baiazid, în barbă: „Voi învăța limba chineză și voi traduce eu direct din limba chineză.” M-a ajutat bunul Dumnezeu și am reușit. Întâi, să intru la facultate, prin concursul destul de dificil, – 65 de candidați pe 5 locuri. Doi, să fiu repartizat în diplomatie, având astfel prilejul de a fi în contact direct cu țara, cultura, scriitorii Chinei. Trei - patru, să fiu sănătos și să am poftă de lucru.

Ați avut tangențe cu mediul literar în acei ani?

Dragul meu, eu în facultate am pus burta pe carte, m-am concentrat asupra limbilor străine, am studiat mult, pentru a fi un om de cultură. Nu știu cât am reușit. Aveam permis de intrare la Biblioteca Centrală de Stat, azi Biblioteca Națională, la Biblioteca Studentească, la Biblioteca Academiei, la Biblioteca ARLUS, apoi desființată. Traduceam și scriam pentru mine.

După ce, la apariția Revistei Luceafărul, în liceu fiind, am trimis versuri și proză, poetul Mihai Dragomir, răspunzându-mi de fiecare dată la Poșta Redacției „mai trimiteți”, am hotărât să mă definesc eu pe mine. Știam că Arghezi, născut în 1880, debutase cu un volum de versuri în 1926. De ce să mă grăbesc, mi-am zis? Atâtea stele apuseseră când nici nu se aprinseseră bine. Nu am participat la cenaclurile din facultate. Cele mai multe se lasă cu

aranjamente, care mie-mi fac silă.

Participasem sporadic la Cenaclul Craiovei, cu Petre Dragu, Ilarie Hinoveanu etc. Rețin numai norii de fum în care se țineau ședințele, eu disprețuind țigara. La un moment dat, tot înainte de universitate, lângă mine, pe Calea Moșilor colț cu Eminescu, au ținut un cenaclu tinerii Nora Iuga și soțul ei poetul George Almosnino, om de o rară delicatețe. Am participat de câteva ori. Le-am dat o povestire, le-a plăcut și au hotărât să fie citită în cenaclu.

De-atunci, n-am mai dat pe acolo. Dar în clasa a zecea, liceul meu a luat parțial foc. În zilele acelea bulversante, am urcat în pod, unde am descoperit cărți vechi, unele interzise, cărți de poezie ale unor elevi ai liceului și reviste școlare de dinainte de reforma învățământului românesc din 1848.

Sub acest imbold, am convins trei colegi să facem și noi o revistă, Antonie I. Antonie, Ion Șerb, Virgil Ilie, eu. Am avut trei numere ale revistei intitulate „Acvila”. Pe hârtie A3 - 297 x 420 mm, fiecare își copia exemplarul său, având creațiile tuturor, desigur.

Eu am avut poezii în fiecare număr. Cel mai bun dintre noi era Șerb, plecat dintre noi înainte de a termina liceul. Ar fi ajuns poet redutabil. Dumnezeu să-l odihnească, dacă nu cumva s-a reîntrupat demult. Ilie a fost contabil și a publicat abia la bătrânețe o singură carte de versuri, cam desuete. Antonie a profestat medicina și a renunțat la literatură. Ulterior m-am gândit că am avut noroc. Deși conținutul nu avea nimic subversiv, titlul „Acvila” ducea cu gândul la rege:

*Un vultur veni din munte
Și ne-a zis: Români Eroii,
Știu un prinț viteaz și tânăr,
Ce-ar veni cu drag la voi.
(Vasile Alecsandri, 1877)*

De fapt, în onoarea regilor României am ales și noi acest nume. Fredonam pe ascuns – versurile scrise de Alecsandri, muzica George Enescu – Suita 10 Mai, netemători. Însă nu ne-am lăudat cu revista, n-am vorbit despre aceasta cu alți colegi de clasă. Ne întâlneam noi patru în regim secret.

Din nefericire, niciunul dintre noi nu a păstrat revista. Nu mai știu poeziile înserate acolo.

Oare de acum înainte să anunț debutul meu în revista „Acvila”, Craiova, 1958?

Câtă vreme revista este ca și când n-ar fi fost, n-are rost. Din câte înțeleg, debutul publicistic și, aș putea zice, destinul dumneavoastră literar se leagă de China. Am dreptate?

În China, am trăit vreo douăzeci de ani. În prima etapă, 1968 – 1972, viața literară nu fusese reluată. Abia revenit, după 1974, am avut contacte oficiale la Uniunea scriitorilor, la edituri, la reviste.

Eu am fost tot timpul Consilierul Cultural al ambasadei.

Am avut relații apropiate cu cei câțiva cunosători ai limbii române care apreciau cultura română și aveau condei, pardon, până și tuș, cu scriitori importanți, unora le-am luat interviuri, publicate în România Literară și Luceafărul, altora le-am tradus cărțile.

Ba Jin, scriitor de talie mondială, introdus de Laurențiu Ulici printre scriitorii de Nobel fără Nobel, mi-a scris chiar prefața la romanul său „Familia”, Editura Univers, 1979. La Editura Literatura Poporului din Beijing, întâlnindu-mă cu directorul editurii, am avut surpriza să-l cunosc pe Zhang Zengxin, care, la terminarea secției de limbă română a universității, fusese repartizat acolo.

Scrisa și el, a tradus mai multe cărți românești. Cu el am colaborat excelent. Atunci, în anii 70, au fost publicați marii noștri scriitori. Înaintea sosirii mele la Beijing, în anii 50, se editase A. Toma.

Nu cred că e cazul să-l punem la socoteală pe Toma, de vreme ce nici în literatura română nu înseamnă nimic. Era, desigur, vremea comandamentelor politice.

Prima carte Eminescu în limba chineză a avut 35 poezii. Am lucrat cu un cunoscut traducător din rusă, Ge Baoquan. El a tradus cele mai multe poezii.

O ziaristă, cu care devenisem buni prieteni, Li Ninglai, a tradus foarte frumos din limba franceză mai multe poezii, iar Xu Wende, cu studii la București, a tradus din limba română.

În 1980, eu m-am întors în țară. Cartea a apărut la o editură din Shanghai, în anul următor. În 2018 eram Directorul Institutului Cultural Român de la Beijing și am inițiat tipărirea unui Eminescu bilingv – română chineză, în parteneriat cu Centrul de studii din Europa centrală și de răsărit a Universității de limbi străine.

Eu am scris Prefața, iar Directorul Centrului care a finanțat cartea, Ding Chao, un distins cărturar, a scris o post-față cuprinzătoare. Eu am ales poeziile, cu accentul pe poezii lirice și filozofice, inclusiv Luceafărul. (Se știe că Luceafărul a intrat în Guinness World Record, la 14 Februarie 2009, ca fiind cea mai lungă poezie de dragoste din lume.)

Prietenii chinezi au mai schimbat, dar cartea este impresionantă, de ținută academică.

Pe pagina de titlu scrie: „Antologie din traduceri realizate de Ge Baoquan, 9 poezii; Xu Wende, 9, Li Ninglai, 7 și profesorul Feng Zhichen de limba română la universitate, 26 de poezii, se-

lectată și îngrijită de Ding Chao și Constantin Lupeanu.”

Un alt exemplu. Când strângeam material pentru *Poezie Chineză Contemporană*, antologie a 330 poezii, 77 poeți din secolul 20, 420 pagini, Editura Dacia, 1986, m-am întâlnit cu președintele scriitorilor și i-am cerut sprijin. A chemat imediat un tânăr scriitor și i-a cerut să îmi ofere tot ce am nevoie. M-am înțeles bine cu respectivul tânăr scriitor, cu un an mai mare decât mine. Vorbea limba franceză. Mi-a spus că mama sa era actriță, undeva în sudul țării. El publicase niște proze într-o revistă din Canton. Dar voia să scrie un teatru, îmi explica el, cu cât mai puține replici. Mi-a dat cărți de poezie ale scriitorilor tineri și un set de fotografii, pentru a ilustra culegerea. M-am folosit de toate. Apoi, n-am mai știut nimic de el.

Eram proaspăt ambasador în Vietnam, când am aflat știrea de presă. Premiul Nobel pentru literatură pentru anul 2000 îi fusese oferit scriitorului chinez Gao Xingjian, prietenul meu din 1985. „Pentru o operă de valoare universală, cu perspective amare și ingeniozitate lingvistică, care a deschis noi căi pentru romanul și dramaturgia chineză”. Eu revenisem în țară, anul următor a fost tipărită cartea. Curând, a plecat și el din China, s-a stabilit în Franța, a publicat romane de succes, i-au fost jucate piesele de teatru. Nu știu dacă mai trăiește. Din Hanoi, atunci, eu i-am scris imediat câteva cuvinte de felicitare, pe care le-am trimis pe adresa editurii franceze care îl publica. Mi-a răspuns avocatul său, apoi francezul acela a întrerupt corespondența. Târziu, am auzit că, la bătrânețe, căpătase Alzheimer.

Presupun că și ca diplomat vă puteți mândri cu performanțe demne de apreciere...

Nu-mi place politica. O socotesc o perversitate fără margini, calea care a făcut rău omenirii în toate veacurile, din momentul ieșirii din matriarhat.

Ajunși la putere, bărbații au început să se bată. Pe pământ mănos, pe bunuri, pe femei – vezi Troia. Pe supremație – ia aminte la lumea de astăzi. Soluția? Înapoi la matriarhat sau omenirea se va sfârși, conform atâtor prevestiri, doar suntem în anii 2000!

De aceea, pretutindeni în cele vreo șapte - opt țări asiatice pe unde am fost trimis în misiuni de lungă sau de scurtă durată, principala mea preocupare a fost cunoașterea civilizației locului și, pe această bază, promovarea culturii țării noastre.

Am acționat pentru traducerea și publicarea poeziilor poetului național al României, Mihai Eminescu, datorie de onoare a fiecărui diplomat, a fiecărui român. Sub îndrumarea mea, au fost traduși din limba română și publicați (niciodată nu am cerut bani din țară!) veritabilii poeți și scriitori români clasici și contemporani.

În fiecare an ar trebui să se publice cel puțin Eminescu, pretutindeni în lume. Suntem spre sfârșitul toamnei 2025. Ați auzit să fi apărut undeva vreo carte? Dacă ne citesc acest schimb de opinii, mă aștept ca miniștrii de externe și cultură să ordone publicarea lui Eminescu de către fiecare ambasadă.

Eu, ca diplomat de rang superior și ambasador, am raportat destule succese:

Stabilirea unor relații consolidate de lungă durată cu lideri chinezi importanți, care au contribuit la derularea a numeroase acțiuni bilaterale româno-chineze;

Imprimarea unei abordări pragmatice a relațiilor cu Thailanda, Singapore, Malaiezia, Myanmar, alte state din sud-estul Asiatic.

Restabilirea pe baze noi a legăturilor cu principalele instituții ale Vietnamului, contribuind astfel la recuperarea integrală a datoriei acestui stat față de România, cât și la creșterea de peste zece ori a exporturilor romanesti (2003);

La Singapore, l-am invitat pe desăvârșitul om de teatru Emil Boroghina, cu trupa craioveană, pe care o admiram din anii liceului. Au jucat Sorescu (Iona, cu Ilie Gheorghe) și Shakespeare (cu Ștefan Iordache).

Am promovat literatura română și am publicat Eminescu și Sorescu. Prin activitatea din Republica Singapore, am triplat exporturile romanesti, am consolidat relațiile cu Camerele de Comerț, am organizat ample acțiuni și manifestări culturale.

În Singapore fiind, am trimis în vizită în România un grup de mari ziariști, le-am facilitat nu numai vizite de documentare, ci și primiri la feluri lideri, încât vreo jumătate de an se scria mereu despre România, spre invidia colegilor ambasadori.

În Regatul Thailande, în perioada 1988-1990, am contribuit activ, mai cu seamă prin relații personale, la recunoașterea noilor autorități instalate după Decembrie 1989 (încă din 24 decembrie 1989) și la obținerea unor ajutoare în bani, medicamente și alimente.

Aveam bune relații cu Directorul pentru Europa din MAE, cu soție nemțoaică, dar, norocos fiind, Secretarul General al ministerului era fostul ambasador thai la Beijing. Ne cunoșteam bine, traduceam frecvent ambasadorilor români când se întâlnea cu ei.

Mi-a telefonat personal și m-a invitat la MAE. „Luați cu Dv ștampila și sigiliul ambasadei, să definitivăm pe loc recunoașterea noilor autorități românești.”

Thailanda a recunoscut chiar a doua zi. A fost un act glorios. În continuare, guvernul, o universitate și un grup de scriitori au trimis ajutoare, orez etc.

O scriitoare care vizitase România, a venit, a luat niște opere de Ceaușescu și a scris un roman despre evenimentele din 1989, publicat în serial, pe măsura scrierii!

Drept mulțumire, la pâra unui băiat din cei doi de la economic, am fost bruiat o vreme în minister, pentru că, în loc să ard cărțile, cum promisem telegrama de la București, de comun accord cu toți membrii ambasadei, le-am pus la poartă la gunoi, le-a luat ecarisajul.

Noul director al cadrelor m-a făcut ceaușist. I-am explicat că operele fuseseră stârpite ca deșeuri – și elegant și mai aprig decât a le fi ars, în central orașului, unde era pe atunci ambasada. În zadar. Și desigur, la Bangkok, pentru prima oară a apărut Eminescu în limba thai!

Luceafărul a fost dramatizat și transmis la radio în serial, lucru de senzație în societate și în Corpul Diplomatic.

Excelență, vă mulțumesc și va propun să ne oprim deocamdată aici, cel puțin pentru un respiro. Din experiența domniei voastre îmi dau seama cât de importantă este legătura dintre diplomație și cultură, în contextul universalității actului cultural.

În toți acești ani, în Turcia, de exemplu, nu am avut și oameni de cultură sau literați printre diplomați, fapt pentru care între literatura noastră și cea turcă este un gol imens, pe care nici măcar Institutul Cultural Român “Dimitrie Cantemir” nu-l poate umple.

Ca diplomat militar exilat din literatură, eu nu am putut face nimic în acest sens, iar zbaterele de după pensionare și reintarea mea în literatură au însemnat enorm de puțin.

Ar mai fi atâtea de făcut...

Magda URSACHE

Eminescu, totdeauna

Galaxia Grama (și-i mulțumesc lui Dumitru Radu Popescu pentru sintagmă!) înregistrează „izbânzi după izbânzi” contra celei mai de sus valori spirituale: Eminescu. Alexandru Grama, canonicul de la Blaj, l-a defăimat, dar n-a făcut mare ispravă. Acum, bunul de patrimoniu spiritual cu care ne legitimăm ca români a suportat și suportă rechizitorii dinspre ceata noilor canonici, în numele corectitudinii politice.

„Nu putem merge în Europa cu un Eminescu antidemocrat”, ni se tot repetă. E „un model păgubitor, anacronic, izolaționist”. Ba da.

Suntem cu el în Europa și dincolo de Europa, în India, în Persia și nu numai. A răspuns Theodor Codreanu, într-o „notă jurnalieră”, din 8 ianuarie, 2014:

„Atomii lui Eminescu, însă, nu sunt nici ai lui Democrit și nici monadele lui Leibnitz, ci arheii, născători de lumi și de persoane în sensul creștin al cuvântului.” Dialectica receptării” a devenit scuză pentru ciomăgeală și mitocănie. Eminescu e injuriat cu agresivitate prolet-cultă, aceeași din 1949, când Ov.S.Crohmălniceanu („bacilul Croh” pentru Ion Barbu) scria în „Flacăra”, comunistă pur sânge: „Sîntem unul dintre puținele popoare care avem nenorocul ca figura majoră a poeziei noastre să fie prizoniera unei concepții de viață reacționare.” De atunci, prima ediție „alternativă”, a lui N. Moraru, pentru care Dan Deșliu era „naș leminescu”, ne-a lăsat fără Doină și fără Doină am rămas până în 1989, când regretatul eminescolog Petru Creția a scos, în fine, cu difuzare dirijată, ediția Maioreescu. Însă mi-a fost greu să accept ce a scris Creția în Testamentul unui eminescolog, Humanitas, 1998, la pagina 236: „Eminescu nu este reprezentativ pentru etnie în nici una din trăsăturile lui și ale ei.” De înțeles sau de neînțeles? Re-plica memorabilă a acad. Ioan –Aurel Pop? „Eminescu, națiunea și cultura- ca idei identitare- ne-au construit destinul de ființă colectivă.” Și altă replică, una obraznică: „Din punct de vedere psihologic, nu există popor român”. Națiune? „Nu există națiuni, ci indivizi.”

Acum, împotriva poemului-capodoperă s-a constituit un comando: Doina ar fi un argument pentru o Românie troglodită și extremistă. Eminescu ăsta trebuie purificat etnic. „Țara

mea de glorie, țara mea de dor” nu-i nicio scofală”, iar „noi locului ne ținem” nu-i decât o inerție comunistă”, „îndemnul de-a rămâne în subdezvoltarea tradițională”. Veți întreba: intelectualul subțire nu consumă Doina? Foarte bine, înseamnă că va fi mai sărac de Eminescu. Aruncă și el o piatră, ca nebunul din grădina lui Șuțu. E iarăși la modă piatra, așa cum era pe vremea lui A.Toma, care-l surclasa pe Eminescu. Scrisese Eminescu Somnoroase pășărele, Toma scrisese Piuici și puii lui mici.

De altfel, intelectualul subțire nu consumă nici Luceafărul, declarat „un kitsch gustat de coafeze” și care a cunoscut „o atracțiozitate plebee”. Intelectul subțire nu consumă produse expirate. După multele decenii obsedante, trebuia să se întâmple și a doua mare „jetfire” pe altarul corectitudinii politice. Iat-o: Eminescu a legitimat totalitarismul orwelian (...).

În Eminescu mai cred doar paranoicii, anti-occidentalii, ultranaționaliștii” (Virgil Nemoianu, Despărțirea de Eminescu, „Astra”, 1990). Imediat, cauza causorum fiind divorțul filosofului de Eminescu, hermeneuți, eseiști, poeți și cronicari fără șalvari, gazetari și tocșoiști, ca să nu rămână cumva repetenți la democrație, s-au decis să iasă de sub „jugul lui Eminescu”. Cutare își face un țel din a-i salva pe tineri de la „tortura de a citi Eminescu”. Iar manualele de literatură alternativă, s-au dispensat și de *Luceafărul* lui Eminescu, și de *Moartea căprioarei* a lui Labiș.

Publicistul Eminescu, după Ion Dur, „Gânditor privat și gazetar cu metod științific” (e titlul cărții apărute la Ed. Junimea 2024, 474 pag.) pune fața-n față, „lucid, tragic de lucid” (mulțumesc, Ion Dur!), „adevărul curat” și adevărul presei de partid din vremea sa. De l-ar auzi pe-al nostru! În Evul Media, unde am ajuns, „poetul național” (nu sunt uitate ghilimelele de batjocură) e plasat între crypto-comunism și crypto-fascism, ca, de altfel, și Mircea Eliade. Dăruirea de sine, spiritul de jertfă sună unora proto-legionar. Și asta pe urmele lui Moses Rosen, pentru care Eminescu era „precursor”. Al cui? Al fascismului! Și-l citez: „legionar, huligan, pornograf, sifilitic”.

Atunci a reacționat Alexandru Oprea, a cărui dispariție rămâne suspectă. În conferința susținută la Radio, în 1939, directorul ziarului „Curentul”, Pamfil Șeicaru, singurul gazetar condamnat la moarte, în contumacie, de Tribunalul (stalinist) al poporului, a explicat, cui a vrut să-l audă, de ce a iritat „conservatorismul naționalist” al lui Eminescu. Mihai Eminescu, a rostit Șeicaru, a fost un „realist politic”, n-a ținut cu niciun partid. Nici „simbriaș” la conservatori n-a fost, nici n-a agreat „liberalismul venetic”.

A făcut gazetărie din tranșeea adevărului și a plătit cu boala și cu moartea pentru asta. ➡

Or, în zile ca ale noastre, sacrificiul pentru popor e disprețuit. Îi irită și acum pe iliescani și pe petricani, pe emilieni, pe băsești, pe guverneri, pe stolojani-bolojani și pe câți alții. Parlamentul e și acum „fabrică de palavre”.

Iau cumva în seamă ce le-a spus senatorilor și deputaților cel mai prob gazetar că „limba și legile ei dezvoltă cugetarea”?

Cum gândești, așa vorbești. Clasicii sunt cuceritor de clari. În „Timpul” din 26 ianuarie, 1882, Eminescu scria: „Nu zicem că sub cerul acestei țări să nu trăiască și să înflorească oameni de altă origină.”

Dar ceea ce credea – sprijinindu-se pe vorbele bătrânului Matei Basarab – era că în linia întâi a țării trebuie să fie elementul național: „stă scris în cartea veacurilor ca acest element să determine soarta și caracterul acestui Stat.”

Poate că astfel n-ar fi lipsit președintele (Iohannis) de la Ziua Națională, an 2025 și nici Fritz n-ar nesocoti caracterul românesc al Statului, aruncând bani mulți pe gazonul verde de acasă, în loc să repare măcar vreo școală, vreun spital.

Iar Andraș Demeter vrea musai desființarea Institutului Național al Patrimoniului.

De coiful dacic a avut grijă Turcan. Ca să rămânem „în marginile adevărului”, autohtonii trebuie să primeze în Stat, nu „evreo-levanticii”, scrie Eminescu. Unde e aici antisemitism, fobie de străini? E vorba, strigă Șeicaru, de „invincibilul realism al unui răzeș”.

Numai că sonorul Eminescu trebuie diabolizat ca având maladia mentală a antisemitismului. Și mă întreb – a câta oară? – de ce antiromânismul nu-i etichetat, ca și antisemitismul, boală mentală. Urâte amândouă, deopotrivă.

După ce i-a corectat erorile de gândire („naționalist, xenofob, cu pulsuni rasiste și antisemite”), profesorul N. Manolescu a revenit la aprecierea „conservator radical”, bine știind că marea literatură e conservatoare.

Nu numai Eminescu este considerat depășit, „temă epuizată”, ci întreaga noastră cultură, susțin câțiva profi univi, cel mai virulent fiind Ghiță de la Craiova, școlit în Japonia. Și nu sine ira et studio, cum cerea Tit Livius, ci cum îl parafraza Păstorel Teodoreanu: sine studio et ira. Cu mânie și fără știință de carte.

Apărători, ca Mihai Cimpoi, A.D. Rachieru, Nae Georgescu, Ioan Țicalo, Zenovie Cârlegea se opun ideii că n-ar trebui să rămânem la Eminescu. Cel mai constant fiind Virgil Diaconu, „Cafeneaua literară” primind, în 15 ianuarie, 2026, Titlul de Cavaler al Ordinului Eminescu.

Cei mai sus numiți rămân argumentat la Eminescu și nu se lasă prostiți de „încremenirea în proiect”.

Scrie Cârlegea, în Despre gazetarul Eminescu („Acolada”nr. 11, noiembrie, 2024), să nu cedăm în fața unui „prostologhicon”, ca woke sau cancel culture. Adrian Dinu Rachieru ripostează contra detractorilor care-l vor „mumificat”, ba chiar se simt datori să tragă fermoarul peste sacul negru de plastic și să-l arunce pe Eminescu în debaraua literaturii.

Nu Ideea Eminescu (cum scrie Blaga în Trilogia Culturii) o acceptă ceata noilor canonici de bătaie lungă, ci să se taie gâtul clasicilor, ca literatura nouă să pornească ex nihilo. Nihil?

În ce mă privește, n-am nici un sentiment prohibitiv să spun „Eminescu, totdeauna”, sau, ca C.D. Zeletin, „Neconținut, Eminescu.”(1997, vă rog!), în ciuda celor care-l vâă în patul lui Procust.

Un soi de reporteră post-socialistă l-a întrebat pe Petru Ursache dacă în anul 2000 va mai fi citit Eminescu. I-a întors spatele fără un cuvânt.

Tocmai scrisese despre „dioscurii” Eminescu și Caragiale, unul cerând „Cinste și gramatică” (Caragiale), celălalt, „Gramatică și cinste”.

I-aș fi răspuns conifei cum o cheamă și cu ironie și fără, că eu îl citesc pe Eminescu „de-atâtea ori, de-atâtea ori... și noaptea, totdeauna”.

Să-l lăsăm pe gazetar „pe ruinele lumii de ieri”, cum cerea Crohmălniceanu, în anii cincizeci?

Dar Eminescu face literatură și când face publicistică. Mă raliez și în privința asta cu Zenovie Cârlegea și cu Ion Dur.

Și de ce n-ar fi deificat Eminescu, când opozații de școală Boia îl vor demitizat? În acest context, mit înseamnă făcătură. Iar Eminescu e demonetizat pe bancnota de 1 leu, dar și ca „geniu fals”.

Și pentru că „Ministerul Comediei / e salvarea României” de ce nu s-ar fi lăudat la ProTv (e tot ce vrei) un colecționar cu piesa de rezistență a colecției sale? O monedă (calpă) cu Eminescu tânăr pe-o față și pe cealaltă cu secera și ciocanul, plus sigla Uniunii Sovietice, în chirilică. Doar s-a afirmat că Eminescu are o structură stalinistă, ca și urmașul său, Noica. N-a scris, cu mâna lui, în introducere la Sentimentul românesc al ființei că „un popor este o bună închidere ce se deschide”?

În alte cuvinte, ca să fie deschidere, trebuie să fie întâi o bună închidere.

De curând, un ambasador al României în UK l-a declarat „totem al tribului nostru”.

S-a mai aruncat în Eminescu ba cu cărămidă, ba cu pamfletul, ba cu teza fără antiteză, ba cu epigrama.

Dar, ca să fim drepiți cu contemporanii lui, pe Macedonski, pentru nefericita epigramă din vara lui 1883, erau s-l linșeze, să-i dea foc la casă și o merita. Oricum, nici de lynching cultural n-a scăpat.

Ce-i cu totul și cu totul aberant e că acum înjurătura a devenit rentabilă, aduce beneficii.

Un eseu (i-am uitat numele), care a susținut în „Dilema” că Eminescu n-ar fi decât un super-star, umflat cu pompa de bicicletă de național-ceaușiști ca să devină „fenomen de masă”, a fost medaliat de Emil Constantinescu, fostul președinte, tocmai cu medalia „Mihai Eminescu”, așa cum a anunțat Monitorul Oficial. Emil fusese rău consiliat (de Zoe Petre, probabil) să le spună veteranilor de război, la mausoleul de la Mărășești, că „trecutul nu ține de foame.” Cei puțini, rămași în viață, și văduvele lor o știu pe pielea lor, după măsurile luate de premierul Bolojan-Taie Tot.

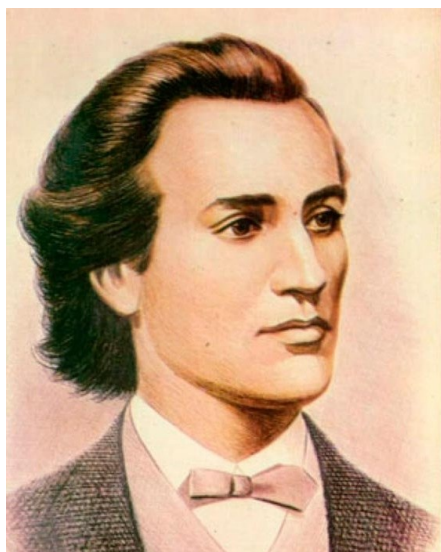
Eminescu n-a luat niciodată vreun premiu literar. Un premiu al Academiei l-ar fi scos din sărăcie, un „Năsturel-Herescu”, măcar pe 1888, când ediția a treia a Poeziilor se afla în vitrinele librăriilor, l-ar fi salvat de mila publică, de chetele înjosi-toare care-l făceau să urle de silă și de durere.

Ce-ar fi spus Perpessicius, rămas și el fără un braț, în război, să audă că Macedonski e declarat mai mare decât Eminescu?

Suntem prea săraci pentru a ne permite distrugerea valorilor, distrugerea lor e un lux, prea mult spirit critic strică, nota Mircea Eliade, la fel de atacat ca și Eminescu, pe motiv că e „reacționar”.

Mă întreb și vă întreb: vom mai intra în normalitate? Da, când valoarea n-o să ne mai împartă în două cete învrăjbite și când vom da Cezarului ce-i al ideologiei corect-politice și lui Dumnezeu pe robul Său, Eminescu.

Și de ce n-ar fi sacralizat după atâta desacralizare nedreaptă? Ba chiar sanctificat.

Interogație atemporală

Te-ntreb, Eminule

*Spune, Eminule iubit, tu în ce secol ai trăit;
Era în veacul pașoptist, ori în acesta globalist?
Că-s multi ani de când ai plecat și-aici nimic nu s-a schimbat
Timpul trecu, dar nu știu cum, ce-ai scris atunci se-ntâmpl-acum
Ai dat tu timpul înapoi, sau te-ai teleportat la noi
Trăiesc românii tăi și-ai mei oare-n mileniul doi sau trei?*

*Corupție, jaf la drumul mare au fost și încă sunt în floare
Iar blestemata nulitate încă-i stăpână pe Palate
Niște nemernici de mitici păpușăriți de venetici
La rândul lor struniți de-afară vând încă hălci întregi din țară
De mă întreb, dragă Emine, în care secol eu, cu tine
Vărsăm același crunt năduf – tu încă tânăr, eu pleșuv?*

*Iată, de-un veac și jumătate trăim aceeași realitate
În acest prag dintre milenii robiți acelorași vedenii...
Mă uit la fruntea ta senină și-ntreb: Emin, cine-i de vină
Cu ce-a greșit bietul român, de-i veșnic slugă la stăpân
Să aibă vreun betșug lăsat de brazdele de plug
Cu care-n timp istoria îi răscolește țarina?*

*Sau undeva, în Empireu vreun nesocotit de zeu
Are ceva de împărțit cu neamul nostru urgisit
Și pedepsește-acest popor cu țepe din cozi de topor?
...Aveai dreptate, frațioare, în cea de-a treia ta Scrisoare;
Îi înălțai lui Mircea odă și îl chemai pe Tepeș Vodă
Să scape țara de mișei și de smintiți – ehei, ehei!...*

*De-ar fi să vină, negreșit, ar face ce-a mai făptuit –
S-ar lepăda de licurici și-ar face ordine pe-aici
Că tare vreaște mai e de când intrarăm în U... E...
Îmbârligate, mă gândesc, în stilul nostru românesc
În care „merge și așa” e un principiu mai ceva
Decât ne toarnă peste el, Paris, Berlin, Londra, Bruxelles.*

Mihai Eminescu:

Nimic nu e mai periculos pentru conștiința unui popor decât priveliștea corupției și a nulității recompensate.

Marian Ilie

POEMUL LUNII
apud
Mircea LUNGU

George MIHALCEA

Ca și când aș ucide cuvintele

străzile orașului
căzuseră în mare
și numai umbra imberbă
a celui care eram cândva
răzuia zidurile bolnave
de așteptare
ca un nod dureros în gât
o altă umbră
felină
mă pândea dintr-un fel de-ntuneric
iar trupul meu
încrustat pe amintirea verii de-atunci
se trezea azvârlit
într-o dimensiune ciudată
ca și când undeva
foarte departe
genele aurii ale Fiarei
s-ar fi prefăcut în nisipul mișcător
în care m-aș putea scufunda
ce faci tu
mă întreabă avan matelotul grec
întâlnit la ieșirea din port
îmi caut tinerețea
răspund cu un zâmbet amar
fii atent strigă el
crucificat pe amurgul din clipă
s-ar putea s-o găsești
și ce-ai să te faci
căzut de pe cornișa memoriei
într-un altfel de timp
mult mai vast
m-am trezit din nou
cu Fiara în față
ești al meu
strigă ea
ești al meu
și colții ei de sidef
mă mușcă de inimă
iar eu râd
ca și când aș fi fericit
ca și când aș iubi
ca și când aș ucide cuvintele
ce ne-ar putea despărți

(din volumul **Sacerdotul**. Editura Vremea, 2014)

DE SOPHIAE

Nicolae MAREȘ

**ÎNȚELEPCIUNE SOLOMONICĂ sau
DESPRE FERICIRE**

Întors dintr-o călătorie făcută în munți, Regele Solomon a răspuns celor care îl așteptau la poalele masivului, dornici să afle ce înseamnă pentru înțelept gloata care îl aștepta.
Răspunsul dat de regele cel înțelept a fost mai mult decât încurajator.

— „Voi sunteți lumina universului. Voi sunteți stelele. Voi sunteți altarul credinței. În fiecare dintre voi este un univers”.

Și a continuat:

„Așadar, grămădiți înțelepciunea în inimă, ascultați-vă inima, ascultați totul prin dragostea voastră.

— Care este sensul vieții, înălțimea voastră?

— „Viața-i un drum, un scop și o victorie”.

- „Viata este un dans al iubirii. Misiunea voastră este să înfloriți”.

Și a continuat și mai hotărât:

- „Să fii e un dar pentru toata lumea”.

- „Viața voastră – este istoria omenirii”.

- „Viata este mai frumoasă decât orice teorie”.

- „Creează din viața ta o sărbătoare, pentru că asta este adevărata ei valoare”.

- „Viața este compusă din prezent.

- Iar sensul prezentului este să trăiești în prezent”.

Ei au întrebat în cor:

- „Atunci, de ce ne urmărește necazul”?

- „Ceea ce ați semănat, aceea veți culege”.

- „Nefericirile omului sunt alegerile sale”.

- „Sărăcia este creația voastră, iar nemulțumirea este fructul neglijenței”.

- „Nefericit este acel care nu se cunoaște”.

- „Ferițiți sunt cei care iubesc și cei care mulțumesc”.

- „Ferițiții trăiesc în armonie”.

- „Fericirii văd adevărata frumusețe a lumii”.

- „Ferițiții se bucură de soare”.

- „Fericirii sunt liberi”.

- „Ferițiții iartă”.

Măgurele Prahova, Gerar, 26

Victoria MILESCU

Prin iarnă

Azi pot să ies afară din casă, din mine, din tine
 azi pot mânca ce-mi face rău, bine
 azi pot să fac tumbe, să chicotesc insolent
 cu iepurele șchiop, cu vrabia turmentată
 azi o chinchilla mi-a sărit la piept
 din fotografia de astă-vară
 când balena albastră
 înghițise marea cu corabii cu tot
 azi am ieșit din pușinul rămas de la cina
 rănilor nevindecate, degenerate
 cerul răstoarnă o găleată de fulgi pe pământ
 nu trageți în micii fulgi de zăpadă
 oricum, vin de bunăvoie să moară aici
 nu-mi trageți gheața de sub picioare
 vreau să dansez pe luciul subțire
 sub mine cântă dorada
 iarna m-a dat în grija mea și mă ceartă
 că umblu prea dezbrăcată de iubire
 și încălțată cu o singurătate prea mare
 o broscuță iese dintr-un ochi de fântână
 dar nu mai țin minte cuvântul
 să dezlege prințul de vrajă
 orice bucurie devine mai suportabilă
 când o împarți cu cineva mut și surd
 scrie hamsterul pe sticla ferestrei
 cu înflorate litere de gheață
 oare de ce am ieșit în ger tocmai acum
 când am libertate deplină
 din care pot să tai, să toc, să fierb
 orice nelămurire din tratatul de nedumerire
 a lumii antifonate, cad, mă ridic, iar cad
 o veveriță mă resuscitează
 un tigru strigă: Destul!
 E verde încă, lăsați-o să traverseze
 e o ciudată din cartierul de vest, o cunosc
 nu face rău, nici bine, abia
 a ieșit din cocon și încearcă să zboare
 câțiva șerpi i-au luat urma și poșeta
 din piele de crocodil ce plânge și scufundă
 bunătate de planetă albastră
 care de fapt nici nu era a noastră dar
 stăteam cu chirie la un bătrân
 cu barbă albă ce făcea omuleți de zăpadă
 și sufla peste ei să-i încălzească.

O lingură de materie pe zi

Cu un ceai cald lângă șemineu
 privesc plutirea fulgilor suicidari
 îmi ține de urât Toccata
 și Fuga în Re Minor de Bach
 în aer plutesc semințele florilor
 din tablourile prea scumpe spre a fi expuse
 Pământul aleargă ca un nebun
 cu 100 000 km/oră spre soare
 cine să-l prindă din urmă
 să-l ia de guler, să-l întrebe
 ce faci cu noi, până când...
 până când prind în palmă un fulg
 cât Groenlanda...
 noaptea îi dă brânci zilei începătoare
 descurcă-te, zice, cum fac și eu
 ascult Carmina Burana
 vizavi locuiește unchiul Sami, la prima oră
 merge la cumpărături
 tocindu-și bocancii militari
 cu un rucsac în spinare
 trimis de stăpânii lui veniți de pe Venus
 unde o zi e cât un an pe Pământ
 ninge cu șaibe, piulițe, șuruburi
 din atelierile circumstelare
 îmi ține de urât viața, îi caut un diminutiv
 și un motiv pentru a o jefui cu tandrețe
 John Atkinson Grimshaw îi
 pictează noaptea pe chip
 noapte înseamnă infinit în toate limbile...

Marea eliminare

Coboară în arenă
 în ceasul al 13 lea
 convertit la noul normal combativ
 coboară și intră în luptă cu hidra invizibilă
 cu scorpia nevăzută
 cu setea și foamea
 coboară în infern
 spune-le celor de acolo
 că aici e la fel
 în paradigma noului bestiar
 același adevăr dar cu alte silabe
 aceleași culori dar cu altă vopsea
 trăindu-ne marea eliminare
 ne încălzim la propriile rămășițe
 la ultimii cărbuni din trupurile topindu-se
 mai lent sau mai iute
 după cum au fost
 de-a lungul ori de-a latul vieții
 unii mai grăbiți decât alții...

Ziua de azi

Ziua de azi și-a luat din mine mult și bine
 m-a trezit fără voia mea
 m-a spălat, m-a trimis în stradă
 printre lucruri trezite și ele
 fără chef, înjurând
 m-a împins în mulțimea grăbită
 să mă grăbesc și eu
 m-a urcat în autobuze, tramvaie,
 mașini de mare tonaj
 m-a făcut să lupt pentru o gură de aer
 pentru un zâmbet condescendent
 m-a forțat să cedez când aveam dreptate
 ziua de azi și-a luat din mine
 tristețe, bucurie, speranță
 dar a venit la timp, el, timpul
 ușor încruntat
 a tras-o de urechi: nu mai fii lacomă
 lasă și pentru sora ta, ziua de mâine
 nu-i frumos ca ea să rămână flămândă
 lasă-i și ei o bucată din tortul vieții
 poate chiar o lacrimă-două...

Altă lume

Ei care au luat puterea
 ei care ne-au luat toată puterea
 și au pus-o într-un cartuș
 de imprimantă
 pentru a trage o lume nouă
 cea veche, un model expirat
 nu mai era funcțională, se blocase
 fără nicio posibilitate de accesare
 a noilor proceduri de ființare
 mai avansate, mai performante
 s-au debarasat de ea aruncând-o peste bord
 alături de multe alte vicii de strategie
 născocite de oamenii altor vremuri
 oamenii noilor vremuri au fabricat
 un timp nou
 unul fără ore, minute, secunde
 un timp de ultimă generație
 un timp continuu
 fără trecut, prezent, viitor
 fără amintiri, remușcări, angoase
 ceva le-a scăpat, sau cineva
 un om simplu, pe țărni, desena cercuri
 începea altă lume, alt timp.
 începea altă lume, alt timp.

Vilia BANȚA

Poarta amăgirii și nimeni să plângă

Să ne închipuim că s-a-ntâmpnat demult,
 într-o noapte cu visele dizolvate brutal
 unele în altele, cu neliniștea crescând
 înspre centrul inimilor noastre,
 pe când trupul se-nfășura ca o iederă oarbă
 pe conturul umbrelor din odaie.

Numai atunci poți zări vocile-ascunse,
 agățate de grinzi ca niște
 liliaci-bibelouri, ori ca funiile sinucigașilor
 într-un decor dantesc.

Tot alergând între tine și timpul prezent,
 te ajunge spaima că ți-ai prins glezna
 într-o buclă uitată de timp,
 că o parte din tine rămas-a-mpietrită acolo
 și trebui-va să mergi mai departe ciuntit.

Ori să te lași prins cu totul
 în nemișcarea pereților, dincolo de care-i
 doar poarta amăgirii și nimeni să plângă.

Ecou

Era să spun că vă ascult
 cum vă istoviți în ecou,
 cum vă dezrobiți cuvintele
 din noduri de lacrimi
 și bântuiți zăpezile visate.
 Și cum mă plec
 în fața amiezilor voastre
 cu miresme de primăveri nebune.

Dar nu vă spun, se face liniște iar
 în dimineața mea de luni
 și mai aprind o lumânare
 în umbra îngerului străvezii.

Mă-ntreb uneori dacă n-a obosit
 să mă tot vegheze
 din colțul ferestrei,
 răbdător, grijuliu, tolerant.

Sigur, îngerii nu obosesc,
 ei ară timpul nostru,
 îl limpezesc cu aripile
 și uneori chiar dezleagă
 încuietori pe ziduri.

Și-apoi, îngerul meu
 o fi și el bolnav de cuvânt
 și-mi înțelege rănilor

când albul hârtiei ia locul zăpezilor promise, iar clipa
 lovește cu bocancii fragila așteptare
 dintre anotimpuri.

Uneori răsul de ieri
 începe să doară, prieteni.
 Ce să vă spun și de ce?

Între probabil și posibil a fi

Să fii. Să nu fii. E doar gândul
că n-ai înțeles nici întrebarea
ascultați-mi ecoul...
și nici răspunsul celor nedrept renegați.
Din țării cade-o pasăre
ca un înger cu aripile strânse.
Vezi cum străbate cerc după cerc,
suprapuse, nevăzute cercuri.
Deasupra lor – cerul de sus, atotștiutor,
lângă noi – cerul de jos, unde se nasc
zeii cuvintelor... Pasărea cade –
ofrandă și stea, iubire și jertfă păgână
în valea noastră de verde,
în stropul de rouă, -n fântâna de patimi.
În paradisul proscris.
A fi. Între probabil și posibil a fi.
Și moartea este un mod de a fi,
o ducem cu noi, o umbră pe urmele noastre.
Să fii. Dar cum? Aceasta e-ntrebarea
între homo humanus și homo barbarus
și lama ghilotinei dintotdeauna
pe gâtul întrebării. Cum să fii?

Drumul înapoi

Pădurea se-apleca peste poteci,
încă un drum, încă o rătăcire
și la răspântii mă regăseam,
dar nu mai eram eu,
alte lumini și umbre
îmi umpleau buzunarele,
călcam pe aerul ascuns
în somnul frunzelor
și tălpile rănite
mi se vindeau miraculos,
mergeam mai departe
spre-acel undeva al meu
pe care trebuia să-l găsesc,
fără să mai știu
drumul înapoi.

Stampă

Cu ochii închiși,
pe drumul dintre
ziua de ieri și inimă
voi ajunge acasă.
Se-ntâmplă să ating
câte-o duminică uneori
și-atunci lumea
miroase-a iarbă cosită.
Și-a poezie.
Un trandafir sălbatic
își scutură petalele
pe gândul înfrunzit.

Genovel Florentin FRĂȚILĂ

HAIKU

primii fulgi de nea -
prin oraș un iz discret
de naftalină

*

ninge liniștit -
cireșul a înflorit
încă o dată

*

iazul înghețat-
tremurând într-o copcă
un banc de stele

*

strada pustie -
în lumina unui bec
roiesc fulgi de nea

*

sat înzăpezit -
în casa bătrânului
Arca lui Noe

iar primavară -
orbul inspiră intens
culoarea verde

*

stare de urgență -
un cireș a înflorit
lângă spital

*

noua vecină –
de florile mărilor
mă uit peste gard

*

Calea Lactee -
petalele de cireș
ornează drumul

*

mălini înfloriți -
mama își aranjează
părul din tâmple

Raluca Ioana MAFTEI

SCRIS IN STELE
Cap. I, episodul 1.

Sunt în Cap d'Antibes, mă plimb pe străduțele mici, în pantă și încerc să descopăr printre boscheții uriași dinspre stradă, silueta unor vile maestuoase. Nu se poate vedea prea mult, sunt flori peste tot, e un parfum bizar în aer, un miros de salcâm înflorit amestecat cu sare de mare. Grădinile sunt absolut minunate, arbuștii se luptă cu boscheții, cu copacii, cu florile multicolore să se înalțe către soare, să își arate culoarea, să își spună povestea. Am fost la jogging, pe lângă marginea apei, așa cum fac în fiecare dimineață când sunt aici, iar acum mă plimb înapoi către hotel, atrasă de misterul din spatele gardurilor înalte și a chiparoșilor uriași. Se aude din când în când câte un cor de păsărele în vreun copac, o stropitoare automată care lasă curcubee mici în soarele dimineții, o mașină de tuns iarba. Marea e liniștită, verde, calmă, înțelegătoare. Pescăruși, albatroși, câte un pescar, un pictor, omul cu laptele, cel cu ziarele, bicicliști, bărbați și femei care fac jogging, toți împart această dimineață în același decor.

Hotelul în care stau e o stradă mai sus de la mare, la câteva sute de metri de Eden Roc. Conferința s-a terminat aseară, majoritatea au plecat de ieri, totuși la cocktailul de fairwell de la Martinez a fost inghesuială mare. Cozi la fiecare din mesele cu farfurii cu tartine, până am ajuns în față nu mai rămăseseră decât niște frunze de salată ofilite în platouri. Am mai rămas trei zile să mă odihnesc după agitația de săptămâna asta. În fiecare an e la fel după conferința de la Cannes, trebuie să îți iei vacanța să îți revii. Ritmul e alert, ziua ai întâlniri în palatul congreselor sau afară pe la vreo terasă, neapărat la soare, iar seara urmează cina și apoi nelipsitele ieșiri prin baruri până dimineața. Azi e vineri, rămân până duminică, am 3 zile numai pentru mine. Am închiriat o mașină, o să mă plimb un pic pe coastă până la St-Tropez, poate și mai departe dacă am timp, poate merg și la Eze la fabrica de parfumuri, să mă aventurez pe aleile orașelului-castel, vreau să "flanez" cum zice francezul, să admir vilele și străduțele vechi cu povești ascunse, să stau la soare, să citesc sau...să nu fac nimic. Pur și simplu.

Urc destul de abrupt pe o străduță care se face din șoseaua care merge pe lângă marginea mării și la un moment dat zăresc o căsuță mică dar

cochetă printre boscheții verzi și deși de la poartă.

Căsuța e simpatică, arată ca din povești, iar grădina ce o înconjoară pare uriașă, ușor umbrită, străjuită de copaci înalți printre care se furișează razele cuminți ale soarelui de dimineață. Parcă mă și aștept să văd câțiva pitici trebăluind prin curte și pe Albă-ca-Zăpada întinzând rufe pe sârmă, așa de mult îmi lasă impresia unui aer de poveste. Noroc că nu e nimeni pe stradă să mă vadă cum mă holbez prin despărțitura din gard și nu mă mai dau plecată de acolo. O pală de vânt mă răcorește după alergarea pe care am încheiat-o de mai bine de jumătate de oră și pentru câteva clipe mi se face răcoare, sunt la umbră și sunt transpirată de la efort.

Mi se pare mie sau miroase a croissante? Mi se face o poftă subită de croissant cald cu unt și un pahar de lapte. Deja dau să plec cu gândul la croissantul ce mă așteaptă la hotel la micul dejun, când în spatele meu apare un biciclist împingându-și la deal bicicleta. În mână are o pungă de hârtie pe care e scris ceva. La un moment dat face o mișcare și punga se cascadează ușor, exact cât să poți zări înăuntru niște croissante aurii și să te învâluie un miros înnebunitor. Mă pironesc pe loc cu ochii ațintiți în punga omului. El se oprește curios în fața porții unde mă aflui și se uită întrebător la mine. Eu nu mă mișc și simt că am și un zâmbet tembel pe față.

Nu înțeleg de ce biciclistul s-a oprit în fața aceleiași porți și se uită insistent la mine. Ne studiem reciproc, eu sunt în pantă deasupra lui, îmbrăcată în trening-ul meu de alergare, transpirată și răsuflând după efortul depus și probabil cu părul vâlvoi în cap. El e ceva mai jos, cu o mână ținând bicicleta de ghidon, în cealaltă punga de cumpărături. "Căutați pe cineva?"- mă întreabă și parcă mă trezesc. Îmi dau seama că e francez și pentru că vorbesc franceza doar o dată pe an, atunci când conversez cu vreun chelner, îi răspund în engleză: "Nu, mă plimbam pe aici și m-am oprit să admir o casă drăguță. Și miroase înnebunitor a croissante, ceea ce îmi amintește că micul dejun mă așteaptă la hotel". Dau s-o iau în sus pe strada care mă duce la hotel, când îl aud în engleză în spatele meu: "Păi, înseamnă că am ajuns la timp cu cumpărăturile, te invit la o cafea și un croissant?" Mă întorc la el cu ochi mirați neștiind dacă să-mi continui drumul în sus pe stradă cum ar fi fost normal, să mă opresc la discuție sau și mai mult, să dau curs invitației.

El sprijină bicicleta de gard, deschide porțița în fața căreia mă oprisem mai devreme, îmi vântură pe la nas punga cu croissante și deschide larg brațul a invitație către curtea din interior. "Mademoiselle?". "Monsieur?"- îl întreb și încep să râd gândindu-mă la straniul situației, "e cu siguranță o invitație total neobișnuită". "Absolut de acord, dar te-am găsit în fața casei mele admirând grădina, zici că n-ai luat micul dejun, deci ar fi

total nepoliticos din partea mea, care tocmai am cumpărat câteva bunătăți, să nu te invit să ieși micul dejun cu mine”.

Nu mă pot abține și mă apucă râsul. Mă uit în jos la trening-ul transpirat de pe mine: “nu eram pregătită de vizite”. “Eu în schimb da” - zice el imediat și mă uit că și el era îmbrăcat tot în trening, “am dat fuga până aici, știam că am să te găsesc așteptându-mă la poartă”- și un zâmbet larg îi luminează fața.

Îl observ mai bine, e înalt, subțire, fibros, athletic, cu venele puternic conturate pe brațe, bronzat ușor, cu părul șaten în dezordine, imblonzit pe la vârfuri de soare. Are ochi albaștri, iscoditori, sub o pereche de sprâncene aproape negre. Maxilar puternic, hotărât, dinți albi, impecabili, dacă nu ar fi îmbrăcat în trening și transpirat mi-ar inspira unul din acei businessmen-i aroganți pe care nu-i apreciez deloc. Are fața prelungă, trăsăturile ușor aspre, sau poate că e din cauză că e nebărbierit. Nu mă gândesc nicio clipă că îl cunosc doar de două minute, intru cu nonșalanță pe porțița pe care o ține deschisă pentru mine.

Am oare mobilul la mine să telefonez undeva în caz de ajutor? Dar la cine aş putea să sun dacă mi se întâmplă ceva? Haide mai bine să nu fiu paranoică, sigur că nu e normal să te duci la micul dejun în casa cuiva pe care îl cunoști de două minute, dar și el m-a găsit în fața porții lui uitându-mă prin gard, deci în niciun caz nu a fost o chestiune premeditate, și în afară de asta are un aer care îmi dă încredere, nu cred că ar fi în stare să îmi facă ceva rău.

O dată ce pășesc pe poartă mă întâmpină un parfum de busuioc sălbatic, mă uit împrejur și văd câteva tufe, de o parte și de alta a aleii pe care mergem. Grădina e îngrijită, curată, proaspătă, dar fără a avea totuși eleganța studiată și coafată pe care o imprimă de obicei un grădinar profesionist. Gazda mea merge înaintea mea pe aleea care șerpuieste printre copacii mediteraneeni, către căsuța albă din spate. Ceea ce vedeam de la poartă se dovedește a fi doar un corp al casei, în spate se deschide maiestuos tot restul proprietății, în toată splendoarea soarelui auriu de primăvară.

Ajungem în fața casei și nu știu unde să mă uit mai întâi: la peluza de iarbă tăiată impecabil și atât de deasă că pare o mochetă desfășurată, la casa albă în stil mediteranean care se ridică înaltă și trainică în fața mea sau la priveliștea asupra micului golfuleț în care apa se sparge de câteva stânci pe care se odihnesc niște pescăruși?

Rămân pe loc, cu ochii strânși din cauza soarelui care îmi mângâie fața și îmi rotesc privirea în toate părțile, încet, bucurându-mă de fiecare detaliu în parte. Casa are o terasă uriașă pe care se află mai multe canapele și fotolii din rattan și o masă de

fier forjat acoperită cu o față de masă în tonuri de portocaliu și verde, cu model specific provencal. Pe terasă de jur împrejur pe toate laturile, sunt ghivece de flori vesele. Peluza cu iarbă are pe alocuri un joc de covorașe de flori, străjuite de pietre albe, ce șerpuesc printre tufe tăiate în diverse forme asimetrice. Partea asta de grădină e mult mai cochetă decât cea de la intrare, care părea mai sălbatică.

“Mă ajuți să pregătim micul dejun?”- și pentru a doua oară în câteva minute mă trezesc ca dintr-o feerie. Sună familiar, ca și când ne cunoaștem dintotdeauna și am făcut asta de sute de ori înainte. Toată atmosfera e de așa natură încât mă face să mă simt natural, ca și când îl cunosc bine, ca pe un vecin apropiat, ca și când am mai fost în această casă, am mai respirat parfumul florilor din această grădină. Intrăm de pe terasă într-un hol spațios cu mozaic combinat pe jos. Mă poartă într-un living mare care se deschide din hol. “Mă schimb în două minute și cobor să pregătim masa, pot să te las singură puțin?” “Sigur, stai liniștit, stai cât ai nevoie, eu... mă uit la poze”.

Încăperea e un amestec de nou și vechi, parchet și marmură, lemn și sticlă și poze, multe poze vechi, desprinse din trecut. Unele sunt stilizate, creionate în tablouri, altele sunt vechi, îngălbenite, aranjate cu grijă în rame, împrăstiate peste tot. Mă învârt prin camera mare, admir parchetul cu intarsii, canapelele din piele maro închise în stil spaniol, piesele de mobilier vechi, lămpile înalte, vasele de sticlă ce îmi par că aduc foarte tare cu Nemțoi, candelabrele de Murano, un covor Iranian sub măsuta de cafea, coloane cu pedestalul îngroșat și ferestrele mari cât tot peretele care dau spre terasă și de la care se vede marea.

Miroase a portocale în cameră și mi-aduc aminte că mi-e foame. Ies din nou pe terasă și rămân în soarele cald de dimineață sprijinită de o coloană, cu ochii închiși, îi mă inmoi încet, bucurându-mă de fiecare clipă, fără să mă gândesc la nimic.

Mă trezește din visare vocea gazdei mele: “eu sunt gata, îți mai este foame?” Intru în casă și îl văd într-un pantalon bej ușor, din in și cu un tricou negru cu mâneci lungi. În picioare are niște saboți, așa cum poartă unchiul meu doctor atunci când e la spital. Se vede că a făcut un duș, are părul ud și miroase ușor a parfum proaspăt. Îl studiez bine și îl văd și pe el cu ochii iscoditori îndreptați asupra mea.

“Mă numesc Alexander, sau Alex, cum preferi, răspund la ambele nume” și îmi întinde mâna. “Anamaria” zic și întind și eu mâna. “Enchente; deci îți plac croissantele la micul dejun?” “Cu mult unt și cu un pahar de lapte alături. Și un cappuccino la sfârșit”-adaug repede. “Ok, hai să mâncăm afară pe terasă dacă

nu ți-e frig.” “Bine”-zic eu ezitând- “o să-mi găsesc un loc la soare”. “Nu vrei să faci un duș și să-ți dai niște haine uscate în timp ce eu pregătesc masa?” mă întreabă el ca și când ar fi normal să îmi pună întrebarea asta. Să fac un duș la el acasă? Îl cunosc de 10 minute, de fapt nici n-ar trebui să fiu aici, cum adică să fac un duș și să-mi dea să mă îmbrac cu haine uscate? “Îți aduc ceva de îmbrăcat din hainele mamei de la ea din dulap, e un pic mai scundă dar cred că aveți cam aceeași măsură. 36?”- mă întreabă el cu un ochi format. “38”-zic eu ca și când sunt prinsă cu vreo boroboacă și lăsând ochii în jos; “dar nu cred că o să încep să fac duș și să mă îmbrac în hainele mamei tale, mă simt bine și așa” zic eu aproape scuzându-mă.

De ce oare mă simt ca la școală? Alex se uită din nou cu ochi iscoditori la mine. “Cum vrei, să nu îți fie frig însă, văd că ai transpirat, pe terasă bate briza și s-ar putea să nu te simți confortabil”. “Sunt ok, mulțumesc” zic eu, de data asta ceva mai hotărâtă, deși plăcut surprinsă de grija pe care mi-o arată, “hai să te ajut să pregătim masa”. Din câteva drumuri apar pe masă farfurii, tacâmuri, un coș cu fructe, suc, apă, lapte, unt, gem și bineînțeles... croissantele.

“Vrei ouă, șuncă, ceva de genul ăsta?” “Nu mulțumesc, ce e aici e destul pentru mine, nu mă îndop dimineața, de obicei mănânc mai mult la prânz și mai ales la cină. Exact cum e mai rău”. Zâmbim amândoi. “Lasă că se rezolvă cu jogging”. Ne așezăm, eu mă reped să îmi pun un strat gros de unt pe croissant, el își toarnă un pic de cafea și mult lapte. Exact cum îmi place și mie. Molfăi mulțumită.

“Și cu ce ocazie prin Cap d’Antibes?” mă întreabă Alex. “Am venit la conferința de imobiliare și am mai rămas câteva zile să mă plimb și să mă odihnesc. Tu aici locuiești tot timpul?” “Nu, am venit și eu la conferință și familia mea are casa asta aici, rămân peste week-end, s-ar putea să vină și ei”.

La un moment dat îmi dau seama că am uitat să punem șervețele la masă și dintr-un salt mă ridic și mă duc la bucătărie să le aduc, știam unde le lăsasem. Intru în bucătărie, iau șervețelele de pe suportul de pe geam și în drum spre ușă prind cu colțul ochiului o imagine: o poză așezată printre altele, pe postamentul de la fereastră unde se mai află câteva statuete și ghivece cu flori.

Mă opresc înmărmurită, cu gura căscată la poza veche de pe suport: sunt doi bărbați amândoi purtând costume, în fața unei clădiri pe care e o plăcuță unde scrie ceva, “l’huile de...” și al treilea cuvânt nu se mai înțelege. Unul dintre ei, cel din stânga, stă urcat pe un fel de lădiță, are părul dată ușor spre ceafă, șmecherește și ține în mână o hârtie, celălalt are dimpotrivă părul lăsat pe ochi,

și te ținut cu o privire de oțel. Este aceeași poză pe care am văzut-o de atâtea ori în cutia cu poze a bunicii mele, în casa mică din cartierul de la margine de București în care mi-am petrecut copilăria. Bărbatul din dreapta în poză este bunicul meu pe care nu l-am cunoscut niciodată, a murit cu câteva luni înainte de a mă naște eu. Recunosc părul blond, ochii mici și codați spre tâmpile, sprâncenele coborâte și ele după linia ochilor, figura rezervată și nemțească, cazonă, a bunicului. În poză este tânăr, subțire, elegant și știu de la bunica mea că poza a fost făcută în anii în care a trăit la Paris.

Las punga cu șervețele pe geam, smulg rama cu poza de acolo și dau fuga cu ea afară. Emoția mă copleșește, am furnicături în stomac și aproape că îmi tremură picioarele. “De unde ai poza asta?” El ia poza și doar își aruncă ochii un pic peste ea fiind clar că ar recunoaște-o dintr-o mie, așa cum mi s-a întâmplat de altfel și mie: “e bunicul când era tânăr și trăia la Paris, împreună cu prietenul lui Theodor care îi era și partener de afaceri”.

Emoția îmi sporește și înghit greu: “nu pot să cred! Acesta e bunicul meu, Theodor Georgescu, dar din ce știu, numele lui adevărat era Bimann. Era neamț și când au venit rușii la putere în România, după război, l-au arestat și au vrut să-l trimită în Siberia, ca dușman al poporului. Atunci și-a schimbat numele în Georgescu, nume pe care l-a luat și bunica mea, și a rămas în România. Eu nu l-am cunoscut niciodată, a murit cu câteva luni înainte să mă nasc eu. Nu pot să cred că bunicii noștri s-au cunoscut și au fost prieteni. Dar cum îl chema pe bunicul tău?” “Ionescu”, zice Alex amestecând cu frenezie în cafea. Se vede că e foarte surprins, așa cum sunt și eu de acest joc al destinului. Toată copilăria mea am auzit de la bunica mea povestiri despre domnul Ionescu, prietenul din Franța al bunicului și de vreo două ori țin minte că a și venit în vizită la noi, în aceeași casuță cu curticică de la margine de București.

“A ținut să port numele lui, Alexander și mama, singura lui fiică i-a respectat dorința”.

Emoția acestei descoperiri neașteptate ne-a cuprins pe amândoi și nu ne desprindem ochii niciunul de la poza alb-negru, înrămată în argint, din care ne privesc doi bărbați tineri cu aer arogant, dintr-o altă viață, dintr-o altă epocă, dintr-un trecut care se pare că ne leagă. Eu îmi strâng mâinile la piept și am noduri în gât.

Pe lângă că sunt femeie și deci mai emotivă, e vorba de acel bunic al meu pe care nu l-am cunoscut niciodată și care totuși mi-a însoțit permanent copilăria prin povestirile bunicii și prin vizitele periodice la cimitirul din capătul cartierului. Întotdeauna mi se părea ca un personaj de poveste pentru că a avut o viață interesantă și oricum, dat fiind că trăiam în anii comunismului

când foarte rar auzai despre cineva că a avut contact cu străinătatea, bunicul, dat fiind ca fusese neamț, mai și călătorise foarte mult în tinerețea lui și pe deasupra locuise și peste douăzeci de ani în Franța.

Franța pentru mine fusese întotdeauna tărâmul de basm cu castele, regi, regine și povești romantice și războinice.

Tot timpul în copilărie mă întrebam de ce nu am reușit să-l cunosc pe bunicul care să mă învețe limba franceză, ca să nu mai trebuiască să fac pregătire acasă cu dna Iliescu și să-mi povestească el cum a fost în Franța și cum și-a condus el afacerile acolo.

“Nu pot să cred, chiar nu pot să cred cum ne-am întâlnit și că ne-am întâlnit, nu poți să-ți imaginezi ce importanta este această ramură a familiei pentru mine, cât de mult am iubit-o pe bunica și cât de mult mi-aș fi dorit să-l cunosc pe bunicul și prin el Franța și lumea întreagă.” Mă așez jos și iau o gură de suc de portocale, aromat și înțepător, care îmi limpezește gâtul uscat și îmi dă putere. Alex se uită la mine lung, cercetător, cu o lumină nouă în priviri și parcă acum descoperindu-mă prima oară îmi ia mâna și zice: “bine ai venit prietenă dragă, se pare ca bunicii noștri au făcut în așa fel încât noi doi să ne întâlnim, probabil că se bucură acum. Mă duc să aduc o sticlă de șampanie, mama lasă întotdeauna una în răcitorul de vinuri. Să nu fugi..” îmi zice el zâmbind și îmi face cu ochiul.

Este incredibil ce se întâmplă, parcă într-adevăr de undeva de-acolo de sus, bunicii noștri care au fost prieteni atât de buni, au hotărât ca nepoții lor să se întâlnească totuși în această lume, așa cum ei nu au mai reușit să o facă, despartiti de o istorie tulburătoare și de granite ale unui război rece.

Imediat îmi vine în minte imaginea bunicii mele Neli și aș vrea să afle și ea, tot de-acolo de sus, de bucuria asta mare și neașteptată pe care o simt. Știu însă în adâncul inimii că ea știe tot ce se întâmplă cu mine, că mă veghează de undeva de aproape și că se bucură acum împreună cu mine.

Mă uit la grădina îmbrăcată în razele soarelui de dimineață, simt parfumul discret al florilor și adierea brizei și mă simt inundată de o liniște adâncă, de o pace familiară, ca și când mă aflu în casa unor vechi prieteni. E ciudat cum uneori ne simțim în unele case ca în ale noastre proprii sau chiar mai confortabil, iar din altele nu știm cum să plecăm mai repede. O fi o chestie legată de feng-shui? Oare casele au și ele un suflet al lor și un caracter care le face să fie mai mult sau mai puțin primitoare? Sau căldura lor e dată de oamenii care trăiesc în ele? Sau de locul în care au fost construite și de energiile aceluia loc? Sau pur și simplu casele sunt doar clădiri ce acumulează secrete cu fiecare generație care locuiește în ele? Sau poate impresia pe care ne-o lasă o casă este doar o senzație de mo-

ment și nu are legătură nici cu amplasamentul și mișcarea energiilor, nici cu caracterul dat de cei ce locuiesc în ea, ci de propriile noastre trăiri de moment?

Cred totuși că au un suflet și mai cred că putem rezona sau nu cu ele, că ne pot primi cu bucurie sau nu în ele și că au o amprentă energetică foarte puternică care interacționează cu energia noastră.

Mă simt ca și când cunosc acest loc, ca și când odată, de mult, aș fi obișnuit să vin și să locuiesc aici. Știu însă sigur că e prima oară când mă aflu în această grădină, mai cu seamă că în copilărie nu am ieșit niciodată în afara țării natale.

Alex vine din casă cu brațele pline: o sticlă de Veuve Clicqot, două pahare de șampanie cu picior înalt și un album de poze legat în piele maron. Ador șampania Veuve Clicqot, cum a știut că îmi place? De fapt, a zis că e singura sticlă pe care o avea, e doar o coincidență.

“Hai să-ți mai arăt poze cu bunicii noștri, probabil pe multe dintre acestea nu le-ai văzut, le-a păstrat bunicul meu când Theodor a plecat în România. El l-a rugat pe bunicul când a plecat să aibă grijă de investițiile lui și să urmărească cursul pieței și să acționeze cum crede de cuviință dacă ar fi existat modificări majore. Nu cred însă că s-a gândit că nu se va mai întoarce niciodată aici”.

Alex deschise sticla de șampanie și turnă câte puțin în ambele pahare. Șampania are o culoare galben-verzuie și de pe fundul paharelor se ridică perfect aliniată câte o coloană de bule mici. Știu că șampania se apreciază calitativ în funcție de numărul și aliniamentul bulelor care se ridică la suprafață, nu mă pricep însă destul de bine ca să-mi dau seama dacă cea pe care o avem în pahare e de bună sau foarte bună calitate.

Iau însă repede o gură mică să o gust și... e cel mai minunat gust pe care îl simt în dimineața aceasta!

“Santé”-zice Alex-“pentru întâlnirea noastră și de ce nu, pentru începutul unei noi și frumoase prietenii!”

“Santé”-zic și eu-“și în memoria celor pe care tu i-ai cunoscut pe jumătate, iar eu deloc și pentru felul în care au “aranjat” această întâlnire”.

Ciocnim paharele cu clinchet de cristal și bem fiecare până la fund șampania rece.

Eu n-am apucat să mănânc nimic și simt lichidul înobilat cum îmi încălzește gâtul, pieptul și apoi stomacul. Râsul meu vine de la sine, firesc.

“Aș putea spune că e o dimineață obișnuită de jogging pentru mine: mă scol, ies să alerg pe malul mării, mă opresc să admir o grădina ascunsă de copaci, mă întâlnesc cu un biciclist care mă ia la întrebări că ce caut eu acolo,

apoi după ce se dumirește că nu vreau să sar gardul și să pătrund prin efracție, mă invită de bunăvoie să îi admir grădina, apoi mă oprește la micul dejun și în timp ce ne pregătim să mâncăm, constat că de fapt bunicii noștri nu numai că s-au cunoscut și ca au avut o afacere împreună la Paris, ci și că au fost cei mai buni prieteni. Într-adevar se întâmplă de fiecare dată când ies la alergat”.

Încep să râd din ce în ce mai tare, și de absurdul situației dar și cu ajutorul paharului de șampanie de mai devreme. Alex râde și el și începem să frunzărim împreună albumul cu poze de demult.

Văd multe poze cu bunicul și cu domnul Ionescu, dar recunosc și alte figuri pe care le-am mai văzut în pozele din cutia bunicii. Mă opresc îndelung la fiecare, le ating, le miros, miros a vechi și a povești uitate, pun multe întrebări, mă opresc și ascult, mă întorc iar și mă uit din nou la fiecare poză, cu atenție, ca și când încerc să pătrund înapoi în timp, în acele vremuri în care bunica era tânără și fericită alături de bunicul.

Unele poze sunt alb-negru, altele sunt în sepie, unele foarte vechi, de la sfârșit de secol XIX sau început de secol XX, dar imaginile sunt clare, iar oamenii te privesc din ele cu ochi siguri. E surprinzător să te uiți din perspectiva de acum la o întreagă lume dispărută.

Și totuși oamenii par surprinși în aceleași ipostaze ca și acum, se bucură, zâmbesc, povestesc, stau la un șpriț, dansează, se țin de mână sau de gât sau de braț, aranjați frumos, pentru poză sau văzându-și de treburile.

Totți acei ochi te privesc de peste timp, dintr-o viață care nu mai există și totuși parcă sunt acolo cu noi la micul dejun, în dimineața însoțită de martie.

Mă uit din nou la Alex și deodată mi se pare că îl simt aproape, ca pe un prieten drag pe care îl cunosc de mult. El vorbește, gesticulează, povestește amintiri legate de bunicul lui pe care l-a cunoscut de mult, în copilărie.

Își amintește povestirile lui în care apărea tot timpul și bunicul meu așa cum domnul Ionescu apărea în povestirile bunicii când venea vorba de anii petrecuți de bunicul meu la Paris.

“Hai să-ți spun ceva”-îi zice lui Alex-“am rămas câteva zile aici după conferință ca să încerc să mă adun un pic și să mai scriu ceva la cartea pe care am început-o. M-am apucat de ea cu câțiva ani înaintea, când încă trăia bunica mea. E o carte despre ea și viața ei și dragostea trăită alături de bunicul. A avut o viață lungă dar plină și frământată și asta m-a determinat să scriu această carte.

Am început-o sub diverse forme și scenarii, de nenumarate ori și de fiecare dată am lăsat-o baltă. Bunica mi-a furnizat o parte din datele de care aveam nevoie, pentru că știa numele și datele

de naștere și cele mai importante momente din viața tuturor neamurilor și prietenilor. Era o enciclopedie vie, ținea minte lucruri petrecute cu peste 80 de ani în urmă. Mi-am notat o parte din ele și i-am tot promis de-a lungul timpului că am să scriu această carte, n-am scris-o însă niciodată.

Știu că la un moment dat mă întreba insistent dacă am terminat-o sau dacă am mai scris la ea și mă ruga să îi citesc și să îi spun unde am mai ajuns, iar eu tot evitam și îi spuneam că o să i-o citesc când o voi termina. Știam prea bine ca nu aveam ce să îi citesc, iar ea sărăcuța la un moment dat a renunțat să mă mai întrebe. Am sperat că în aceste câteva zile să reușesc să mă rup un pic de stresul zilnic, să stau departe de telefoane și internet și să reușesc să continui povestirea începută.

E greu, pentru că nu știu exact dacă scriu această carte pentru mine, să mă simt mai aproape de bunica mea pentru că i-am promis acest lucru, sau să o transform la un moment dat într-un scenariu de film și să îl lansez în lume. Cred că asta e un semn că într-adevăr trebuie să scriu cartea și cred că ai să mă ajuti foarte mult dacă îmi povestești atât cât îți aduci aminte despre ceea ce îți povestea bunicul tău atunci când erai mic”.

“E o altă lume, gândește-te de câte ori s-au schimbat lucrurile de atunci, au trecut doua generații în familia noastră deja. Apropos, ești măritată?”. “Eu? Nu.”

Și instinctiv îmi întorc privirea către depărtări- “nu l-am găsit încă. Tu?”

“Am fost la un moment dat, o nebunie de tinerețe, eram colegi de facultate, a început s-a consumat și s-a terminat furtunos, odată cu terminarea studiilor” “Hai că mi s-a făcut poftă de croissant”- și îmi înfig dinții într-unul. “Unde ziceai că e unul?”. “Uite -aici, văd că îți place” adaugă când mă vede ce strat gros îmi înting pe croissant, nu ți-e frică că se depune?”. “Asta-i viața, nu așa ziceți voi? C’est la vie, mie îmi place să mă bucur de ea și printre bucuriile din viața mea face parte și unul”.

Îi fac cu ochiul și zâmbesc în timp ce mușc cu poftă din croissantul cald pe care s-a înmuiat unul.

“Știi ce? Ia-ți lucrurile de la hotel-chiar unde stai?” “Mai sus pe stradă, la hotel Bel Mer”-“și mută-te aici în casă. Eu mai rămân câteva zile, ai mei sunt la Paris, putem să mai stăm de vorbă, să ne mai amintim și pot să stau cu gura pe tine să te ții de scris. Iar dacă te lasă inspirația, ne stoarcem creierele împreună. Ce zici?”

“Mi-ar plăcea foarte tare, nici nu îmi vine să cred ce se întâmplă. Dar nu vreau să-ți stau pe cap, poate ai treburi, ai de lucru, primești musafiri, ce știu eu, și să știi că sunt destul de mâncăcioasă! Ai internet?”

“Am internet, dar dacă te apuci de citit email-uri și de stat la calculator, nu o să te mai poți concentra pe scris. Promiți că nu o să stai toată ziua on-line?”
 “Doar dacă e vreo urgență, altfel...promit!” și ridic mâna în semn solemn.

“Chiar, cu ce te ocupi, zici că ai venit la târgul de imobiliare?”

“Cu imobiliare!” zâmbesc eu și îi explic că am o firmă de consultanță în dezvoltare imobiliară și colaborez cu câteva grupuri de investiții străine care dezvoltă proiecte în București.

“Super business și o perioadă foarte ‘hot’ acum, dar presupun că nu o să se dărâme firma fără tine câteva zile, nu?”. “Sper să nu, am o echipă foarte bună, am încredere în ei, doar că sunt obișnuiți ca înainte de a face ceva, să mă întrebe pe mine.”

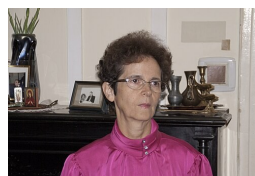
“Foarte bine, așa e normal, dar hai să facem un pact zilele acestea: în primul rând, schimbă-ți biletul de avion și stai mai mult; apoi, eu fac piața, îți gătesc, îți spăl, te duc la plimbare sau la cumpărături dacă ai nevoie, iar tu te concentrezi, te apuci de scris și vorbești cu mine în românește!”

“Ce?”- am crezut că n-am auzit bine - “vorbesc cu tine românește?”

“Da, pentru că bunicul meu m-a învățat, dar nu am mai vorbit de mult, de când eram copil, doar mi-am cumparat de pe Internet ziare și câteva cărți în limba română și am mai citit din când în când, deci la citit probabil mă descurc destul de bine, sau așa cred eu, de vorbit însă... n-am mai vorbit de vreo 20 de ani și mai bine!”.

“Înțelegeți domnișoară?”- îmi spuse el în română.

Am izbucnit amuzată în râs. A spus totul atât de serios și corect, însă cu inegalabilul ‘r’ franțuzesc, parcă e un copil care spune poezia corect în fața bradului și așteaptă ca Moș Crăciun să scoată trenulețul din sacul cu cadouri.

Gabriela BANU

Pink panther

Anuța trebuia deja prin bucătărie când ceasul lui sunase așa cum îl potrivise – nu, nu-l programase, ura cuvântul ăsta - dar lui i se părea că el, ceasul, se grăbise. Se sculă totuși, privi cu duioșie patul gol de unde se sculase hărnicuța lui care nici în ruptul capului n-ar mai fi vrut să hoinărească pe câmpiile visului după ce se scula el - și se duse la baie.

Marin voia să nu se privească în oglinda „mărime naturală” așezată în fața dușului, ce să vadă acolo? Că se îngrășase, că trupul îi era încunulat de un cap chel și un chip brăzdat? Ehe, își spunea mormăind, dar miezul? Acela încă mai funcționa.

Și ca să nu-și iasă din mână, și din... miez, aruncă o privire pe fereștriuca de la baie – oare nu-l urmăreau astăzi?

O femeie în vârstă trecea cu sacoșa de pâine, apoi, după o clipă, un tip cu aspect punkist se opri să-și aprindă o țigară, și imediat, o Dacie neagră se opri la bordură. Chestii normale, dar prea erau legate între ele... Sau era paranoia? Oricum ar fi, sunteți cam matinali, mormăi și intră sub duș, voios, gândind cu un nechezat abia auzit, nu mă faceți voi pe mine...

Avea în plan să dea o fugă și până la țară, la Cucuieți, descoperise un loc ideal pentru transmisiuni – numai el putea comunica, cu tehnica cea mai înaltă - că locul nu avea acoperire, satelitul nu-l vedea, nu-l auzea...

Și poate o întâlnea „întâmplător” pe găscuța aia, Lili, s-o pună la treabă...

Abia pășise în bucătărie și pusese cafetiera în priză când sună telefonul: de trei ori, pauză, apoi încă de două ori.

– Neața, fără nume, cum vorbirăm!

– Bună dimineața...

– Du-te la unchiu din pădurea (adică la alde Gogu, își traduse el) și du-i... condica de prezență, pe urmă te pierzi pe la vreo crâșmă și după aia vii la mine.

– Teles, tataie...

Nu era vorba despre nicio pădurea, ci de un adevărat codru, că Gogu-marele-spion ședea într-un cartier foarte muncitoresc, cu o „pădure” de blocuri confort III, cu tomberoane care dădeau pe-afară și copii nespălați, dar cu telefoanele în mână.

Ședea la ultimul etaj, și putea, la o adică, să iasă pe terasă și să coboare apoi pe la blocul vecin...

Anuța îl ascultase din usciorul ușii cu o figură nemulțumită.

– Când o să te potolești, nu vezi că ăștia-s cu ochii pe tine?

– Păi ce să fac? Șii... cine adică mă pândicește?

– Cine, cine... ăilalți! Pensionează-te, treci pe linie moartă, fă-te gestionar la Mega-, ți-am spus de atâtea ori! Și pe mine mă au în vizor! Ba vin la „Alimentara” să cumpere ouă de struț, ba senghesuie câte unu în autobuz peste mine...

– Ce-ai zis? Zob îl fac! Cheamă-mă când se ntâmplă d-astea! Chiar dacă te pipăie fiindcă ești frumoasă, sau tocmai în cazurile alea! Scot bazuka la el de nu se vede!

Anuța veni lângă el și i se cuibări la piept: lasă omule, tu știi că numai la tine țiiu...

– Știi ceva? Uite, rezolv treaba la care m-am înhâmat și pe urmă fac cum zici tu... „Dar care-i șpilul? Ce cauți?”

– Eh, unele, altele... „Nu-mi spune, că știu: umbli după cai verzi! De-ăia cu două fețe, una spre răsărit, alta spre apus...”

– Taci femeie, nu mai vorbi prostii! Păi suntem noi în stare de așa ceva?

Ieși val-vârtej, dar deși grăbit, se opri și dădu roată cu privirea prin cotloanele holului, apoi chemă liftul stând într-o parte, în niciun caz în fața ușii, dacă urca vreunu cu pușcociul? Iar la parter, așteptă cinci secunde înainte de a deschide ușa. „Parcă-s Pantera roz, fir-aș al naibii...” Văzuse filmul, și tare-i plăcuse, dar nu ca să se compare cu Pantera, rolul ăsta trebuia să-l aibă Pixel, la fel de dus cu pluta ca și ăla din film...

Lui Gogu îi venise ideea să-l poreclească pe Gicu, Pixel, după ce acesta „vrând să se dea mare”, le-a spus că totul pe lumea asta se reduce la câți pixeli ai...

– Cum adică? îl întrebase Tataie, cel mai vârstnic dintre ei – un moșulică iute și al dracu, cu chica albă, albă... „Păi așa, tot ce vezi pe lumea asta se măsoară în pixeli...”

– Și țiuca?, întrebase Marin râzând strâmb.

– Depinde... răspunsese Pixel filosofic.

N-o lămuriseră prea bine, dar lui Gicu îi rămăsese numele...

Era o săptămână de când el, Gogu și Tataie puseseră la cale să-l spioneze pe Pixel, tovarășul lor de șpriț, după ce văzuseră că acesta se lansase „rău de tot” pe Feisbuk unde primise mii de... laikuri! Și ce zicea el acolo? Chestii grele, critici dure – că dușmanii ne vor apa din baraje și copacii din păduri, că are planuri să scoată cartieru din sărăcie, că se pregătea să plece cu o dronă în cosmos... Tataie – șeful lor adică – auzise de „campania” începută de Gicu și hotărâse să-i taie macaroana, să-l facă de poveste la crâșmă – adică în Real, că noi nu umblăm cu făcături... Trebuia să găsească „probe” pe cum că ăsta era un hoț de „indentități”, că el însuși tăiasse copacii de la

Cucuieți și-i vânduse fără acte, și câte altele... Pe ei îi instruiseră ca la carte, și când vor avea toate „probele”, pun de-un proces „popular” la „Trei ochi sub plapumă”, barul chiorului de vizavi, care auzise de cârciuma asta în vechime, dar fiindcă i se potrivea...

Acum Marin pândi când Pixel ieșise să cumpere pâine și intră tiptil în „garsonela” acestuia. Merse direct la masa plină cu hârtii, își scoase telefonul „dăștept” și făcu în grabă câteva fotografii, Tataie – ghegeneral cu multe stele, așa își zicea el – îl pusese să-l cerceteze pe ăsta care dădea semne că... vrea să puie mâna pe putere! să ajungă, doamne ferește – primar!

În același timp, trebuia să se ocupe și de Cucuieți, satul de baștină al lui Pixel, unde mergeau ei duminicile la pescuit, pentru că apăruseră ceva turbulențe – majore?, așa se zicea. Oamenii erau nemulțumiți: cârciumarul urcase prețul la bere; iar acesta – „Omul nostru din Șanhai”, pe el ne bazam noi ăștia bunii – dăduse alarma.

Cu o „tehnică înaltă” împinsese ușa descuiată și intrase în vizuina colegului de șpriț cu aplomb, cine-l vedea nu l-ar fi bănuț de mișmașuri... dar închise ușa cu cheia, pentru liniștea sufletească, își zise, și se duse glonț – „ptiu drace, ce cuvânt tâmpit, păi de el ne ferim ca de dracu!...” – se duse, deci, la fișetul de pe vremea lui Pazvante care se deschidea numai dacă tușeai spre el... Nu-i speranță să găsească ceva acilea, dar tocmai de asta, de undeva trebuie să purced, vorba Anuței.

„Ia te uită! Licență în mașini și turbine! Și măgarul nu ne-a spus nimic... auzi tu, inginer!”

Continuă să frunzărească harababura din dulap și dădu peste niște poze vechi, în alb-negru: Pixel într-un grup de „licențiați”, Pixel cu nevasta la un munte, sau n-o fi fost cu nevasta... Dacă nu s-ar fi auzit cineva meșterind la încuietore, ar fi dat și peste alte chestii, dar așa...

Marin se duse la ușă, după ce subtilizase pozele și fotografiase licența – da domne, ai puținică răbdare, s-a blocat ușa, bine că veniși să mă scoți d-aici...

– Da ce cauți mă?, îl luă Pixel la rost și la scuturat: stai mă nene, vream să te invit la o bere...

– Băă, tu faci pe Pantera roz cu mine? Ia zi, pentru cine lucrezi?

– Hai mă Pixele, nu mă lua așa... stai, nu da, că-ți spui!

Și i-a spus, că Pixel avea palma grea... se jucau de-a spionii, ei – ăia de la cârciumă... ca pe vremuri, ca hoții și vardiștii, trăsese la sorti și el picase la hoți, iar ceilalți – el Marin, Gogu și Tataie, la vardiști... Dar acum îl privea pleoștit – cum să meargă la Tataie cu traista goală?

Mirela Dumitru-SAVIN

Marin Sorescu și trăirile izotopice ale eului liric

Despre opera lui Marin Sorescu s-a scris mult, fiind considerat unul dintre cei mai mari scriitori români contemporani, poet, dramaturg, prozator, eseist și traducător, cunoscut în timpul vieții pe aproape toate continentele, textele sale fiind traduse în: SUA, Canada, Mexic, Brazilia, Columbia, India, Anglia, Germania, Franța, Grecia, Suedia, Italia, Olanda, Spania, Portugalia, China, Singapore, Rusia, Cehia, Slovacia, Serbia, Macedonia, Bulgaria și nu numai, cu peste 60 de cărți apărute în afara țării. De asemenea, textul sorescian poate fi lecturat ca un izvor nesecat de mituri, legende și canoane, în special cel al iubirii pe linia Dante-Shakespeare.

Marin Sorescu este un scriitor degajat, ironic, critic, oarecum ambiguu prin apelul la metaforizare, aspect care se reflectă în primirea de înalte distincții, cum ar fi: Premiul Academiei (de două ori), Premiul Uniunii Scriitorilor (de șase ori), Premiul Herder, Viena, 1991, Medalia de Aur pentru poezie „Ospiti Napoli”, 1970, Premiul „Fernando Rielo”, Madrid 1983, Premiul „Felix Romuliana”, Belgrad 1994.

Pentru prezentul articol, am ales să mă opresc asupra unui text drag mie, poezia *Șah*, respectiv analiza rolul izotopiilor, deoarece acest joc izotopic reprezintă o constantă în lirica soresciană (e.g. *A fost o zi*, *Cineva*, *Contabilitate*, *Grup* sau *Barca*). Modelul de analiză izotopică îl reprezintă cel oferit de Angelo Marchese în *L'officina della poesia. Principi di poetica*.

În analiza sa, Marchese pleacă de la definiția Grupului m, afirmând că izotopia nu este doar un „ansamblu ordonat și redundant de categorii semantice, mai larg decât un câmp semantic, care face posibilă lectura unitară și uniformă a unui text” (Angela Bidu- Vrâncănu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu- Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan: 2001, pp. 277- 278.) ci și un “frutto di un complesso gioco di transcodificazioni vertenti sull'iconismo del segno letterario: l'iconismo muta la natura arbitraria della relazione segnica normale fra significative e significato e quella sintagmatico-discorsiva fra segno e segno.” (Angelo Marchese: 1997 [1985¹], p.99.) Metoda de identificare a izotopiilor presupune trei etape: identificarea lexemelor-cheie; identificarea calificărilor de care/ cu care sunt însoțite și inventarul pas cu pas al acestor calificări până la

epuizarea corpusului. Se poate vorbi despre o funcție mitopoetică a poeziei *Șah*, de Marin Sorescu.

Arta sa poetică este unirea stării de a fi îndrăgostit cu capacitatea limbajului poetic al eului liric de a crea iubiri, de a reinterpretă iubirea sau de a genera iubiri noi. Identificarea izotopiei (este important să se identifice tropii) reduce ambiguitățile interpretării, având rol de a conduce la o lectură unică, lectură care trebuie justificată de coerențele de sens actualizate de lectorul-virtual.

Astfel, Marchese vorbește de izotopii de conținut (izotopiile de conținut reprezintă o condiție esențială de cunoaștere în lectura unui text poetic) care pot fi glosematice, se-miologice și semantice dar și izotopii de expresie (izotopiile de expresie se referă la ritm și chiar la structurile adiționale) care la rândul lor se clasifică în izotopii sintactice, prozodice și fonetice.

Marchese consideră că, chiar dacă cercetările actuale de semiotică studiază semnul ca parte integrantă a sistemului de semne și nu în mod izolat și semiotica este acea ramură numită și semantică (în timp ce semantica abordează numai domeniul «CE înseamnă un semn?»), semiotica abordează «CUM?» realizează semnul acest înțeles.

În acest mod semiotica înglobează semantica împreună cu celelalte ramuri ale lingvisticii: semantica (relațiile dintre semne și înțelesul lor), sintaxa (structura formală dintre semne), pragmatica (relațiile dintre semne și diferitele interpretări). ce are un țel comun în ceea ce privește înțelesul semnelor totuși, identificarea semantică într-un discurs literar este dată de perspectiva semiotică, ceea ce permite interpretarea sensurilor, deci și a fenomenul descris prin intermediul conceptului de «izotopie», format dintr-o succesiune de *semne contextuale* sau *claseme*. Pottier consideră că în semantica textuală clasemul este situat central, reprezentând nivelul la care se produc modificări retorice și că echivalența dintre clasem și valența combinatorie a unui lexem este cauzată de modificarea conținutului semic al sememului prin scoaterea sau adăugarea unor seme. Pe această linie de analiză, Marchese vorbește despre izotopie (izotopia structurează semnificații într-un context, înlăturând ambiguitățile semantice. Dacă Rastier afirmă că numim izotopie orice iterație a unității lingvistice și că prin metaforă se înțelege orice izotopie elementară ori mănunchi elementar de izotopii, constituite între două semne sau grupuri de semne ale două câmpuri diverse, pentru membrii Școlii neoretorice de la Liège, izotopia a servit la o nouă interpretare a textului ca un semn unitar în raport cu semnul limbii. Rezultă că specificul textului constă în aceea că la nivel intralingvistic el conține unități iterație, ceea ce înseamnă că metasememele, bazate pe substituții, sunt posibile doar în text,

în vreme ce metaplasmele sau metatextele relevă nivelurile inferioare și că stabilirea izotopiei are ca punct de plecare identificarea lexemului redundant care supradetermină cele mai multe lexeme din același text, el fiind, de regulă, un semem ce conține un sem contextual (clasem) iterat. Urmează extragerea tuturor contextelor în care apare lexemul dat, stabilirea echivalențelor pentru lexemele supradeterminate, a subclaselor de calificări, care, la rândul lor sunt inventariate și astfel până la epuizarea corpusului (dacă avem în vedere prezentarea conceptului din perspectiva lui Greimas).

În concluzie, putem afirma că semantica textului este organizată în jurul unei izotopii de bază, care, de cele mai multe ori, este viață și moarte.) ca despre un descriptor cu funcție de prezentare a omogenității semantice a textului, *problema unității mesajului*, idee pe care o preia de la Greimas, privit ca *totalitate de semnificații* dispuse ierarhic.

Matricea cea mai potrivită poeziei lui Marin Sorescu este opțiunea estetică a unui arhè al iubirii soresciene: *Eu mut o zi albă, / El mută o zi neagră. / Eu înaintez cu un vis, / El mi-l ia la război*. Izotopia fundamentală a poeziei *Șah*, de Marin Sorescu este cea spațială prin enunțarea cadrului, a lumii prin elementele sale constitutive: obiectele mărunte, de fiecare zi, „*Eu mut o zi albă, / El muta o zi neagră. / Eu înaintez un vis, / El mi-l ia la război.*” etc.. Din acest punct de vedere, izotopia constantă a acestei poezii este iubirea ca modalitate de concluzie: „*Eu îmi aprind o țigară / Și continui partida.*”. Iubirea domină arta poetică soresciană, fiind un factor de unificare a diferitelor trăiri, apelând la o metaforă profundă a existenței umane ce reprezintă lupta continuă dintre viață (*zilele albe*) și moarte sau destin (*zilele negre*).

Eul liric subiectiv folosește jocul de șah pentru a ilustra fragilitatea umană, optimismul, efortul și necesitatea de a continua partida vieții în ciuda obstacolelor: *În spatele meu soția, copiii, / Soarele, luna și ceilalți chibiți / Tremură pentru orice mișcare a mea*. Chiar dacă interpretarea poeziei poate fi redusă la o singură dimensiune, textul liric își conservă celelalte sensuri, chiar și pe acelea contradictorii (vorbim de natura homeostatică a limbajului): „*O să-ți dau șah și-ți pierzi optimismul.*”. Textul liric supus analizei suscită un tip particular de lectură care nu este lineară, ci tabulară, presupunând o deconstructuralizare a convenției lirice conform căruia orice șoc estetic devine convenție (idee preluată de la Italo Calvino). În *Lezioni Americane*, Italo Calvino propune o nouă grilă de lectură a textului având la bază relația simbolică în-tre ființă – lume și semnificație.). Astfel, izotopia iubirii, „*jumatate din viața mea*”, are rolul de a repune în limbaj trăiri afective subiective, de cele mai multe ori disforice, ține locul de ceva real, palpabil,

concret, [+ slab] [+ deplasare] [+ regăsire], dar reprezintă și imaginea pe care lectorul și-o face despre conceptul de iubire ca parte integrantă a unui macrotext real, deci totul se retransformă, jocul foric-disforic fiind taxat de un eu liric atipic [+dorință][+inconstanță][+moarte].

Supradeterminarea și izotopia, așa cum am observat, orientează și reorientează lectura. Prin jocul izotopiei și al alotopiei putem pune în oglindă incipitul, momentul care deschide lirica, Jocul bacoavian alb-negru, fiind un fel de moment sacru, un timp care încă nu a fost viciat, corupt, așa cum se întâmplă către final: „*Fac o combinație stralucită / Și-i câștig o zi neagră.*” Izotopia iubirii reprezintă o lume fantastică care stă, în această poezie, sub semnul Thanatosului prin „*Tremura pentru orice mișcare a mea*”, un tremur conștient prin chiar existența sa ca umbră. Concizia este o trăsătură definitorie a acestui text, refuzând autocomunicarea, evidențiind dominantele retorice prin apelul la un cuvânt-valiză (Grupul μ: 1974, p. 75), titlul devenind primul indicator al textului propriu-zis.

În concluzie, corespondențele izotopice din poezia *Șah*, de Marin Sorescu sunt importante deoarece acestea se structurează conform modelului izotopic propus de Marchese, astfel: amintire (imagine / inteligență) - cerc (casă / linia de orizont) - temă (întuneric / lumină) - remă (iubire / triumf / moarte) - imagine /vs./ viziune - ascuns /vs./ văz, memorie /vs./ ficțiune. Aceste corespondențe izotopice se regăsesc în opera soresciană, atât la nivelul liricii cât și la nivelul prozei dar, totodată, nivelurile izotopice ale poeziei soresciene se pot regăsi și în poezia optzecistă, și în poezia anilor 2000 dar, în special, în poezia lui Marin Mincu sau a lui Mircea Lungu.

Bibliografie selectivă

- Adam, Jean-Michel, Revaz, Francoise, *Analiza povestirii*, traducere de Sorin Pârvu, Editura Institutul European, Iași, 1999
- Adam, Jean-Michel, *Le texte descriptif*, Paris, Nathan, 1994
- Antonesei, Liviu, *Literatura, ce poveste! Un diptic și câteva linkuri în rețeaua literaturii*, Editura Polirom, Iași, 2004
- Vrânceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ionescu-Ruxândoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dictionarul Științelor Limbii*, Editura Nemira, București, 2001
- Călinescu, Matei, *A citi, a reciti. Către o poetică a re)lecturii* (traducere din limba engleză de Virgil Stanciu, Editura Polirom, Iași, 2003
- Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dictionar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, volumul I, II, III, traducerea a fost făcută după ediția din 1969, revăzută și adăugită, apărută în colecția «Bouquins», Editura Artemis, București, 1993
- Eco, Umberto, *Lector in fabula*, traducere de Mariana Spalas, Editura Univers, București, 1991
- Grupul μ, *Retică generală*, traducere și note Antonia Constantinescu și Ileana Littera, Editura Univers, București, 1974
- Marchese, Angelo, *L'Officina della poesia. Principi di poetica*, Arnoldo Mondadori Editore S.p.A., Milano, 1997
- Parpală-Afană, Emilia, *Poezia semiotică. Promoția '80*, Editura SITECH, Craiova, 1994

Irina Ana DROBOT

ROLUL ȘI EFECTUL AUTOFICȚIUNII ASUPRA CITITORILOR ÎN ROMANUL TEINO KOR de Genovel Florentin Frățilă

Rezumat: Scopul acestui articol este de a analiza efectele și consecințele utilizării autoficțiunii în romanul *Teino Kor* de Genovel-Florentin Frățilă, publicat în 2024. Cititorii sunt dornici să pătrundă în poveste în special când realizează că autorul este un personaj al acesteia. Naratiunea devine cu atât mai fascinantă și mai credibilă pe măsură ce ei îi urmează pașii autorului în redescoperirea trecutului. Misterul este unul de natură filozofică, iar aventura este extrem de captivantă. Călătoriile exterioare și căutările sensului vieții însoțesc lumea interioară a personajelor din toate epocile istorice. Romanul creează o lume fantastică ce se sprijină pe elemente ale lumii reale, fiind astfel în același timp și fantastică și reală. Lumea fantastică nu poate fi, prin urmare, respinsă ca o simplă plâsmuire a imaginației. Putem considera dimensiunea fantastică drept parte a ipotezelor pe care le formulăm de obicei despre trecut și a speculațiilor filozofice. Cadrul metodologic al analizei este abordarea receptării textului. Cititorii sunt implicați emoțional în poveste și sunt, de asemenea, determinați să o interpreteze și să o analizeze pe baza cunoștințelor lor anterioare, pe măsură ce o parcurg și îi dau sens.

Cuvinte-cheie: fantezie, realitate, filozofie, postmodernism.

Introducere. Știm deja că o poveste spusă într-un roman nu trebuie să respecte o structură sau un tipar fix. Un roman poate relata povestea în orice mod alege autorul: ordinea întâmplărilor nu trebuie să fie cronologică, povestea nu trebuie să se concentreze pe evenimente exterioare sau pe aventuri și nu este obligatoriu să aibă început, mijloc și sfârșit. Noi, cititorii, am întâlnit această nouă structură a povestirii odată cu Modernismul, prin autori precum Virginia Woolf, care au dorit să creeze un nou tip de roman, bazat pe proza poetică. Granițele dintre genuri s-au estompat estompate, lirismul pătrunzând în roman, acesta din urmă fiind un gen literar asociat în mod tradițional cu proza. Diferențele dintre genuri și modul în care acestea ar trebui să arate există încă sub forma unor tipare prestabilite pentru cititori. Este suficient să ne uităm la romanele și povestirile care se scriu în prezent în comunitățile online de scriitori, pe conturile de social media ale autorilor, precum și în comunitățile online ale cititorilor, unde utilizatorii postează recenzii de carte. Aceste observații sunt

valabile atât la nivel internațional, cât și în România. Putem observa imediat următorul aspect: cititorii apreciază o poveste bine spusă, plină de suspans, cu personaje bine conturate, care oferă o bună vizualizare a personajelor și a acțiunii, alături de un ritm alert al narațiunii, care să nu fie încărcată de descrieri excesive și analize psihologice. Aceste din urmă trăsături, dacă nu sunt respectate, conduc la o evoluție lentă a poveștii și la pierderea cititorilor în reflecțiile abstracte ale autorului și ale personajelor. Mai mult decât atât, în prezent este apreciat și utilizat un stil foarte clar, cu propoziții limpezi și nu foarte lungi. Stilul este simplu, colocvial, neîncărcat de figuri de stil. Un stil de scriere simplu, fără detalii care nu sunt necesare, este foarte apreciat, deoarece toți cititorii reușesc să parcurgă romanul într-un ritm rapid, fără un efort prea mare, rămânându-le timp să citească și să se implice în alte povești după ce au terminat-o pe cea precedentă. Cititorii din comunitățile online preferă să se implice activ în poveste, ceea ce face ca trimiterea lor în lumi complet diferite de a lor să reprezinte un avantaj. O situație excepțională este, de asemenea, foarte apreciată, cum ar fi un episod istoric, însoțit de un mister și de o explorare care oferă o versiune alternativă a acestuia. În plus, explorarea lumii minorităților este o altă modalitate eficientă de a capta interesul. Poveștile fantasy sunt și ele foarte apreciate datorită potențialului lor de a transporta cititorii într-o versiune alternativă a realității. În același timp, personajele trebuie să fie ușor de identificat și să rezoneze cu cititorii. Ele ar trebui să fie agreabile și familiare, astfel încât cititorii să poată regăsi în ele oameni din viața de zi cu zi sau chiar pe ei înșiși, în funcție de felul în care gândesc, simt și acționează.

În prezent, oricine are libertatea de a publica o poveste. Autorul acestui articol a observat popularitatea dobândită în mediul online de autori care nu sunt cunoscuți decât în nișa lor, deci în cercuri restrânse. Printre aceștia se numără Răzvan Teodor Coloja, care a scris, printre alte romane, *Soldați ai terebentinei* (2015), axat pe un grup de personaje din subcultura rockerilor, și Cynthia Orszag, al cărei roman recent, din 2024, *Soare de iarnă*, prezintă o poveste din Republica Socialistă Rusă a anului 1983, fiind atât un thriller istoric, cât și o poveste de dragoste. Cynthia Orszag a mai scris romanul *Art Nouveau* (2021), o poveste care se desfășoară în anii 1960, în celebrul cazino din Constanța, la malul mării, unde un tânăr francez caută un tablou cu puteri magice și străni. Romanul ei *Scrum în vânt* îl are ca personaj principal pe Darius, un tânăr din minoritatea romă, care se confruntă cu o viață dificilă. Genovel-Florentin Frățilă este un autor care a devenit cunoscut în comunitățile online de haiku.

El este membru al grupului Romanian Kukai, coordonat de maestrul Corneliu Traian Atanasiu, iar poemele sale haiku sunt foarte apreciate în cadrul acestuia. Este una dintre personalitățile grupului, dar și ale altor comunități naționale și internaționale de haiku.

Romanul său Teino Kor, publicat în 2024, include un personaj pe care cititorii îl identifică drept autorul însuși sau, cel puțin, ca fiind parțial autobiografic. Acest personaj se numește Giani și a scris poemele haiku pe care le-a scris și Genovel-Florentin Frățilă. Unele dintre aceste poeme sunt recunoscute de membrii grupului Romanian Kukai, precum și de alți autori și cititori preocupați de haiku, ca fiind ale sale. O adresă de blog care îi aparține poate fi accesată de cititori. Titlul unuia dintre volumele sale de haiku, citit de alte personaje din roman, există în realitate și poate fi parcurs și de cititorii romanului Teino Kor. Acesta este volumul său de debut, *Picuri de rouă*. În plus, sunt prezentate locuri istorice reale din România, alături de membri ai familiei regale române. Ceea ce surprinde este faptul că autorul romanului reușește să se introducă pe sine în lumea ficțională, determinând cititorii să se întrebe care părți ale poveștii sunt reale în ceea ce îl privește și care sunt pură ficțiune. În plus, cititorii sunt introduși într-un mister legat de modul în care personaje din epoci diferite încep să exploreze enigma *Tăblițelor de Aur* de la Sinaia, a căror origine se află, conform poveștii, în ritualul lui Zamolxis din Dacia. Zamolxis este prezentat în roman ca o ființă umană, și nu ca un zeu. Aceasta este convingerea poetului și filozofului Radu Mureșan, care pornește în descifrarea tăblițelor după finalizarea studiilor la Universitatea din Viena. Există nouă tăblițe, grupate câte trei, după cum urmează: Cunoașterea, Iubirea și Înțelepciunea. Mai târziu, un conte care trăiește în Franța speră să găsească o metodă de descifrare a tăblițelor folosind un cifru inspirat de formatul fix al poemului haiku tradițional: 5-7-5 silabe și trei versuri. Cunoașterea filozofiei, a limbii grecești vechi, reflecțiile filozofice, istoria, mitologia, religia, precum și experiența pură a iubirii sunt explorate și se întâlnesc în mod firesc în viețile personajelor care încearcă să înțeleagă mesajele tăblițelor din vremea lui Zamolxis și a Daciei.

Aceasta este lumea pe care personajul autorului acestui roman, Giani, o explorează împreună cu toți cititorii lui. Giani îi permite autorului să exploreze, alături de cititori, universul misterelor eleusine și ritualurile prin care trece Zamolxis în templele grecești alături de zeițele Demeter și Kore, istoria familiei regale, personalitatea reginei Maria a României și interesul ei pentru mesajul tăblițelor, precum și pentru reflecțiile filozofice care fac parte din poemele lui Radu Mureșan, căutarea înțelesului tăblițelor pe care acesta o întreprinde și interesul său

onest față de mesajul lor.

Prezentul articol se va concentra asupra introducerii și prezenței lui Genovel-Florentin Frățilă în propria sa lume ficțională, sub forma personajului Giani, precum și asupra semnificației și efectelor acestei prezențe.

Analiza autoficțiunii în romanul Teino Kor prin mijloace și materiale teoretice

Prezența unui personaj care este autorul poveștii într-un roman sau, în general, într-o operă de ficțiune, precum o povestire, înseamnă mai mult decât metaficțiune. Metaficțiunea presupune existența unui personaj care reflectează asupra actului scrierii în sine și care este conștient de faptul că scrie o poveste. Deși acest personaj poate exprima opinii care aparțin autorului, el nu trebuie neapărat să fie autorul sau să îl sugereze pe acesta ca personaj al propriei sale povești. Personajul Giani, pe care îl identificăm drept autorul romanului Teino Kor, reflectează încă de la începutul narațiunii asupra procesului scrierii, întrucât, în Prolog, explică contextul în care o parte a acestui roman a fost scrisă și publicată: *Pseudojurnal Zen*. Poetul de Mov este un alt personaj din realitate care pătrunde în lumea ficțională. Giani reflectează, de asemenea, asupra modului în care își privește unele dintre poemele haiku și scrie câteva comentarii scurte despre ele.

Personajul Giani afirmă că a scris un poem haiku pe care l-a tradus în limba engleză, inspirat de contextul propriei sale izolări din timpul pandemiei de COVID-19, când a fost impresionat de situația numeroaselor cazuri din Italia. Poemul sună astfel: „coronavirus –/ the our morning prayer/ is for Italy” (Frățilă 2024: 7). Există o greșală de limbă engleză, observată de fiul său. Un alt poem este scris de Giani pentru concursul Romanian Kukai, care există în realitate și la care acesta a participat la concursul din luna martie, având ca temă cuvântul „moară”. O versiune a poemului este următoarea: „moara-n ruină –/ timpul macină încet/ vechile ziduri” (Frățilă 2024: 8). Giani analizează această versiune astfel: ea „sintetizează chintesența filosofiei Zen a trecerii timpului - efemeritatea” (Frățilă 2024: 8). Comentariul continuă: „Fiecare om este măcinat de-a lungul vieții de dorințe și ambiții. Dar, pentru moara destinului, acestea sunt doar umbre iluzorii ale minții. În cele din urmă, ajungem cu toții să fim măcinați de moara impasibilă a timpului” (Frățilă 2024: 8). A doua versiune, „moara-n ruină –/ măcinate prin fisuri/ razele lunii” (Frățilă 2024: 9), este considerată de Giani ca trecând „spre fantastic” (Frățilă 2024: 9). În plus, Giani ne oferă o perspectivă asupra trăsăturilor specifice poemului haiku, ceea ce anticipează filozofia iluminării și armonia totală și interconectarea la care fac referire *Tăblițele de Aur*:

„Aparent și bizar, în acest haiku, celestul pare învins de teluric. Deși nu apare explicit, timpul este proba care confirmă contrariul. Teluricul este supus timpului zămislit din lumină. Sinele iluzoriu este vremelnice, iar lina lumină a spiritului rămâne nemuritoare. Această lumină răzbate, îndepărtând umbrele ego-ului, spre a rezona cu armonia celestă a muzicii sferelor. (Frățilă 2024: 9).”

În momentul când cititorii revin la prolog și la citatul de mai sus, ei recunosc modul în care acest comentariu anticipează și rezonază cu reflecțiile filozofice ale lui Radu Mureșan privind conținutul tăblițelor. Mai mult decât atât, Giani prezintă și reflectează asupra formei poemului haiku în general:

Dincolo de dogme, culturi sau tradiții, micile poeme de sorginte niponă sunt inspirate, cu precădere, din natură. În generozitatea ei, cu o nemărginită și nebănuită fantezie, aceasta oferă deseori imagini sublimă, pe care autorul le surprinde în cele șaptesprezece silabe. Astfel, un haiku autentic poate transmite cititorului cu spirit înalt emoții inedite. (Frățilă 2024: 8).

Nivelul aparent metafictional servește drept punct de plecare pentru introducerea autorului romanului în propriul său univers ficțional. Prologul are rolul de a oferi informațiile de bază, deci și cele mai relevante despre autorul romanului, pe care cititorii îl vor identifica ulterior atunci când acesta își consenuează Pseudojurnalul Zen. Deși faptul că autorul să prezinte în Prolog modul în care a scris romanul poate fi un element obișnuit întâlnit într-un roman metafictional, ceea ce ne atrage atenția în cazul de față, cititori fiind, este modul în care autorul este introdus treptat ca personaj în propria sa operă de ficțiune. El devine unul dintre personajele care reflectează filozofic asupra propriei vieți și asupra mesajului tăblițelor. Opera sa se află într-o relație de interdependență cu propriile convingeri și cu viața sa personală, în același mod ca în cazul lui Radu Mureșan.

Mesajul tăblițelor de aur și căutarea înțelesului acestora sunt interconectate și se suprapun peste propria lor căutare a sensului vieții, a propriei identități, precum și peste reflecțiile despre relațiile lor cu ceilalți și despre mediul înconjurător, care include ideile care circulau în societatea vremii. În timp ce Radu Mureșan este o versiune de personaj inspirată de un poet din viața reală, și anume Lucian Blaga, Giani este chiar Genovel-Florentin Frățilă. Cu toate acestea, autorul romanului este plasat într-o lume care se află situați între real și fantastic.

Cum putem explica această situație legată de faptul că Giani este autorul real al romanului? Putem apela la conceptul de autoficțiune, formulat

încă din 1977 de Serge Doubrovsky și definit astfel: „Autoficțiunea este o narațiune ale cărei trăsături corespund celor ale autobiografiei, dar care își afirmă identitatea de roman prin recunoașterea faptului că îmbină fapte desprinse din realitate cu elemente ficționale” (Doubrovsky 1977, cit. în Lecarme 1993: 227, traducerea mea). Această definiție se bazează pe ideea că realitatea și ficțiunea pot fi unite prin prezența autorului în poveste ca personaj. În cazul romanului Teino Kor, autorul este cel care realizează legătura dintre lumea reală și cea ficțională, introducând elemente familiare și realiste într-o aventură care aparține domeniului fantasticului.

O altă definiție a autoficțiunii este următoarea: „Autoficțiunea este, înainte de toate, un procedeu foarte simplu: este o narațiune al cărei autor, narator și protagonist împărtășesc aceeași identitate nominală și al cărei titlu generic indică faptul că este un roman” (Lecarme 1993, traducerea mea). În cazul romanului Teino Kor, protagonistul Giani și naratorul Giani sunt identificați de cititori drept Genovel, întrucât aceștia presupun că numele reprezintă o formă prescurtată a prenumelui său. Numele Giani îi face pe cititori să simtă că se pot adresa autorului ca unui prieten apropiat, așa cum, cel mai probabil, doar prietenii îl numesc astfel.

Schmitt (2022: 83–89) subliniază faptul că, pentru a putea afirma că o operă literară este autoficțiune, trebuie îndeplinit cel puțin un criteriu de bază, precum corespondența onomastică sau similitudinile dintre biografia autorului și cea a personajului. Ambele criterii sunt îndeplinite în cazul lui Giani din Teino Kor.

Pe blogul său, Frățilă (2008–2015) are postări care încep în 2008 și se încheie în 2015, în care sunt publicate poemele sale haiku premiate sau comentate, diplomele și volumele sale de haiku. Adresa blogului din roman este una reală, funcțională, care poate fi consultată de cititori.

Acest element contribuie la similitudinea biografică dintre Giani și autorul haiku. Pentru Schmitt (2022: 83–89), alte elemente, numite „amplificatori”, precum comentariul metafictional, pot intensifica efectul autoficțiunii.

Totuși, acestea nu sunt esențiale, în opinia lui Schmitt (2022: 83–89). În cazul romanului Teino Kor, comentariile metafictionale se referă la ceea ce este un poem haiku, la unele exemple și la modul în care acestea au fost scrise.

În Pseudojurnalul Zen ținut de Giani, cititorii observă cum poemele haiku au fost compuse pe parcursul călătoriei alături de conte, în căutarea poemului haiku care să-l ilumineze în înțelegerea mesajului tăblițelor de aur.

Tăblițele de aur, odată descifrate, conțineau poeme care aminteau de haiku prin numărul de versuri și de silabe. Chiar dacă nu erau poeme haiku autentice, ele reprezentau cheia înțelepciunii și a revelației. Odată aranjate pentru a se potrivi codului și ghidate de floarea vieții, literele de pe tăblițe, pe baza numărului de silabe, au început să capete sens pentru personaje. Textele de pe tăblițe erau poeme filozofice, abstracte, sub forma poemelor haiku.

Pentru Worthington (2019, traducerea mea), „autoficțiunea este un gen profund metafictional”. Putem identifica în autoficțiune prezența autoreflexivității, precum și a parodiei, utilizate în postmodernism. Autoreflexivitatea se referă la modul în care o operă literară sau artistică reflectează asupra propriului statut, asupra procesului de creație, precum și asupra structurii sale. Prin informațiile oferite în prolog și prin prezența Pseudojurnalului Zen ținut de Giani, cititorii pătrund într-o lume pe care sunt pregătiți să o perceapă drept ficțiune. În același timp, chiar dacă toți cititorii știu că se află în fața unei opere de ficțiune și că Giani scrie un roman, acest lucru nu face ca aventura desfășurată de-a lungul epocilor să fie mai puțin captivantă. Aventura rămâne una autentică, iar cititorii nu se distanțează de ideea de ficțiune și de cea de aventură. Ei trăiesc toate întâmplările și episoadele istorice, precum și reflecțiile filozofice și relațiile romantice sau de prietenie ale personajelor. Autorul romanului devine un personaj aflat el însuși în căutarea sensului principalelor aspecte ale vieții, sugerate în clasificarea tăblițelor.

Reflecțiile filozofice ne însoțesc de-a lungul întregii vieți, într-o asemenea măsură încât putem afirma că filozofia face parte din viața pe care o trăim. Întrebarea legată de sensul vieții este una veche de când lumea și este prezentă atât pe tăblițele de aur, cât și în viața emoțională și reflexivă a personajelor. Autorul, Giani, este prezentat pornind într-o aventură a descoperirii sensului vieții, printr-o călătorie propriu-zisă prin România alături de conte. Călătoria are și o dimensiune psihologică sau filozofică, simbolică, întrucât Giani începe să reflecteze asupra sensului vieții. Radu Mureșan a reflectat, la rândul său, asupra acestui sens, care, pentru el, era iubirea, în timp ce pentru Giani, așa cum sugerează contele, acesta ar putea consta pur și simplu în faptul de a-ți trăi viața.

Tăblițele de aur invită la reflecție filozofică. Poemele haiku scrise de personajul Giani și de autorul din viața reală, Genovel-Florentin Frățilă, ne arată cum haiku-ul devine un mijloc de reflecție filozofică asupra a ceea ce se întâmplă în jurul nostru, de exemplu în timpul pandemiei sau în timpul călătoriilor alături de conte, dar și în viața de zi cu zi. Giani se oprește pur și simplu, uneori, pentru a reflecta

asupra vieții, fapt care nu subminează realitatea lumii ficționale, așa cum ne-am aștepta de la trăsătura autoreflexivității unui text. Faptul că suntem conduși într-o lume a ficțiunii nu îi determină pe cititori să o respingă, deoarece aceasta păstrează adevăruri filozofice. Reflecțiile filozofice, valabile în orice timp, salvează lumea ficțională de la a fi considerată pur imaginară. Relațiile romantice transcend, la rândul lor, ficțiunea, așa cum transcend și timpul. Relațiile romantice și dorința de reflecție filozofică asupra sensului vieții rămân universale de-a lungul epocilor istorice, aspect ce conferă un element de realitate lumii ficționale. În acest sens, chiar dacă este ficțiune într-o anumită măsură, povestea din Teino Kor rămâne valabilă de-a lungul epocilor. Tăblițele de aur ne oferă valori și principii universale.

Schmitt (2017, traducerea mea) consideră următoarele aspecte: „citirea autoficțiunii [...] necesită un efort cognitiv suplimentar [...] o refuzare a pierderii contactului cu realitatea dincolo de text”. Reflecțiile filozofice și ipotezele legate de Zamolxis ca zeu sau de înțelesurile tăblițelor, alături de ideile despre Giani devenind un lider politic populist, ca primar, adică un lider aparținând poporului, nu elitei, și preocupat de bunăstarea reală a oamenilor, precum și interpretarea poemelor haiku, contribuie la păstrarea aspectului realist al poveștii. Realitatea este puternic prezentă în lumea ficțională. Astfel, granițele dintre realitate și fantezie sunt vizibil estompate în cazul romanului Teino Kor.

Volumul de poezie haiku *Picuri de rouă de Frățilă* (2020) debutează cu următorul poem haiku: „picuri de rouă –/ soarele împrăștiat/ în mii de bucăți” (Frățilă 2024: 118). Picăturile de rouă sunt considerate a face trimitere la un nou început. Contele o aude pe Sophie spunându-i că a primit și alte volume de poezie haiku din România, traduse din română în limba engleză. În acest moment, contele începe să se gândească la descifrarea tăblițelor folosind silabele. Ajuns acasă, contele desenează floarea dăcică, apoi începe să așeze silabele câte două, lângă petalele opuse ale florii.

Un alt moment în care Frățilă (2024: 283) scrie un poem haiku în timpul călătoriei alături de conte este următorul:

Ieșind din Sinaia, în față le-a apărut, într-o semetie împietrită, vârful Caraiman. Pe creasta acestuia veghea, la răspântia dintre cer și pământ, renumita cruce din fier ridicată în anul 1928 din dorința Reginei Maria, cea supranumită Regina Inimii. În prezent, apare consemnată în Guinness Book, fiind cea mai înaltă cruce amplasată la o asemenea altitudine. Vârful ei înțepa un nor străveziu, iar lumina astfel revărsată crea în jur o aureolă mistică. Giani număra, ajutându-se de degete, silabele unui haiku prin care încerca să surprindă măreția acestei clipe:

*nimburi argintii –
Crucea de pe Caraiman
străpunge norii*

În acest poem haiku, cititorii pot înțelege contextul în care a fost scris de Giani, precum și stările sale sufletești. Deși poemul haiku este înțeles ca fiind obiectiv, limbajul său indirect îi face pe cititori să simtă exact ceea ce a simțit autorul în acel moment. Giani a fost în mod evident impresionat de Crucea de pe Muntele Caraiman. Acesta este doar un exemplu despre modul cum Giani scrie în Pseudojurnalul său Zen. Poemul haiku, fiind însoțit de text, poate fi considerat, într-un astfel de caz și în altele similare, un poem haibun. Poemul haibun se bazează pe text și pe poemul haiku, care se completează reciproc.

Analiza romanului Teino Kor și a autoficțiunii s-a bazat pe reacțiile cititorilor, motiv pentru care abordarea receptării textului de către cititor (reader-response criticism) (Mart 2019) a fost considerată relevantă pe tot parcursul interpretării acestui roman. Cititorii reacționează emoțional la orice roman sau text pe care îl citesc.

De asemenea, ei interpretează și analizează textul în încercarea de a-l înțelege, bazându-se pe cunoștințele lor anterioare. În cazul acestui roman, ei se sprijină pe propria experiență de viață și pe propria căutare a sensului vieții, iar în unele cazuri și pe cunoștințe legate de poezia haiku.

Rezultatele analizei

Romanul Teino Kor se bazează pe autoficțiune în momentele în care povestea se mută în perioada contemporană și când sunt urmărite aventurile lui Giani. Întreaga aventură începe în vremuri străvechi, în epoca legendelor, când Zamolxis, nu un zeu, așa cum îl știm din cărțile din școală, ci o ființă umană, trece printr-un ritual de inițiere, apoi continuă cu redescoperirea trecutului și cu reflecțiile filozofice asupra vieții, aparținând în principal poetului și filozofului Radu Mureșan. Povestea se încheie cu reflecții filozofice similare ale contelui și ale lui Giani, autorul de haiku. Tăblițele de aur, așadar, invită la reflecție. Autoficțiunea face în așa fel ca povestea să fie cu atât mai credibilă și captivantă, odată ce Giani este identificat drept autorul romanului și al volumului de poezie haiku Picuri de rouă. Implicarea sa convinge cititorii de pasiunea lui pentru subiect.

Concluzii

Autoficțiunea din romanul Teino Kor invită cititorii să îl însoțească pe Giani în căutarea sensului vieții, în timp ce încearcă să dezlege misterul tăblițelor de aur. Tăblițele de aur au făcut parte din întrebările filozofice despre viață ale personalităților și personajelor din diferite epoci de-a lungul istoriei.

O caracteristică comună a personajelor din toate epocile este aceea de a-și pune întrebări filozofice despre viață.

Bibliografie

- Frățilă, G. F. 2020. Picuri de rouă/ Dewdrops. Editura Editgraph.
- Frățilă, F. G. 2008–2025. Haikuurile mele. <https://haikuurilemele.blogspot.com/>
- Frățilă, F. G. 2024. Teino Kor. Editura Creator, Brașov.
- Lecarme, J. 1993. La notion d'autofiction [The notion of autofiction]. In Author, narrateur et personnage, 227.
- Mart, C. 2019. Reader-response theory and literature discussions: A springboard for exploring literary texts. The New Educational Review, 56 (2), 78–87.
- Schmitt, A. 2017. The phenomenology of autobiography. Project MUSE. <https://doi.org/10.1353/BIO.2019.0051>
- Schmitt, A. 2022. The pragmatics of autofiction. In Palgrave Studies in Life Writing, 83–89. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-78440-9_5
- Worthington, M. 2018. The Story of “Me”: Contemporary American autofiction. University of Nebraska Press.

George D. PITEȘ

Permanenta întoarcere

Proaspătul laureat al Forumului Național Cultural „Brâncoveniana”, unde și-a adjudecat Trofeul Concursului de poezie patriotică și creștină, „Sub Crucea Sfântului Martir Constantin Brâncoveanu”, poetul Viorel Dodan a adunat în volumul de față, intitulat sugestiv „Amalgam”, și publicat la Editura „Biblioteca” din Târgoviște în anul 2025, prin susținerea financiară a Primăriei comunei Potlogi, răspunsurile unui poet – militar și român adevărat – implicat, căruia îi pasă de trecutul, prezentul, dar mai ales de viitorul românilor, aflați, a câta oară, „la răscruce de vânturi” și de mult alambicate interese străine.

Poetul de mai târziu a cochetat cu scrisul încă din timpul Liceului de filologie-istorie „Mihai Eminescu”, din Buzău, pe care l-a absolvit în anul 1989, după care a urmat cursurile Institutului Militar de Transmisiuni „Decebal” din Sibiu, terminat în anul 1995, și cursurile Facultății de Studii Juridice și Administrative din Brașov, terminate în anul 2009. În paralel cu pregătirea profesională a publicat, proză, versuri și epigrame în reviste literare din care enumerăm: „Sensul Râmnician”, „Renașterea rușeteană”, „Epigrama”, „Foaia Râmnicului”, „Spații culturale”, „Literadura” ș.a., activând și ca membru al Cenaclului literar-artistic „Alexandru Sihleanu” al Centrului Cultural „Florica Cristoforeanu”.

A publicat de-a lungul timpului trei volume de proză, la editura Rafet („Gânduri și clipe”, 2014; „Politikon”, 2014; „Râmnicul meu sărat”, 2015) și patru volume de versuri apărute la editura Rafet și Editgraph („Versuri nesperioase”, 2016; „Tresăriri de lumină”, 2017, „Pamflete”, 2018; „Fragmente”, 2020).

Citind cu atenție poemele domniei sale, publicate în volumul „Amalgam” de care am făcut vorbire mai sus, poeme care sunt cât se poate de serioase, remarcăm analizele pertinente și argumentate, făcute de poet, cu fiecare temă și domeniu ales, gândirea profundă și cuvintele radicale, dar bine strunite și șlefuite, pentru a defini și apăra dreptul omului la o viață mai demnă, la cuvânt și libertate.

Căci, dacă nu toată lumea știe să-și ceară dreptul la șansa sa, Viorel Dodan știe și construiește pe înțelesul tuturor răspunsurile la multe din

semnele de întrebare care bat la ușa gândurilor concetățenilor săi, el câștigându-și, cu atât mai mult după publicarea acestui volum, dreptul de a fi un adevărat port-drapel și formator de opinie.

Poetul folosește un limbaj sincer și direct, pe înțelesul oricărui cititor, și, fără să renunțe la armonia poeziei clasice, la măsura, ritmul și rima cantabilității acesteia, reușește să contureze un discurs plăcut și persuasiv. Poeziile lui pot fi considerate adevărate prelegeri civice, care educă și formează convingeri, indiferent de vârstă și pregătire profesională. El scrie o poezie-mesaj, nimic din conținutul acestora nu este la întâmplare, sau fără rost, pentru că, dincolo de balmăjeli și scuze de toate felurile, ideile sale se întregesc într-un puzzle, cât o țară, în care fiecare trebuie să se regăsească și trebuie să contribuie la binele comun.

Atrăgând atenția cititorilor la cum arată prezentul și la cum se anunță viitorul omului în general și al românului în special, poetul își deschide volumul cu o poezie-manifest „Rădăcini”, în care filozofează retoric: „Abia ne mai țin rădăcinile / Fiindcă bătrânii noștri au obosit...”. Și asta se întâmplă pentru că: „Se cuibăresc mulțimile de gânduri / Prea mult plecate prin iluzii / Se coace pâine rondă prin adâncuri / Din drojdie de vise și confuzii...” (Sec)

Și fiindcă soarta lumii nu-i este deloc indiferentă, în poezia-pamflet „Jubire în vreme de război” se autoflagează într-un discurs cinic: „Jubita mea, de Dragobete / Aș vrea să îți ofer în dar / Din suflet, câteva rachete / Și un parfum de Krasnodar...”

Și pentru că, veștile care ne bombardează nu sunt bune, el concluzionează la fel de cinic, soarta ce ne așteaptă: „Doar lucruri minunate se aud de-afară / Că se va investi în renovare / Iar sanatoriul asta va ajunge cât o țară / Cu firmă luminoasă la intrare...” (Nebunii).

Poetul atrage atenția și asupra întoarcerii penibile și criminale chiar la instincte, care va duce doar la foame, frică și luptă încrâncenată pentru supraviețuire, insistând că renunțarea la rațiune, va duce implicit la extincție. (Întoarcerea la instincte).

Decăderea coordonată de un progres prost înțeles care a umplut orașele cu vile și case de paruri, mașini și orgolii, mândrii provinciale și droguri, nu mai poate fi stopată decât cu participarea implicată a întregului popor, care până acum s-a mulțumit cu puținul ce i s-a oferit, transformându-se într-un bârfitor eșuat de mahala.

Și totuși, dând dovadă de un idealism și un altruism de nestăvilit, poetul își îmbărbătează confrății, de care este convins că: „Lupta-vor cu sufletul pus în rime / Și dezgolit, fără nici o armură / Protejați doar de Sfânta Treime / Ei fi-vor neîntrepuți în bravură...” (Front).

El militează în permanență pentru o pace și o înțelegere universală, crezând cu tărie că se poate: „Poate că dacă toate se vor întâmpla / tot nu e sigur că noi vom învăța / că Lumea asta nu e doar «a mea» / și pentru fiecare este-un loc în ea...” (*Poate că*).

În poezia „*Iremediabil*” el constată cu durere: „Normalul e acum abominabil / ne place traiul mizerabil / iar fericirea e o vorbă goală / tristețea, o frază terminală...”.

Întorcându-se mereu și mereu la un „început” dorit și sperat, poetul se întreabă în poezia „*Dacă n-ar fi fost*”: „Mi-aș fi găsit un țărm / spre care să mă îndrept / în vreme de furtună / și rătăcirii de drum...” Sperând într-un viitor mai bun și, de ce nu, magic, îi cere iubitei: „Și lasă-mă așa, să mă-mpietresc / cu fruntea-n mâna ta ușoară / care-mi alungă haosul lumesc / și cu căldura ei mă înfioară...”.

Fire inventivă, Viorel Dodan propune, într-un număr impresionant de poezii, un tipar poetic propriu, în care, fiecare din strofele poemelor sale, începe cu o expresie – laitmotiv, preluată din titlu: „*Ca izbânda dimineții / strălucind în bob de rouă / peste rănilor tristeții / cu miros de haină nouă...*” (*Caii Timpului*); sau: „*Ca iertăciuni de mult pierdute / în vechi păcate capitale / și grele patimi nenăscute / săpând în timpurile goale...*” (*Ca iarba*); sau: „*Fie ruga cea fierbinte / cheia tainică-a iertării / pentru false jurăminte / și păcatul nepăsării...*” (*Fier*).

În poezia „*Întoarcerea la nimic*” poetul filozofează pe un ton trist: „Se va întoarce totul, oare / la Nimicul cel din care / toate astea-au apărut / și pe care le-am pierdut?” El nu uită să facă în poezia „*Ego*” haz de necaz, în incomparabilul stil românesc: „Eu / Sunt acela ce trăiește-n mine / Și care-mi spune mie că... trăiesc...”.

În poezia „*Să facem*”, convins că încă nu a lămurit îndeajuns cititorii asupra a ceea ce ne așteaptă, dacă stăm pe margine le propune caustic: „Să facem Raiul să ne pară Iad / Să facem osanale celor ce decad / Să facem întunerice din orice lumină / să facem un slogan din grația divină...”.

Obsesia autorului pentru salvarea omului revine ca un scop final în poezia „*Întoarcere*”: „Mă-ntorc în cel care am fost / tot căutând pe cel ce va să fie / și care să depună mărturie / că-n viață voi avea un rost...”.

În contrapondere cu exemplul de mai sus, în poezia „*Ai*”, poetul răspunde parcă temei anterioare, certându-i parcă pe cititorii blazați, care s-au învățat cu răul cel de toată ziua și se roagă la Dumnezeu, din lașitate, să nu vie peste ei vremuri și mai grele: „Ai să te pierzi la ceas de seară / și ai să tot regreți mereu / că n-ai mai fost ca prima oară / și n-ai mai fost același «eu»...”.

Cu părere de rău, cu același discurs în care împletește disprețul cu cinismul, poetul ne propune încă un „*Tablou bizar*”: „Cuvinte zac golite de sensuri / batjocorite, depozitate de orice pudoare / sub ploaia monotonă de false consensuri / și-a pietrelor din mâini lapidatoare...”.

Trebuie spus în final, că poetul devoalează în poemul „*Masa tăcerii*” că nu este chiar totul pierdut: „Lumina Lunii cea albastră / învăluie-n tăcere-adâncă / tăcerea de la masa noastră / și o speranță ce nu moare, încă...”.

Îi mulțumesc poetului Viorel Dodan pentru dușul rece pe care ni l-a făcut cu publicarea acestui volum, duș de care au nevoie, de fapt, toți românii care se consideră adevărați români, care mai cred în dragostea de țară și de neam, care-și apără până la sacrificiul suprem glia și limba, care își construiesc ziua de mâine cu credința și speranța într-o lume mai bună și mai demnă, pentru fiecare român în parte și pentru toți românii la un loc.

Prezentul volum se poate constitui și într-un manual care ar trebui să fie predat în toate școlile, la zi și nu facultativ, pentru a convinge tineretul să creadă în datoria strămoșească de a păzi limanul de frumusețe și armonie în care s-au născut, pe care l-au primit în dar, și pe care sunt obligați să-l lase nealterat urmașilor lor.

CAI QING 蔡青

Cai Qing este profesoară de literatură la Universitatea Yunnan, China, unde susține cursuri de literatură comparată China – Europa.

De România și literatura română s-a apropiat în mod deosebit, prin faptul că fiul său (decedat între timp) Yin Yuguo a studiat la Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău, unde distinsei autoare i-a aparut, în 2024, la Editura Alma Mater, volumul bilingv *Meridianele timpului*.

„Eu am o gamă largă de interese. Iubesc literatura, istoria, filosofia, arta și totodată sunt pasionată de psihologie, sociologie, economie, etc.

Îmi plac scrisul, pictură, muzica clasică și lectura. Am urmărit să mă dezvolt din punct de vedere intelectual pe tot parcursul vieții, îmi place să studiez, îmi păstrez nealterată curiozitatea tinereții. Inima mea este deschisă spre soare, mă străduiesc să-mi corectez lipsurile și să ating desăvârșirea.

Iubesc natura. Atât cât voi trăi, voi face tot posibilul să promovez prietenia dintre China și România, să introduc în China literatura română și alte domenii românești de interes” - se prezintă autoarea în volum, prefătat de Prof. Ioan Dănilă.

PLAGIAT, COPIERE, IMITAȚIE, ORIGINALITATE

Spectacolele de imitație „Fengya” Yiren (Acea „Elegantă”) apar frecvent în cercul de prieteni, ceea ce m-a determinat să mă gândesc la notația de imitație, plagiat și inovație.

Privind în jur, plagiatul este peste tot, chiar și o piesă de îmbrăcăminte, un articol, o melodie, nu poate scăpa de consecințele plagiatului.

De asemenea, mulți oameni spun că plagiatul și imitația te privesc cu dispreț, atâta timp cât îți place cuiva, este suficient. Cine își va zgudui creierul pentru a crea originalitate dacă acest vânt va fi lăsat să se răspândească? Plagiatul este de fapt distrugerea întregii ecologii creatoare.

Ce este plagiatul? Fur lucrurile altora și le aduc direct, scriindu-mi numele. Vedem adesea plagiat în lumea artei. Am văzut picturi în ulei copiind direct fotografia altor oameni și am văzut lucrurile oamenilor răsturnate. Asta se numește plagiat, nici măcar imitație.

Imitația este nevoia de a înțelege și de a

crea conținut nou, plagiatul este o comandă rapidă la copy - paste, plagiatul este să stai pe loc și să te bucuri.

De ce suntem împotriva plagiatului?

Majoritatea oamenilor se opun plagiatului pentru că încalcă principiul „justiției procesului”.

Așa-numita „justiție procesuală” provine din conceptul de justiție procesuală, care s-a născut treptat în istoria filozofiei juridice occidentale moderne și s-a tradus ca „justiție procesuală”. Nu am aprofundat chestiunea.

Esența plagiatului este să câștigi ceva pentru nimic. Plagiatul înseamnă să împrumuți lucrul altor persoane pentru a-ți crea propria lucrare. Acest proces economisește timp și reduce costurile.

Știm cu toții că plagiatul este un „păcat original” în domeniul artei și al designului, dar imitația nu este. Câțiva maeștri remarcabili au plecat cu toții de la imitație și, după o mie de încercări și necazuri, și-au lăsat numele în istoria artei.

De ce imităm? Imitația este un instinct uman înăscut. Comportamentul de imitație este de fapt un tip de învățare care își îmbunătățește propriile abilități și învață noi abilități observând și imitând comportamentul altor indivizi.

Aristotel a spus odată că imitația este în natura umană. În vremurile contemporane, am învățat multe lucruri imitând păsările și fiarele, de exemplu, am învățat să țesem de la păianjeni, am învățat să construim case de la rândunele, am învățat să cântăm de la lebede și de la cocori și am învățat să facem avioane de la păsări.

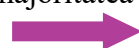
La urma urmei, ce este imitația? Fiecare persoană care este interesată de artă este inseparabilă de un număr mare de imitații și copieri.

Imitația este metoda cea mai directă, eficientă și rapidă și este, de asemenea, un proces necesar până când te familiarizezi cu ea.

Să luăm ca exemplu scrisul: o persoană care scrie și învață să scrie ar trebui să citească o mulțime de lucrări literare ale maeștrilor și apoi să încerce să-și dea seama de stilul de scriere și de abilitățile maeștrilor, pentru a-și descoperi propria sa originalitate.

Cum ar trebui să imităm? Venerabilul pictor chinez Qi Baishi i-a avertizat odată pe discipolii săi: „Cei care învață de la mine trăiesc, iar cei care îmi seamănă mor.” Qi Baishi a spus că oamenii care învață stilul lui vor avea un viitor mai luminos, dar cei care îi imită complet stilul nu au perspective de dezvoltare.

Nenumărați artiști noi încearcă să-și imite predecesorii, nu te împaci până când nu lași umbra predecesorilor tăi încetul cu încetul să iasă, să dispară. Urmărește cu seriozitate, odată ce infatuarea este un proces care nu poate fi oprit, dar majoritatea oamenilor aleg să renunțe la jumătate.

Imitația nu este niciodată o chestiune de rușine, dar renunțarea este.

Cel mai fundamental lucru de imitat este să ai o atitudine reverentă și umilă. O puternică dorință viscerală de a poseda întregul nucleu spiritual al unui obiect. Mare respect și sinceritate față de autorul original.

Când o persoană dorește cu adevărat să învețe ceva, poate mobiliza în mod activ fiecare dintre celulele sale pentru a participa neobosit.

Desigur, a ști să înveți și să cauți este deja un lucru destul de fericit. Doar că există hoți și hoți.

De exemplu, există o zicere: „Good artists copy, Great artists steal.” - Artiștii buni copiază, Artiștii mari fură. Poate fi tradus și: „Cei care excelează imită, Cei care sunt mari plagiază”.

Geniile sunt tâlhari care iau lucrurile altora sub pumlpăna lor. De exemplu, în poezia „Cântec scurt”, Cao Cao (155 – 220), citează din antologia clasică întocmită de Confucius, „Cartea Poemelor” și preia direct patru versuri la rând.

Acest lucru este ilegal în lumea literară, dar deoarece Cao Cao avea sentimente puternice, nu este considerat plagiat.

Talentul mare fură cu dreptate, în timp ce hoții proști fură și arată urâtenii. Nu au nici o motivație.

De ce există mai puțină artă originală în China?

Arta este un lucru metafizic, care necesită sprijinul unui număr mare de fundații economice, un sistem solid de protecție a proprietății intelectuale, mult timp liber, un număr mare de cercuri de bun gust și un număr mare de oameni cu abilități estetice artistice.

Publicului larg îi lipsește educația artistică. Motivul este că țara noastră nu ia arta în serios. Orele de artă jalnice din școlile elementare sunt uneori alungate de materiile principale, iar în licee nu există cursuri de artă, așa că aprecierea artei de către cei mai mulți chinezi rămâne la nivelul de a cunoaște doar câteva picturi celebre din lume, iar operațiunea efectivă este și mai insuficientă.

Acesta este motivul pentru care nu avem un număr mare de oameni cu abilități estetice, artistice și prin urmare nici producție.

În plus, mediul și condițiile naționale ale Chinei fac imposibil ca chinezii să urmărească romantismul și să facă ceea ce sunt sortiți să facă fără a se rupe de realitatea grea.

Încă din copilărie, imită compozițiile standardizate, universitățile sunt pline de așa-zisele hârtii de apă, compoziții academice, unde fraudă și conduita academică greșită au devenit obiceiuri.

Ele influențează subtil valorile și perspec-

tiva asupra vieții și nu ne permit să dezvoltăm un obicei de muncă lentă și creație independentă, inovatoare.

Desigur, mulți astfel de oameni nu pot supraviețui și nu se pot schimba, cum ar fi unii muzicieni și alți creatori. Ca și ceilalți lucrători profesioniști ai noștri, rareori am făcut lucruri fantastice și deviante, din copilărie până la maturitate.

Ce fel de capodopere vă puteți aștepta să fie transmise?

Fiecare om este o stea unică, iar dacă fiecare radiază o lumină unică, cerul nopții va fi înstelat.

Iunie 2025

Prezentare și traducere de Constantin Lupeanu.

Tuğrul KESKİN
(Turcia)

**„Nu cred în frontiere,
Patria poetului este limba”**

Poet și ziarist de renume în Turcia, Tuğrul Keskin s-a născut la 15 mai 1961 în Aralık, provincia Iğdır. A absolvit Liceul Comercial Atatürk din Izmir (1977) și, după doi ani de cursuri la Înalta Școală de Afaceri din Muğla, se dedică afacerilor și scrisului.

A debutat în poezie în 1981, în revistele *Yaba* și *Yeni Olgu*, a publicat într-o serie de reviste literare (*Türkiye Yazıları*, *Dönemeç*, *Ortaklaşa*, *Yamaç*, *Yarın*, *E*, *Yeni Bıçem*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Papirüs*, *Ötekisiz*, *Kum*, *Agora*, *Ünlem*, *Gediz*, *Dize*, *Üç Nokta*), a făcut parte din colectivele de redacție ale revistelor *Körfez* și *Broy*. Se numără printre fondatorii revistelor *Utopiya* și *Kunduz Düşleri* și printre organizatorii unor importante festivaluri internaționale de poezie desfășurate anual în zona egeeană a Turciei.

Activitatea sa literară a fost răsplătită cu o serie de premii, precum *Premiul 9 Septembrie* pentru poezie (1990), *Premiul Dionysos* pentru poezie (1994), *Premiul Yunus Nadi* pentru poezie (2004) și, din nou, *Premiul Dionysos* pentru poezie (2004).

Alături de poeții Veysel Çolak, Metin Cengiz, Seyit Nezir și Hüseyin Haydar se numără printre semnatarii “Manifestului noii poezii” ce își propune să ofere noi perspective poeziei turce.

Este membru al Sindicatului Scriitorilor din Turcia, al Societății Literaților și al Societății de Lingvistică.

Plăpând migdal

*Plăpândul migdal ce a prins rădăcină-ntr-o rîpă
De unde să știe*

*Că nu-i potrivit anotimpul acela
Își deschise mugurii devreme
Căznind să pășească din Ianuarie spre Februarie*

*Ah, dac-ai ști plăpînd migdal din prăpastie
Cum și-a schimbat soarele orbita
Cum a secat rîul lângă care te legeni
Fiecare anotimp al acestei lumi noi
E o altă durere o altă-ntristare*

*Ah, migdalule plăpînd, dacă ai înțelege
Durerea e pentru cei ce înfloresc devreme în abis
Tu însă iarăși ai înmugurit, în ciuda cumplitudinii ger
Acum din munti te va acoperi ninsoarea
Cioburi aspre de gheață îți vor lovi trunchiul...
Vei îndura această suferință? Îndură!
De dragul furnicii ce vara pe crengi ți se cațără
Al cicadei ce-n august își zumzăie scurta ei viață
Și de dragul albastrului ce-și înfășură verdele,
Îndură, hei, plăpînd migdal ce-nmugurești pe rîpă...
Tu ești iubire*

O dimineată în Izmir cu Ataol
Lui Ataol Behramoğlu

*O zi luminoasă-ncepea când ne-am trezit astăzi
Din măruntaiele dimineții se revarsă o lucire
De speranță ca apa băltind la uluc
Discutam cu Bădia Ataol
Despre dragoste, anotimp, viitor*

*În fața noastră învăluit în ceață se înalță parcă
Din adânc albastrul mării Muntele Yamanlar
Un șuvoi de lumină izvorându-i din șaua
Cea prinsă de-oblâncul a patru cai suri
Se scufundă-n adâncul albastru al golfului*

*Hei, Izmir, oraș al libertății mele!
Strig din toți rărunchii după tine
Îndurerate zilele primei mele tinereți
Ah, orașul meu frumos, revolta mea
De-ai ști cât de mult te iubesc!*

*Vânătorii cu bucata la tot pasul
Spre Tilkilik deodată se-nmulțeau
Și mă ardea la trup scânteia primei iubiri
Taverna grecească îmi ostoaia focul
Ah, ce iubiri am trăit în cârdășie cu tine!*

*Casele tale-njghebate în grabă se-ntind în oraș
Ca și vocile obosite din cartierele mărginașe
Vorbim într-o suflare despre suferință,
Și înțelegem că suferințele îndurate vor duce
Spre zile pline de speranță obosita-ne patrie...*

*O zi luminoasă-ncepea când ne-am trezit astăzi
Din măruntaiele dimineții se revarsă o lucire
De speranță ca apa băltind la uluc
Discutam cu Bădia Ataol
Despre dragoste, anotimp, viitor...*

Adu-ți aminte

*Teribilă e toamna asta, frate
Așteaptă, să se stingă luminile toate...
Te cațără apoi pe iederă cumva
La mine în balcon în mintea mea
Să stăm la îndelung taifas nocturn
Apoi s-o luăm pe jos spre capătul de drum.*

*Ci adu-ți aminte de unde vii tu
Pe drum de pământ timp de secolii trecu
Cum să reziste, spui tu, inima ca atare
Adu-ți aminte, din miile de inimi, de sângerare!*

*Teribilă e toamna asta, frate,
Așteaptă, până ard luminile toate!*

(Traduceri de Marian Ilie)

Marian ILIE

Poezia între traducere și trădare

Așa cum se aprecia chiar în Comunicatul Institutului Cultural Român, lansarea la ICR "Dimitrie Cantemir" Istanbul la data de 16 septembrie 2017 a volumelor "Dalgaların hüznü" semnat de mine, în traducere proprie, și "Turna Yeri", scris direct în limba turcă de Nevzat Yusuf, a fost un succes incontestabil. Au spus-o în primul rând criticii literari din Turcia participanți la eveniment (venerabilul om de litere Afşar Timuçin și poeții Ayten Mutlu și Ahmet Özer), dar și vorbitorii sosiți împreună cu mine din București (Emil Lungeanu și Aureliu Goci), ca și poetul Osman Bozkurt, mijlocitorul evenimentului încă din fașă - în interviurile ulterioare din diverse reviste literare și ziare turcești. Din motive obiective, Nevzat Yusuf nu a putut face deplasarea, dar am fost mândru să-mi reprezint cu cinste fostul profesor din facultate, sub îndrumarea căruia am făcut pași semnificativi atât în învățarea limbii turce cât și într-ale poeziei, el însuși fiind un poet valoros pe care numai modestia l-a ținut departe de zgomotul și furia lumii scriitoricești de la noi.

Era și firesc să se întâmple așa - cu o sală plină de scriitori, jurnaliști și oameni de cultură din Turcia, peste 100 de personaje - câtă vreme organizarea a fost fără reproș, iar evenimentul în sine purta o notă cu totul aparte: pentru gazde, eu eram primul poet străin care și-a tradus personal volumul, iar Nevzat Yusuf era primul poet din neamurile turcice care și-a scris volumul direct în limba turcă. Am dat cu mult peste 100 de autografe, mulți participanți solicitând chiar și câte două-trei exemplare din volume, pentru prieteni. S-a scris în presa turcă în termeni elogioși, s-a publicat inclusiv un interviu cu mine, iar toate acestea aveau să constituie un stimulent substanțial pentru traducerea, editarea și lansarea ulterioară în Turcia a antologiei bilingve de poezie română actuală "Şiir Evreni/ Universul poeziei".

Cum traducerile literare constituie subiectul abordat, mă voi opri la două cronici publicate ulterior în presa literară din Turcia, din care una la volumul meu, semnată de poeta critic literar Ayten Mutlu, cunoscută la noi prin cele două volume editate în traducerea Niculinei Oprea, iar cealaltă la volumul meu și cel al lui Nevzat Yusuf - o abordare rarismă, dar foarte interesantă, de fapt un adevărat studiu paralel pe două cazuri semnat de Şener Aksu, poet, prozator și pictor. Cum se va vedea din studiu, ambele volume sunt atent disecate din mai

multe perspective - integralitatea, originilitatea și calitatea discursului - în încercarea de a "măsura" cumva impactul lor asupra cititorului turc de poezie. Cum spuneam, demersul este interesant, multe din impresiile consemnate fiind perfect justificate, altele vădind un anumit grad de subiectivism - normal, cred, de vreme ce e vorba de receptarea poeziei. O recunoaște, de altfel și semnatarul exegezei. Mă voi opri la o astfel de situație.

Analizând poezia "Ce dacă" din volumul meu, Şener Aksu afirmă că "... începe cu *tu*, continuă cu *noi* și se termină cu *eu*, iar aceste tranziții sunt departe de agilitatea unui vorbitor nativ de turcă. Aș fi vrut să ascult versiunea în limba română a acestei poezii, pe care o percep ca fiind originală; traducerea ei nu-mi dă un sentiment de frumusețe, dar sunt sigur că în limba română este o poezie destul de magică". Chiar de n-aș fi eu în cauză, tot aș avea rezerve față de acuratețea acestei aserțiuni. În primul rând, nici în original și nici în varianta turcă nu vom întâlni pronumele respective, ele fiind doar deductibile din text, iar în al doilea rând nu traducerea este de taxat, ci logica viziunii autorului pentru acea alternanță a persoanei.

Ce este clar este că impactul asupra cititorului Şener Aksu nu a fost cel dorit de mine, ca autor al versurilor și traducător. Am conștiința împăcată că nu mi-am trădat textul și nici limba turcă și presupun că se vor găsi chiar și cititori români ai variantei în română care să nu rezoneze întrutotul - nu neapărat datorita acelei alternanțe de persoană - la poemul în discuție. În fond, poezia sună așa: "*Ești ursuz tată astăzi ești iar ursuz/ ori poate bolnav de imaginea lunii/ ce-și poartă trufaș abundența în coarne/ nu mănânci nu dormi nu bei/ și parcă nici nu mai ai vise/ și ce frumos visam ce frumos/ fugeam nopțile de-acasă/ călărind un mânz aproape nefătat/ pag ca sufletul meu de copil/...../ - eram copil/ ce dacă eram copil ce dacă / vegheai tu la căpătaiul la-nului visat/ ca lan printre maldăre de indiferență/ și declarații de curaj repetând/ sentințe lucii - ce dacă eram copil/ ce dacă*". Detaliul că poemul apărea în anul 1983 în revista "Tomis" le poate scăpa, cred, până și cititorilor români ai volumului.

Eu cred că autorul exacerbează eficiența „măsurilor” la care recurge, de vreme ce sentințele pe care le dă sunt întemeiate doar pe impactul versurilor asupra persoanei sale. Acolo unde impactul nu este cel scontat cauza este căutată în traducere. I-aș da întru totul dreptate dacă măcar într-una din situațiile semnalate ar fi și arătat în ce crede el că stă eventuala deficiență a traducerii. Asta ar fi însemnat să spună cum crede el că ar "sună" mai bine un pasaj sau o succesiune de determinanți și determinați (simple cuvinte sau întregi sintagme ori pasaje) - un aspect important

în prozodia poeziei turce. Nu este exclus ca procedând astfel să fi invitat de fapt traducătorul la un act de “trădare”, prin care să facă versurile să-i “sune” lui bine.

Că așa stau lucrurile și în cazul de față o dovedește Ayten Mutlu în cronică la volumul meu, despre care scrie: “Volumul *Dalgaların hüznü [Tristețea valurilor]* apărut în Turcia la Editura USAR este, se pare, primul tradus în limba turcă de însuși autorul străin. Este un volum de traduceri, însă ce a ieșit din “pana” autorului este într-o limbă turcă fără cusur, de parcă ar fi fost scris în limba maternă”. Este adevărat, Ayten Mutlu cunoaște îndeaproape poezia română. În plus, atât în poezie cât și în critica literară se situează sensibil deasupra lui Şener Aksu. Tot ea conchide: “*Dalgaların hüznü* este o carte de poezie cu pagini puține dar cu poeme dense, ce se cer lecturate și-l fac pe cititor să exclame <Păi, numai atât?>. Dragă Marian Ilie, sănătoase fie-ți pana și inima! Bun venit în literatura turcă!”. “Păi, numai atât?” scrie despre volum și Şener Aksu, care, ca și Ayten Mutlu, citează laudativ un calup esențial din poezia “Ce dacă”, după ce mai înainte taxase acea alternanță de persoană “eu – noi – eu”. “De gustibus non disputandum est”, cum ziceau latinii. În această complexă “bucătărie” unde preparatele sunt traduceri literare traducătorul este “marele chef”, care fie respectă rețeta primită, fie condimentează produsul după gusturile clientului – și nu sunt puține situațiile când cedează ispitei și asortează rețeta, trădând cumva originalul, spre a-i face acestuia pe plac. Oricum am lua-o, făcută de autorul însuși pentru care limba țintă nu este limbă maternă, sau făcută de un traducător pentru care limba țintă este limba maternă, este greu de imaginat că se va realiza același nivel de rezonanță la toți cititorii, mai ales în cazul în care cele două limbi sunt din familii diferite, vectori ai unor civilizații diferite. În definitiv, nici măcar cititorii în original ai unei creații literare nu rezonază în mod identic la aceeași creație, scrisă în limba lor maternă. Întotdeauna în procesul de translație se va pierde sau se va adăuga ceva. Importantă este păstrarea esenței mesajului poetic. Din acest punct de vedere cred că un caz cu totul aparte îl constituie traducerea în limba română a poemelor lui Adam Puslojic de către Nichita Stănescu, cu ajutorul lui Ioan Flora. Este situația ideală în care poetul tradus și poetul traducător se cunosc bine între ei, sunt exponenți ai aceleiași civilizații și gravitează în același univers poetic. Mai mult chiar, traducătorul din acest caz (Nichita) a fost el însuși tradus în sârbă de cel pe care îl traduce (Adam), pentru care ambele limbi sunt materne. A fost un exercițiu care n-ar trebui să lipsească din niciun curs universitar consacrat traducerilor literare.

Interesant mi se pare și punctul de vedere expus recent de George Roca în ultimul număr (2/2022) al revistei “Cetatea lui Bucur”: “Eu vorbesc – scriu bine în engleză, italiană, maghia și binișor în franceză, germană, rusă și spaniolă..., dar nu m-aș încumeta totuși să traduc operele unui român în nici una din limbile cunoscute”. Și tot George Roca dă și o soluție: “De ce să nu ia scriitorul român legătura cu un literat de aceeași talie cu el, dintr-o altă limbă - mă refer la valoare și exi-

gențe estetice și morale - căruia să îi propună să îi traducă lucrările? Desigur la rândul său, îi face un contraserviciu traducându-i operele celui alt în limba română. De la egal la egal! Încercarea moarte n-are! Mai mult ca sigur că va accepta. Iar în ecuație se poate introduce și traducătorul păcătos doar ca mijloc de comunicare între cei doi literați!”.

Ca să fiu bine înțeles, vă propun un exercițiu pe această temă, luând ca exemplu câteva variante de traducere în italiană a primei strofe din Luceafărul lui Mihai Eminescu*, în care, cunosător al limbii țintă fiind, am recurs totuși la “arbitrajul” electronic:

- variante de traducere în italiană:

C'era una volta come nelle fiabe,/ c'era una volta,/ di gran progenie d'imperatori/ una bellissima fanciulla (Ramiro Ortiz)

C'era una volta... così la fiaba.../ c'è stata... - come mai ci fu,/ di regal schiatta una fanciulla/ bella siccome un sole. (Rosa Del Conte)

C'era una volta, come in una fiaba,/ c'era e mai s'era da-to,/ una fanciulla oltremodo vaga,/ di regale casato. (Marco Cugno)

Ci fu come nelle leggende,/ ci fu una volta sola,/ di celebri rediscendente/ una splendida figliola. (Sauro Albisani)

C'era una volta come mai/ così narran le fiabe,/ una fanciulla senza pari,/ di gran ceppo regale. (Geo Vasile)

- traducerea electronică a lor

A fost odată ca niciodată, ca în basme,/ a fost odată ca niciodată,/ dintr-o mare linie de împărați/ o fată frumoasă (Ramiro Ortiz)

A fost odată ca niciodată... așa povestea.../ a fost... - cum n-a mai fost,/ dintr-o linie regală, o fată/ frumoasă ca soarele. (Rosa Del Conte)

A fost odată ca niciodată, ca în basme,/ a fost și niciodată,/ o fată foarte frumoasă,/ dintr-o linie regală. (Marco Cugno)

A fost, ca în legende,/ a fost o singură dată,/ dintr-un rege faimos, o urmașă/ o fiică splendidă. (Sauro Albisani)

A fost odată ca niciodată,/ așa povestesc basmele,/ o fată fără egal,/ dintr-o mare linie regală. (Geo Vasile)

Observăm cu ușurință deosebirea esențială dintre variantele traducătorilor italieni și cea a traducătorului român, singurul care respectă și metrica originalului, pe varianta de text cea mai apropiată de acesta. Și în cazul editării în Turcia a antologiei bilingve de poezie română tradusă de mine Șiiir Evreni/ Universul poeziei am recurs la „arbitrajul” unui traducător cu limba turcă drept limbă maternă – fapt impus, înainte de toate, de necesitatea obținerii de la autoritățile de resort a avizelor necesare publicării.

Cert este că și antologia s-a bucurat de un larg ecou în presa literară din Turcia, ceea ce îmi întărește sentimentul că, fără să trădez textele originale, am făcut cunoscute unui public larg din Turcia profilurile și creațiile unui număr considerabil de poeți români, oferind o imagine de ansamblu clară asupra a ceea ce se scrie și se publică în poezia română în momentul de față.

Mihai BATOG BUJENIȚĂ

IPOTEZE DINCOLO DE APARENȚE

Excursiile făcute cu autocarul prin Europa mi-au prilejuit mai multe vizite în orașul elvețian Lucerna unde întotdeauna am fost invitați să admirăm cele două obiective turistice importante ale orașului, respectiv podul Capelei (Kapellbrucke) și monumentul Leul pe moarte, ambele deosebit de interesante, cu istorii remarcabile, adică exact ceea ce definește pe deplin un obiectiv cu adevărat turistic.

Podul din lemn, datând din secolul al XIII-lea este de natură să ridice unele întrebări fiindcă deși a fost distrus de mai multe ori, este încă funcțional și oferă turistului o posibilă senzație că, iată, vede cu proprii ochi cum traversau râul Reuss oamenii de acum șapte secole.

Se spune că unele părți ale construcției sunt originale, lucru destul de greu de crezut, dar care menține aura de legendă a obiectivului vizitat.

Foarte puțin sensibili la acest mod de a privi lucrurile, majoritatea turiștilor se comportă ca atare și își cumpără felurite nimicuri, amintiri chinezești cu podul elvețian, dar numai după ce au făcut self-uri la care nu se vor mai uita niciodată, mai ales că nu se vede mai nimic din pod, ci doar zâmbetul lor fericit extins pe tot ecranul. Indiferent de culoare, etnie, națiune sau apartenență confesională turiștii se bulucesc de regulă pe tarabele de la capătul vestitului pod acoperit. Tarabele cu suveniruri sunt gestionate de arabi și magrebieni, oameni cu simțul comerțului în sânge, dar și buni cunoscători ai psihologiei turistului. Semn sigur că suntem copiii aceluiasi Creator, care nu știu cât de mândru este de rezultatul creației sale. În acest caz dominantă este atmosfera specifică turismului de masă, una veselă, cu multe exclamații, forfotă și entuziasm gălăgios.

Însă după turul de pe pod mergem în cel mai interesant loc al orașului, respectiv în micul părculeț unde se află monumentul Leului. Atmosfera se schimbă semnificativ deși turiștii sunt aceiași de la pod. Locul, umbrit de copaci, bine întreținut și dotat corespunzător fiind favorabil unei meditații liniștite, lucru mult influențat și de lacul care desparte monumentul de vizitatori. Este o tăcere rar întreruptă de vreo exclamație sau de indicații fotografice deoarece măreția și sobrietatea ambiantă imprimă un respect asemănător celui din

interiorul unei catedrale. Întotdeauna am stat pe una din băncile aflate în jurul unui mic gard despărțitor construit inteligent în jurul lacului. Inițial între sculptură și privitor nu era nici un spațiu, dar cum epoca împătimitilor de graffiti amenința cu macularea monumentului, edilii au imaginat și au pus în practică acest mijloc elegant și eficace de protecție. Ca să nu mai spun că acum distanța la care se află privitorul îi conferă o imagine completă și prin acest mod poate admira întreaga splendoare a operei. Locul este vizitat anual de aproximativ un milion și jumătate de turiști, iar Mark Twain a spus despre sculptură că: „*este cea mai îndurerată și mișcătoare bucată de piatră din lume*”.

Într-adevăr este greu să o privești fără să fii cuprins de fascinația ei, fără să nu încerci să-i afli povestea și, de cele mai multe ori, să ai convingerea că ansamblul are parcă o putere magică fiindcă fără a fi copleșitor este foarte impresionant.

Încă de la prima vizită am admirat sculptura așa cum se spune „cu respirația tăiată”, dar de înțeles am început să o înțeleg mult mai târziu, după ce am citit mai multe despre povestea și istoria ei. Este firesc, deoarece pe măsură ce privești mai mult această operă plină de sensuri și simboluri, dar mai ales după ce o plasezi în contextul istoric și îți dai seama că de fapt este rezultatul unei erori criminale făcute de un rege absolut incompatibil cu vremurile în care a domnit, îți pui tot felul de întrebări despre cei care conduc destinele popoarelor.

Primele informații vin din domeniul istoric! În anul 1789 regele Franței, Ludovic al XVI-lea, a fost obligat de revoluționari să plece din Versailles și să se mute la Tuileries pentru a fi mai bine supravegheat. La această hotărâre, care părea logică la acel moment, dar care se va dovedi ulterior nefastă, a contribuit însuși regele, mai ales cu tentativa sa absolut ridicolă de a fugi din țară pentru a-și păstra prerogativele. Că era un om total nepregătit pentru a conduce o țară aflată într-o criză socială și economică profundă și prelungită o dovedește și faptul că respectiva tentativă de fugă a fost pregătită precum o piesă de teatru proastă. Se întâmpla în vara anului 1791, iar în iunie 1792 are loc o insurecție care-și propune asaltul palatului regal, vorbim despre Tuileries, dar și arestarea familiei regale. Gărzile personale ale regelui, vestiți luptători elvețieni, intră în luptă conform misiunii lor: apărarea regelui.

Era o tradiție oarecum îndelungată, dura de vreo două decenii, ca aceste gărzii personale ale regelui să fie formate din mercenari elvețieni, iar explicația faptului este una foarte simplă. La vremea aceea Elveția era o țară săracă, iar populația ei formată mai ales din munteni căliți, foarte disciplinați și cu un simț al onoarei de la care am fi putut învăța cu toții, deveniseră cei mai apreciați soldați ai timpului.

Acum, când știm câte ceva despre instituția papală, nu trebuie să ne mai mire că și gărzile papei sunt formate din elvețieni. Ca un mic amănunt, aceste gărzi nu se subordonau (și acum situația este similară) nimănui în afară de rege, iar conducerea în luptă era atributul exclusiv al comandanților elvețieni. Adică nu primeau ordine de la alți militari! Revoluționarii, având și arme de foc, iau cu asalt palatul, însă regele, om al compromisurilor lașe, dă ordin de non combat, iar gărzile sale, elvețienii, rămân fără muniție.

Urmarea este groaznică, cei mai mulți mor asasinați pe loc, alții mai târziu, pe timpul masacrelor din septembrie, alții în închisoare datorită rănilor, iar comandantul este ghilotinat. Poate este folositor să știm și faptul că în exteriorul palatului regal se afla un dispozitiv de apărare format din soldați francezi. Aceștia au trecut imediat de partea revoluționarilor și i-au ajutat să ia cu asalt palatul fiind buni cunoscători ai locului. Dacă ne punem întrebări referitoare la acest act de trădare este posibil să aflăm, printre altele, și răspunsuri care-l încriminează pe monarh. Pe rege însă nu-l va scăpa de destinul său tragic nici această inoportună decizie. Va fi ghilotinat și el în anul următor cu puțin timp înaintea reginei.

Astfel au devenit profetice cuvintele pe care i le scrisese, atunci când a căzut în dizgrație, Turgot, fostul controlor general al finanțelor:

„Să nu uitați, niciodată, Sire, că slăbiciunea i-a pus lui Carol I capul pe butuc.” Era o aluzie la epoca lui Oliver Cromwell și la soarta suveranului englez. În amintirea acestei tragedii, dar și pentru a sublinia eroismul, fidelitatea și demnitatea mercenarilor elvețieni, peste vreo douăzeci de ani, un fost ofițer al gărzilor, care la momentul atacului se afla în concediu legal, Charles Pfyffer pe numele său, ajuns general pe vremea lui Napoleon, a început să adune bani pentru această sculptură. Autorul schiței este danezul Bertel Thorvaldsen, iar lucrul a început în 1820 în acest loc, o fostă carieră de gresie, sculptura fiind făcută direct în stâncă. Sculptorul, Lukas Ahorn, era pentru arta europeană de la acea vreme aproape un necunoscut însă lucrarea aceasta îi va aduce nemurirea.

Desigur, toate acestea sunt lucruri care se pot afla din orice ghid turistic, însă nu același lucru se poate spune despre tainele acestei sculpturi, fiindcă ele sunt mai multe, ascunse în spatele unor simboluri sau în unele metafore greu de descifrat la o primă vedere și neprezentate în nici o lucrare destinată publicului larg. Chiar dacă de aici înainte intrăm în domeniul interpretărilor, prin urmare, devine firesc să nu credem nimic din cele prezentate,

mai ales în contextul epidemiei de protocronism și dacopatie declanșate de trompetele globaliste, consider că ipotezele propuse sunt cel puțin interesante, deși nu cred că ar putea fi pasibile de a deveni teme de studiu.

Lucrarea, privită în ansamblul ei impresionează în primul rând prin culoare. Gresia cenușie în carnea căreia este făcută sculptura, dar și mentalitatea acesteia dă o senzație puternică de tristețe și demnitate. Este într-un fel un monument funerar și chiar are unele referiri la numărul celor morți, dar nu și numele lor, devenind astfel un fel de mausoleu închinat în general tuturor soldaților căzuți în timp, cu onoare, pe câmpurile de luptă în slujba unor cauze nobile.

Apoi referitor trupul leului! Este în mod vădit pe moarte, însă ținuta sa nu inspiră milă sau compasiune ci doar respect. Își ține capul aproape ridicat și figura sa nobilă își păstrează toate atribuțiile de măreție, forță și curaj. Are înfiptă în spate, în partea stângă, spre inimă, o lance! Simbolul acestui detaliu este trădarea. O trădare odioasă făcută din prostie exact de cei care trebuiau să asigure spatele luptătorilor. Lancea este ruptă fiindcă cel care a

mânuit-o nu este un luptător, ci doar un om speriat de îndrăzneala sa, un diletant încurajat mai mult de conjunctură decât de profesionalism. Laba din față a leului se sprijină pe o sulită aflată în spatele unui scut. Scutul are gravate pe el simbolurile regalității franceze, iar acest indiciu ne spune că leul și-a respectat cu prețul vieții, până la moarte, angajamentul și jurământul depus. Figura nobilă, emanând forță chiar și în pragul morții, sugerează demnitatea și loialitatea cu care soldații și-au făcut datoria. Chiar și numele sculpturii: Leul pe moarte, ne spune că de fapt eroii nu mor niciodată, iar viața lor poate fi un bun exemplu pentru cei care vin. Un fel de garda moare, dar nu se predă, deși trădarea o urmărește ca un blestem. Devine interesant în context și faptul că acesta este primul monument din Europa cu imaginea unui animal, iar replici ale sale au fost foarte repede amplasate și în Grecia, dar și, destul de ciudat, în S.U.A.

Însă orice om își poate pune întrebarea, firească de altfel: De ce un leu? Ce relevanță are leul pentru imaginea Elveției? De ce nu un urs?

În fond ursul este animalul totemic al țării, iar capitala, Berna, care înseamnă ursoaică, dă consistență acestui concept. Și nicidecum leul pe care,

hai să fim sinceri, elvețienii poate că nu-l văzuseră niciodată în viața lor.

Prima ipoteză pune în discuție simbolul! Acela al regelui animalelor, luptătorul prin definiție al regnului... Numai că, este foarte posibil ca sculptorul să fi vrut să spună altceva ascunzând în spațele simbolului un tainic adevăr, aceasta fiind și motivația pentru care voi intra în domeniul mai puțin cunoscut al istoriilor vechi, domeniu unde prezumțiile și ipotezele devin mult mai importante decât documentele fiindcă de foarte multe ori o ipoteză perfect articulată logic este mai de preț decât un document care, așa cum bine știm, este subiectiv încă de la întocmire, apoi greu de interpretat și extrem de greu de adus la înțelegerea omului actual, cel care, foarte firesc, are un alt sistem de gândire.

Vechii locuitori ai spațiului pe care acum îl numim Elveția erau reții, triburi aparținând marelui trunchi traco-get. Cucerirea romană care se încheie, în general vorbind, pe la sfârșitul ultimului mileniu înainte de Hristos a împins triburile reților către zona muntoasă acolo unde ei se puteau apăra mai bine și unde au dezvoltat, conform tradițiilor lor, o puternică agricultură bazată mai ales pe creșterea vitelor și a oilor. De altfel orașul Cuira, a devenit capitala regiunii romane antice Raetia prima, partea de sud a noii provincii Raetia, iar în 284 d.Hr. Cuira a fost ridicată la rangul de capitală de provincie. Acum este cea mai mare aglomerare urbană din zonă, ale cărei urme de locuire se află cu vreo cinci milenii în urmă. Locuitorii ei vorbeau limba numită de ei romanche, iar după recunoașterea oficială a acestei limbi, pe la mijlocul secolului al XX-lea, retoromână, studiile lui Iorga pe această temă fiind, sper, suficient de edificatoare. Este bine să știm și că leul este simbolul Daciei străvechi, iar monumentul pune în valoare a-cestă filiație adâncă dintre luptătorii helveți și originea lor străveche.

Despre acest simbol, lucru destul de puțin cunoscut și în general ignorat, a vorbit regretatul prof. univ. dr. Ion Agrigoroaie în studiul său despre heraldică din monumentală lucrare: Monografia Iașului editată în cadrul Facultății de Istorie din Universitatea Alexandru Ioan Cuza, în care vom găsi detalii legate de această oarecum surprinzătoare reprezentare heraldică.

Sunt și unele ipoteze referitoare la prezența leului în heraldica românească vorbind despre leul de peșteră care ar fi trăit, cel puțin în sudul țării, până în vremurile antice fiind de fapt reprezentat și în unele picturi rupestre.

Sunt desigur și legende care spun că atât Zamolxis cât și Sfântul Andrei (preluările în creștinism ale vechilor simboluri sunt, un fapt absolut normal, frecvente și foarte răspândite!) ar fi fost

însoțiți în peșterile unde trăiau de un leu.

Așadar, fiindcă ei, urmașii reților, erau acei mercenari vestiți ai Evului Mediu european este firesc să gândim la un însemn totemic străvechi. Iar ca o mică divagație, este bine să știm că prima armă considerată prea distrugătoare pentru a fi folosită în luptă a fost ciocanul elvețian, un instrument foarte asemănător cu baltagul din zilele noastre. Cât despre ciocanul elvețian el era o armă temută deoarece, bine mânăuită de muntenii reți, străpungea armurile și provoca răni atât de grave încât s-a hotărât interzicerea ei pe câmpul de luptă. Doar că lucrurile erau abia la început, iar helveții au înlocuit această armă cu vestita lor halebardă. Acea care și acum este folosită la paradă de gărzile papale.

Referitor la leii din zona traco-getă avem o mulțime de surse despre acest subiect, însă ele sunt adiacente. Dar am putea să le enumerăm, măcar pentru a fi luate în seamă. În primul rând sunt picturile rupestre de pe teritoriul fostei Dacii, unele cu o vechime de treizeci de mii de ani, unde sunt prezenți, cât se poate de surprinzător, lei. Dar să spunem că asta este o doar aproximație ori o exagerare și de fapt sunt câini sau lupi. Avem însă și o altă informație, de data aceasta într-o legendă. Aceea a lui Herakles, care într-una din muncile sale doboară leul din Nemea. Iar Nemea nu este în Africa, ci în Peloponez, un oraș vestit acum pentru vinurile sale, dar și pentru cele câteva situri arheologice mai puțin cunoscute turiștilor.

Și mai avem o informație, de data aceasta din documente istorice, chiar dacă destul de contestate oficial. Este vorba de scrierile lui Calistene din Olint care, deși în mare parte pierdute, au fost folosite ca bază de documentație în alte scrieri. Fiind nepotul lui Aristotel, Calistene a fost multă vreme foarte apropiat de Alexandru, fiul lui Filip al II-lea al Macedoniei, cel care avea să uimească lumea cu faptele sale. Din scrierile sale aflăm că regele Filip a primit o solie a Marelui Rege al Persiei, una de o indiscutabilă importanță politică, iar solii, oameni apropiați de regele persan fiindcă făceau parte din vestitele gărzii numite Nemuritorii, au fost invitați la o vânătoare de lei în cursul căreia Alexandru, fiind în pericol de moarte, a fost salvat prin intervenția unuia dintre solii.

Mult mai târziu, când Alexandru a distrus armata persană se spune că ar fi salvat și el viața acelui binefăcător care-l scosese din încurcătură cu câțiva ani înainte. Povestea este mult prea detaliată ca să fie refuzată ca fiind neverosimilă! Cu toate acestea voi mai aduce un argument. Ducii normanzi au în reprezentările funerare pe care le putem vedea acum în marile catedrale ale Normandiei un leu la picioare.

Ne putem întreba de ce normanzii se identifică cu acest simbol.

Ambele dominate de armonia culorilor roșu galben și albastru, cele specifice drapelului românesc, despre care se spune că a fost adoptat de pașoptiști, deși ministrul de externe al Guvernului Revoluționar îi spunea lui Emin Pașa, trimisul sultanului: „colorile eșarfului ce purtăm noi diriguitorii, precum și toți impegatii, nu sunt de datină modernă. Noi le-am avut încă de mai înainte pe steagurile noastre. La primirea dar a cocardei și a eșarfelor tricolore nu am urmat duhul de imitație sau de modă”, iar ministrul Guvernului Provizoriu al Țării Românești îl asigura, în 1848, pe trimisul extraordinar al Porții, Suleiman Pașa, de faptul că cele trei culori ale drapelului sunt „de demult, străbunii noștri le purtau pe pavilionul lor și pe steagurile lor. Deci ele nu sunt un împrumut și o imitație din prezent sau o amenințare pentru viitor”.

Aveau dreptate fiindcă istoricul Whitney Smith redă, după un document de epocă, stindardul de luptă al regelui Arthur, considerat de istoriografi ca fiind celt deși el era originar din ținuturile dacice. Stindardul ridicat în onoarea tatălui său, Uther Pendragon, era vestitul dragon dacic și purta culorile roșu, galben și albastru.

Cam în același timp, în anul 535, împăratul Constantin cel Mare a înființat provincia Iustiniană Prima, care cuprindea Dacia Ripensis și Dacia Mediterranea de la sud de Dunăre, precum și două dintre cetățile recent înființate în stânga Dunării (Recidava, adică Arcidava sau Varadia, din Banat, și Litterata-Lederata).

Stema acestei provincii locuite de urmașii dacilor romanizați a preluat cele trei culori: roșu, galben și albastru, dispuse de la dreapta la stânga, ea reprezentând o continuare a simbolurilor provenite din spiritualitatea dacică, precum și simbolul refacerii unității tuturor ținuturilor locuite de urmașii dacilor romanizați, românii.

Putem să aducem în discuție și Stindardul călușarilor, dans ritualic a cărui vechime se pierde în negurile istoriei, cel care, așa cum îl cunoaștem astăzi, este alcătuit din panglici colorate și se aseamănă cu stindardul dacilor descris de Arian spre mijlocul secolului al doilea.

Pe linie de consecință se poate afirma că mercenarii elvețieni, de regulă reți, convinși de înrudirea cu vechii daci, aveau toate motivele să sublinieze acest adevăr folosind simbolistica oferită de această combinație coloristică.

Așadar culorile uniformelor de paradă ale gărzilor papale nu este o simplă inspirație de moment ci duce cu gândul la o tradiție deja milenară.

Sigur, se poate spune că albastrul uniformelor virează spre ultramarin, iar galbenul este de fapt portocaliu. Faptul în sine este lipsit de importanță deoarece și în unele reprezentări ale drapelului național al României (ex. *Gheorghe Tattarescu: 11*

februarie 1866 - modelul tricolorului în momentul abdicării lui Alexandru Ioan Cuza) culoarea galben are o cu totul altă nuanță decât cea cunoscută acum.

Câteva cuvinte despre Garda Papală sunt însă folositoare pentru a înțelege rolul și locul ei în cadrul formațiunilor militare europene.

Garda Elvețiană Pontificală a fost înființată în anul 1506 și a defilat în același an la Roma, fiind formată din 150 de soldați și ofițeri originari toți din cantonul Uri aflați sub comanda căpitanului Kaspar von Silenen.

De-a lungul timpului această formațiune a luptat cu eroism în diferite conflicte declanșate mai ales de vecinii care doreau să-și impună voința asupra Romei Pontificale.

Deviza Gărzii este: *Acriter et fideliter* (în limba latină „curajos și fidel”) și nu a fost încălcată niciodată! Uniforma oficială a Gărzii Elvețiene, în stilul epocii Renascentiste, se spune că ar fi fost creată după un desen-proiect al lui Michelangelo.

Este desigur o legendă care însă, așa cum știm, conține și un sâmbure de adevăr. Fapt sigur, ea a fost concepută de comandantul Jules Repond în 1914, având ca sursă probabilă de inspirație o pictură a lui Rafael.

Iar dacă în privința culorilor uniformeii putem avea unele îndoieli este bine să privim și drapelul de luptă al acestor bravi soldați despre care nu se poate spune că au trădat vreodată sau nu au dus îndeplinire misiunea până la sacrificiul de sine.

Desigur toate acestea ar putea fi trecute cu ușurință la capitolul coincidențe sau alăturări cu intenție, însă chiar dacă ar fi așa nu este moral să trecem peste ele fără să le punem într-o firească ordine logică. Adică un semn că ne gândim la istoria noastră, ieșind din tiparele didactice, cele care își au și ele rolul lor în procesul de învățare.

Dovedind astfel că ne-am învins frica de adevăr, de necunoscut sau de schimbare.

Vor ei oare să ne spună astfel că-și „trag piciorul” din vechile spițe traco-getice?

Ar părea deplasat dacă nu am ști că în prezent danezii, olandezii, dar și o parte din germani, consideră filiația din vechea Dacie ca fiind una cât se poate de firească și vom spune chiar că și Richard Inimă de Leu are această marotă a strămoșilor daci!

Să nu uităm că Richard numit Inimă de Leu era el rege al Angliei însă pe insulă a călcat doar de două ori, iar aprecierile sale la adresa popoarelor care vor deveni mai târziu englezi nu au fost deloc măgulitoare.

El, fiind și duce de Normandia, și-a trăit aproape toată viața pe continent, ba chiar a și murit în ducatul său pe care-l considera adevărata lui moștenire.

Iar normanzii, ce să mai spunem, și ei se considerau, ca și acum de fapt, urmași ai dacilor din vechime.

Și dacă am avea curiozitatea de a asculta vechea limbă normandă am avea parte de o mare surpriză. Are o fonetică și o modulare mult mai asemănătoare limbilor romanice decât celor germanice.

Poate părea ciudat, dar cum studiile istoriei străvechi a Europei sunt cam deficitare, cel puțin ca publicații, din nenumărate pricini, multe lucruri ne vor rămâne ascunse până când, cel mai probabil, se vor pierde în negura vremurilor.

În consecință, este foarte probabil ca pe teritoriul de acum al Europei, cel puțin la sud de Dunăre, în urmă cu câteva mii de ani, să fi existat și lei, iar reții de astăzi, mândri de originile lor, au folosit acest simbol întru nemurirea vitejiei unor soldați loiali și corecți, am spune chiar surprinzător de devotați, pentru că istoria ne dă multe alte exemple din care aflăm că mercenarii au fost primii care și-au trădat angajatorii.

Iar dacă apartenența reților la marele trunchi populațional al traco-geților este o certitudine confirmată științific, pot exista unele dubii în privința simbolurilor, lucru absolut firesc raportat la cunoașterea de tip general mai ales datorită faptului că simbolul are întotdeauna adresabilitate doar pentru cei inițiați, cei care au fost învățați să-l recunoască și să-l interpreteze.

PILULA DE RÂSUPLÂNS

Culmile rușinii

*Am depășit, cred, culmile rușinii -
Români mult mai străini decât străinii
Privescurgia abătută-n țară
De pe postura unora de-afară
Ce s-ar hrăni cu știri săptămânale
Din surse exclusiv oficiale...
Românilor, zic ei, le e mai bine
Lipsiți de combinate și uzine
Că-n iureșul dezordonatei lumi
E-un chilipir să stai și să consumi
Că decât toți să facă baie-n căzi
Mai bine-i să avem autostrăzi
Ca, în condiții de transport decente
Să fie-aduse-n țară alimente
Piese de schimb, produse de IT [aiti]
S-aibă românul a se veseli
Cu ochii pe Facebook, TV, TikTok
Având și drum deschis s-o ia din loc
Fie în alte țări, mai primitoare
Fie aici, la munte sau la mare
Că unii merg, în pas cu noul trend
La munte sau la mare, în weekend
În timp ce o treime din români
S-au dus în pribegie la stăpâni...
Mai sunt unii ingrați de prin popor
Nemulțumiți de sărăcia lor;
Autostrăzi e bine să se facă
Chiar multe, zic ei, însă numai dacă
Un maldăr din purcoiul de parale
Nu s-ar topi pe căi colaterale
În acel blestemat parandărăt
Disimulat ca apa în omăt...
Dă, Doamne, peste lume cu zăpadă
Și fă să nu mai iasă lumea-n stradă!*

Marian ILIE

ANUL BRÂNCUȘI

Site-ul www.acasalabrancusi.ro va fi lansat la Casa Muzeu „Constantin Brâncuși” din Hobița pe 19 februarie, la 150 de ani de la nașterea sculptorului, ocazie cu care au fost pregătite, în trei sate ale comunei Peștișani, mai multe evenimente.

Site-ul www.acasalabrancusi.ro a fost creat de Organizația de Management al Destinației (OMD) „Acasă la Brâncuși” și are ca obiective dezvoltarea identității turistice autentice a Gorjului, promovarea patrimoniului natural, cultural și artistic, inclusiv moștenirea sculptorului Constantin Brâncuși, valorificarea gastronomiei locale, susținerea evenimentelor și festivalurilor și atragerea de vizitatori și turiști în zonă.

Manifestările vor începe la 9:30 la Liceul Tehnologic „Constantin Brâncuși”, cu lansarea revistei „Generația Infinit”, a concursului „Brâncușiomul infinitului” și a plachetei rebus cu titlul „Constantin Brâncuși 150 de ani de la Naștere”.

Tot la unitatea școlară va avea loc expoziția de carte „Brâncuși - pași spre infinit, „Brâncuși - prin ochi de copil” - creații artistice ale elevilor și un spectacol al Ansamblului Folcloric „Emilia Bulac”

Programul cultural este organizat de Primăria Peștișani, în parteneriat cu Consiliul Județean Gorj, Liceul Tehnologic „Constantin Brâncuși” din Peștișani și Asociația Discover Peștișani, manifestările urmând a avea loc în trei din satele comunei natale ale lui Constantin Brâncuși, anume Peștișani, Hobița și Brădiceni.

Ele vor începe la ora 9:30 cu un program gândit de cadrele didactice de la Liceul Tehnologic „Constantin Brâncuși” Peștișani, continuat la ora 12:00 cu manifestările din curtea Casei Muzeu „Constantin Brâncuși”.

Aici vor avea loc o serie de acțiuni cu caracter turistic. Se va lansa o rută regională, cu pornire din Hobița de acasă de la Brâncuși, Casa Muzeu „Constantin Brâncuși” este punctul zero al rutei.

Vor fi prezentați, de asemenea, membrii OMD „Acasă la Brâncuși”, OMD județean, și va fi lansat un site de promovare turistică a județului Gorj, www.acasalabrancusi.ro.

Vor fi, bineînțeles, și momente artistice oferite de Ansamblul Artistic Profesionist „Doina Gorjului” și solista Larisa Cârlogea.

Ea va interpreta un colaj de melodii ale Mariei Tănase, încercăm să creăm un moment Maria Tănase - Brâncuși', a **declarat luni, pentru AGERPRES, președintele Asociației Discover Peștișani, Isabela Coară.**

Ziua va continua la Căminul Cultural Brădiceni, cu expoziții, printre care una de costume populare vechi din zona Hobița și „Satul Hobița își spune povestea” - expoziție de obiecte vechi donate de săteni, dar și lansarea unor albume editoriale.

La Căminul Cultural Brădiceni, cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj va avea loc lansarea unei expoziții itinerante - „Brâncuși. Calea spre lumina” și vernisarea unei expoziții și lansarea a trei albume legate de Brâncuși, de Gorjul turistic și de meșterii populari ai județului Gorj.

Îi așteptăm pe toți cei care vor să participe la manifestările prilejuite de nașterea lui Constantin Brâncuși de aniversarea 150 de ani de la nașterea acestuia.

În scurt timp vom reveni și cu calendarul anual de evenimente pe care primăria Peștișani, în parteneriat cu Consiliul Județean Gorj, le-a gândit pentru tot anul Brâncuși, a adăugat Isabela Coară.

Graficianul Marian Avramescu va fi prezent la toate acțiunile din Peștișani, realizând gratuit portrete și caricaturi pentru public.

AGERPRES / (A, AS - redactor: Oana Popescu, editor: Marius Frățilă, editor online: Ada Vilceanu)

Sursa: <https://agerpres.ro/cultura-media/2026/02/09/anul-brancusi-un-site-dedicat-sculptorului-si-patrimoniului-gorjean-va-fi-lansat-la-hobita-la-150-de--1526238>

ANUL BRÂNCUȘI

Prezentarea de volume dedicate lui Constantin Brâncuși

În cadrul ședinței de sâmbătă 14 februarie 2026, Cenaclul revistei *Arena literară* marchează debutul Anului Brâncuși prin prezentarea celor patru volume dedicate marelui nostru sculptor de scriitorul Lucian Gruia.

În numărul viitor vom reveni cu detalii.

SUMAR

EDITORIAL

La ce bun o nouă revistă? - Marian Ilie, p.2

CUM DE VINE...

Columna lui Traian. Rădăcini de marmură

- Nicolae Georgescu, p.3

Limba română e patria mea

- Nicolae Georgescu, p.5

TABLETA LUCON

Cine este Marian Ilie? - p.6

MONDOBLOGOSFERA

Corneliu Mănescu, un ministru de excepție

- Nicolae Măreș, p.7

Lume, lume - Marian Ilie - p.10

TAIFAS LITERAR

Diplomația și universalitatea literaturii -

Interviu, p.12

Eminescu, totdeauna

- Magda Ursache, p.17

Poemul lunii - Mircea Lungu, p.20

De Sophiae - Nicolae Măreș, p.20

CUVINTELE, AH, CUVINTELE...

Poezii - Victoria Milescu p.21

Poezii - Vilia Banța, p.22

Haiku - Genovel Frățilă, p.23

PROZĂ

Scris în stele - Raluca Ioana Maftai, p.24

Pink Panther - Gabriela Banu, p.29

PRINTRE TOMURI

Marin Sorescu și trăirile izotopice ale eului liric - Mirela Dumitru-Savin, p.31

Rolul și efectul ficțiunii în romanul Teino Kor

- Irina Ana Drobot, p.33

Permanentă întoarcere - George D. Piteș, p.38

LITERATURA FĂRĂ FRONTIERE

Plagiat, copiere, imitație, originalitate

- Cai Qing, p.40

Tugrul Keskin

- prezentare și traduceri de Marian Ilie, p.42

Poezia între traducere și trădare

- Marian Ilie, p.43

MISCELLANEA

Dincolo de aparențe

- Mihai Batog Bujemiță, p.45

Anul Brâncuși - p. 50

Eveniment editorial—p.51

Primăria
Capitalei

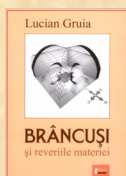
Casa de cultura
Friedrich Schiller
Kulturhaus

În colaborare cu Editura BETTA și Cenaclul ARENA LITERARĂ
organizează, în cadrul ședinței cenaclului:

1.-*Lansarea Concursului Național de Poezie „Radu Cârnci”*.

În cadrul evenimentului va avea loc o scurtă
prezentare a personalității maestrului
Radu Cârnci, membrii cenaclului citind și
câteva poezii din opera acestuia;

2. Aniversarea a 150 ani de la nașterea lui
Constantin Brâncuși

și prezentarea volumelor criticului *Lucian Gruia*
despre opera brâncușiană și importanța sa pentru
cultura română.

Invitați: *Carmen Cârnci*, fiica maestrului,

Petru Solonaru și membrii cenaclului

Moderator: *Nicolae Roșu*

INTRAREA LIBERĂ

Sâmbătă, 14 februarie 2026, orele 12.00
Casa de Cultură „Friedrich Schiller Kulturhaus”
Str. Batiștei nr.15, sector 2, București